

HERKE CSONGOR

A NÉMET ÉS AZ ANGOL
BÜNTETŐELJÁRÁS
ALAPINTÉZMÉNYEI

Pécs 2011

HERKE CSONGOR

A NÉMET ÉS AZ ANGOL BÜNTETŐELJÁRÁS
ALAPINTÉZMÉNYEI

Egyetemi jegyzet

Pécs 2011

Herke Csongor

A német és az angol büntetőeljárás alapintézményei

© Herke Csongor, 2011

herke@ajk.pte.hu

ISBN:

978-963-642-381-0

Lektorálta:

Tóth Csenge Diána

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a szerző írásbeli előzetes hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

A mű 5 szerzői ív terjedelmű.

I. ALAPVETŐ RENDELKEZÉSEK

1.1. Jogforrások

1.1.1. A német büntető eljárásjog forrásai

A legfontosabb források:

- a legfőbb jogforrás az 1877. II. 1.-i Büntető perrendtartás (Strafprozessordnung, StPO) 1987-es egységbe foglalt szövege;
- az 1877. I. 27-i bírósági szervezeti törvény (Gerichtsverfassungsgesetz, GVG) 1975-ben egységbe foglalt szövege;
- az Alkotmány (Grundgesetz, GG);
- az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Védelméről szóló Európai Egyezmény (EMRK), különösen a terhelt jogait szabályozó 6. cikk;
- a GVG-t hatályba léptető 1877. I. 27-i törvény (Einführungsgesetz zum GVG, EGGVG);
- az 1974-es fiatalok bíróságát szabályozó törvény (Jugendgerichtsgesetz, JGG),;
- a Büntető Törvénykönyv (Strafgesetzbuch, StGB).

Ellentétben sok más állammal a német büntető törvénykönyv (StGB) lényegében csak az anyagi büntetőjogot tartalmazza (míg a korábbi törvények tartalmazzák az anyagi és az alaki jogot is, pl.: az 1532-es Constitutio Criminalis Carolina (CCC) és az 1620 és 1721-es porosz Landrecht). Ugyanakkor a büntető törvénykönyv nemcsak anyagi jogú természetű szabályokat tartalmaz, így például a magánindítványt – noha az inkább eljárásjogi intézmény – Németországban is az StGB rendezi.

A nemzetközi vonatkozások tekintetében a legfontosabb az Európai Emberi Jogi Egyezmény (EMRK). Ez lehetőséget ad arra, hogy az általa

biztosított jogok megsértése esetén a panaszt Strassburgban érvényesítsék. A nemzeti jogi út kimerítése után az EMRK 34. és azt köv. cikkei alapján panasszal lehet élni számos területen (pl. kínzás tilalma, a személyi szabadság korlátozásának bírói felülvizsgálata, enyhítő bizonyítékok visszatartása, a védelemhez való jog stb.).

Végül említést kell tenni arról is, hogy az EU-jog mint az európai közösség szupranacionális joga elsőbbséggel bír a nemzeti joggal szemben. Ezen a területen ki kell emelni a Schengeni szerződés és az EUROPOL (Európai rendőri hivatal) hatását a büntető eljárásjogra, de az EUROJUST léte, és az európai Corpus Juris létrehozására való törekvés sem elhanyagolható. Az első Állandó Nemzetközi Büntetőbíróság (Den Haag) pedig illetékes a legsúlyosabb nemzetközi ügyekben eljárni, ideértve a népellenes, emberiség elleni és háborús bűncselekményeket.

1.1.2. Az angol büntető eljárásjog forrásai

Az angol büntetőeljárás igen nehéz átlátni a büntetőjogi kódex hiányában. A részletes szabályok azokban a törvényi szövegekben található meg, amelyeket a 13. századtól napjainkig alakítottak ki, valamint a terjedelmes esetjogban. Ugyanez a helyzet az alapelvek tekintetében is, amelyek más rendszerekben az írott alkotmányban található. A Brit Alkotmány valójában íratlan és ugyanígy lebeg a források kombinációjában (a legrégebb a híres Magna Carta 1215-ből). A büntető eljárásjogi kodifikáció hiánya arra utal, hogy az angol büntetőeljárás az évszázadok során fokozatosan alakították ki.

Jelenleg az angol büntetőeljárás legfőbb jogforrásai a parlament által hozott törvények (Acts of Parliament), amelyek közül 150 érinti a büntető eljárásjogot. Ezek közül néhányat tág értelemben véve alkotmányos státuszúnak is hívhatunk, nevezetesen az 1215-ös Magna Cartát, az 1688-as Bill of Rights-ot,

és az újabb 1998-as Human Rights Act-et, amely a legtöbb emberi jogi vonatkozású európai egyezmény tartalmát foglalja törvénybe.

Jelenleg a büntetőeljárás fontos területeit főként a következő nagy és fontos parlamenti törvények szabályozzák:

- a bíróságok struktúráját és azokat az eljárásokat, amelyeket ezek illetékesek lebonyolítani (az 1968-as Büntetőjogi Fellebbezési Törvény – Criminal Appeal Act, az 1981-es Legfelsőbb Bírósági Törvény – Supreme Court Act, az 1980-as Magisztrátusi Törvényszéki Törvény – Magistrates' Court Act),
- a bírók és magisztrátusok kinevezését és hivatali idejét (az 1981-es Legfelsőbb Bírósági Törvény – Supreme Court Act, az 1997-es Békebírói Törvény – Justice of Peace Act);
- az államügyészek (közvádlok) kinevezését, hatáskörét és kötelezettségeit (az 1985-ös Bűncselekmények Megvádolásáról szóló Törvény – Prosecution of Offences Act, az 1987-es Büntető Igazságszolgáltatási Törvény – Criminal Justice Act);
- az esküdteket és esküdtszékeket (az 1974-es Esküdtszéki Törvény – Juries Act);
- és a rendőri erők struktúráját (az 1996-os Rendőrségi Törvény – Police Act, az 1997-es Rendőrségi Törvény – Police Act).

Szintén nagyrészt törvény szabályozza a rendőrségi erőknek a bűnesetek kivizsgálásait (az 1984-es Rendőrségi és Büntető Bizonyítási Törvény – Police and Criminal Evidence Act, amely PACE néven is ismert), és a Komoly (Súlyos) Csalások Hivatalának és a Vám- és Adóhatóságnak a nyomozó (vizsgálati) hatáskörét (az 1987-es Büntető Igazságszolgáltatási Törvény – Criminal Justice Act, az 1979-es Vám- és Adóigazgatási Törvény – Customs and Excise Management Act).

A tárgyalást megelőző fázist szabályozó törvények a common law-nak és a törvényerejű jogszabályoknak (statutory provisions) a keverékéből állnak; a fontos parlamenti törvények közé tartozik:

- az 1980-as Rendőrbírói Törvényszéki Törvény – Magistrate’s Court Act,
- az 1976-os Óvadéki Törvény – Bail Act,
- az 1996-os Büntető Eljárásjogi és Nyomozási Törvény – Criminal Procedure and Investigations Act, és
- az 1915-ös Vádemelési Törvény – Indictments Act.

A tárgyalás irányítása, beleértve a bűnügyi bizonyítás szabályait is, hasonló keverékből tevődik össze: a jelentős törvények közé tartozik

- az 1898-as Bűnügyi Bizonyítási Törvény (Criminal Evidence Act) és
- az 1999-es Fiatalkorúak Igazságszolgáltatási és Bűnügyi Bizonyítási Törvénye (Youth Justice and Criminal Evidence Act).

Másrészről azonban az ítélethozatalról szóló szabályokat majdnem mind törvények tartalmazzák, és mostanában szilárdították meg őket a 2000-es Büntető Bíróságok (Ítélethozatali) Hatásköre Törvényben (Powers of Criminal Courts (Sentence) Act). Ugyanez igaz a fellebbezésekről szóló jogszabályok esetében (az 1980-as Magisztrátusi Törvényszéki Törvény – Magistrates’ Courts Act és az 1968-as Büntető Fellebbezési Törvény – Criminal Appeal Act).

A büntetőeljárás részletes jogszabályai közül soknak a forrása az erre a célra meghatalmazott törvényhozás, különösen a törvényszéki jogszabályok (court rules) nagyszámú, különböző csoportjainak: jelenleg ezek

- a Magisztrátusi Jogszabályok (Magistrates’ Court Rules),
- a Koronabírói Jogszabályok (Crown Court Rules) és
- a Büntető Fellebbezési Jogszabályok (Criminal Appeal Rules), amelyek mindegyikét a Jogszabályok Bizottságai (Rules Committees) alkottak.

Ezt a meghatalmazott törvényhozást, amely az írott jog egy formájának számít, kiegészíti egy sor más hivatalos dokumentum, amelyek nem

rendelkeznek ugyanazzal a magas jogi státusszal – bár a bíróságok és a büntetőjogi igazságszolgáltatási rendszer alkalmazottai hajlamosak ezeket betartani (pl. gyakorlati jogszabálygyűjtemények, belügyminisztériumi körlevelek (circulars), a legfőbb államügyész által kiadott irányelvek (guidelines) stb.).

Az angol büntetőjogi folyamat forrásaként az esetjog (case law) kétszeresen is fontos. Először is, csakúgy mint más országokban, a főbb törvényi rendelkezések közül sokat az esetjog tömege vesz körül, amely megmagyarázza és értelmezi azokat. Másodsorban pedig a büntetőeljárás teljes területét az esetjog szabályozza, és semmi más.

A büntetőeljárás törvénytárának hiányában az angol büntetőeljárás jogszabályait néha történeti forrásokból kell levezetni. Ezek közé tartozik

- a „Korona per történelme” Sir Matthew Hale-től (1609-76),
- a „Tanulmány a Korona perekről” William Hawkins-tól (1673- 1746) és
- a „Korona perek” Sir Edward Hyde East-től (1764 – 1847);
- az irányadó mű az angol bűnvádi eljárás történetéről Sir James Fitzjames Stephen-től az „Anglia büntetőjogának történelme” (1883);
- ezen felül van még a nagy terjedelmű, öt kötetes „Az angol büntetőjog története” Sir Leon Radzinowicz-től (1906-99).

Az 1970-es évek óta a tudást a tizenhatodik századtól kezdődő angol büntetőeljárásról számos jogtörténész kutatásai gyarapították – a legjelentősebbek John Langbein és John Beattie.

1.2. Az eljárás menete

1.2.1. A német büntetőeljárás szakaszai

Az StPO koncepciója alapján a büntetőeljárás különböző szakaszokból áll:

1. A **nyomozati szakasszal** kezdődik, amikor felmerül, hogy egy bizonyos terhelt büntetendő cselekményt követett el (StPO 151. és azt köv. §-ok). Az ügyészség kezdi meg az eljárást, amely során az ügyet vagy megszünteti (StPO 170. § II; 153. és azt köv. §-ok), vagy vádat emel (StPO 170. § I.).
2. A **közbenső eljárás** a vádemelési javaslattal indul (StPO 199. és azt köv. §-ok), amit az illetékes bíróság megvizsgál annak érdekében, hogy az ügy tárgyalásra kerüljön-e. Erre akkor kerül sor, ha a bíróság szerint a vádlott elegendően gyanúsítható bűncselekmény elkövetésével. Ha ez nem áll fenn, akkor visszautasítja a tárgyalást elrendelő végzés kibocsátását (StPO 204. §), ha fennáll az elégséges gyanú, akkor kibocsátja a tárgyalást elrendelő végzést (StPO 203. és 207. §).
3. A tárgyalást elrendelő végzés kibocsátásával kezdődik a tárgyalás (StPO 213 és azt köv. §-ok), amely az előkészítésre (StPO 226. és azt köv. §-ok) és a lefolytatásra (StPO 226. és azt köv. §-ok) tagozódik, és rendszerint ítélettel végződik (StPO 260. §).
4. Az elsőfokú tárgyalás után következhet a jogorvoslati szakasz (StPO 296. és azt köv. §-ok).
5. Az ítélet jogerőre emelkedése után jön a végrehajtási eljárás (StPO 449. és azt köv. §-ok), amely az ügyészség kezében van (StPO 451. § I.).

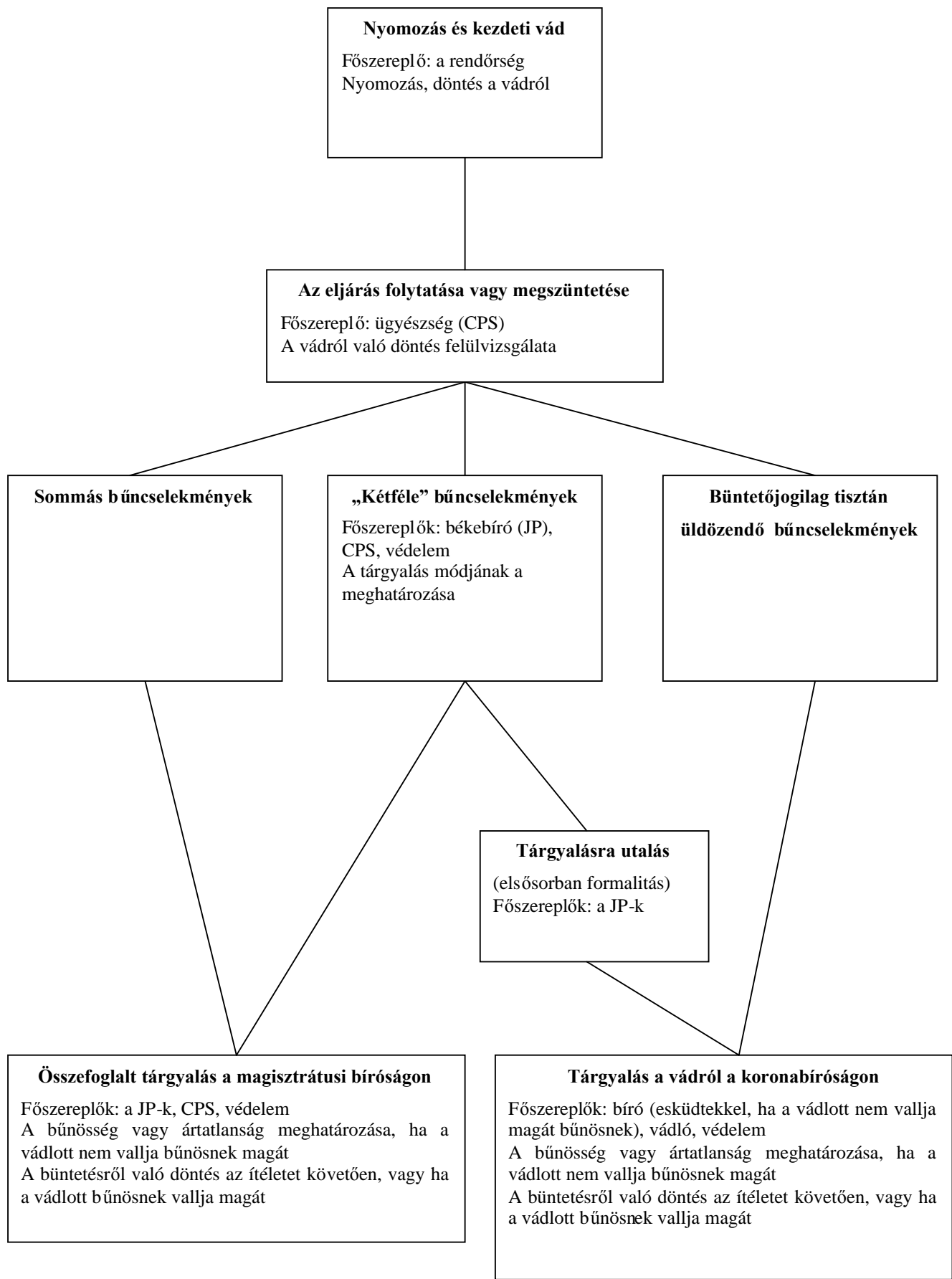
1.2.2. Az angol büntetőeljárás szakaszai

Bár jogszabály egyértelműen nem határozza meg a büntetőeljárás különböző szakaszait Angliában, természetesen – mint más országokban is – három különböző szakaszból áll:

- egy előkészítő szakaszból, ami a nyomozás kezdetétől a vádemelésig tart;
- egy köztes szakaszból, amely a vádról való döntéstől a tárgyalás megkezdéséig tart;
- és a végső fázisból, amely maga a tárgyalás.

Potenciálisan van egy negyedik fázis is, amely a fellebbezési eljárás; de ez kivételes.

Az angol büntetőeljárás fő szakaszait az alábbi ábra foglalja össze:

1.3. Az alapelvek

1.3.1. Alapelvek a német büntetőeljárásban

Áttekintően Németországban a következő eljárási alapelveket különböztethetjük meg:

- az officialitás (hivatalbóliség) elve (StPO 152. § I.);
- a legalitás elve (StPO 152. § II.);
- a vádelv (StPO 151. §);
- a nyomozóelv (StPO 244. § II.);
- a szabad bírói bizonyítékmérlegelés elve (StPO 261. §);
- a szóbeliség elve (StPO 261. §);
- a közvetlenség elve (StPO 226., 250., 261. §);
- az ártatlanság vélelme és „in dubio pro reo” elve (StPO 261. §; EMRK 6. cikk II.);
- a gyors eljárás követelménye (GG 20. cikk III.; EMRK 6. cikk I. 1.);
- a nyilvánosság elve (GVG 169. §; EMRK 6. cikk I. 2.);
- a tisztességes (fair) eljárás követelménye (GG 20. cikk III.; EMRK 6. cikk I. 1.);
- a törvényes bíróhoz való jog elve (GG 101. cikk);
- a rendes meghallgatáshoz való jog (GG 103. cikk I.).

Az alapelvek nagy része Németországban sem elnevezésében, sem tartalmában nem különbözik lényegesen a Magyarországon is érvényesülő alapelvektől.

A fentiek miatt csak három sajátos alapelvvel kívánunk foglalkozni:

- a) a gyors eljárás követelménye;
- b) a tisztességes eljárás elve;
- c) a rendes meghallgatáshoz való jog.

ad a) Németországban a jogállamiság elvéből (GG 2. cikk II. 2.) következik a büntetőeljárás gyors lefolytatásának követelménye. A jogállamiság elve megköveteli, hogy a terhelt ésszerű időn belül értesüljön a vádról. Ezért a vádlottat „ésszerű időn belül” ki kell hallgatnia az ügyben eljáró bíróságnak (EMRK 6. cikk I. 1.). Elsősorban előzetes letartóztatás esetén követeli meg ez az elv a gyors döntést. Az „ésszerű időtartam” akkor kezdődik, amikor a terhelt tudomást szerez a nyomozásról, és akkor végződik, amikor jogerősen lezárult az eljárás.

ad b) A német ítélkezési gyakorlat egyre növekvő mértékben alapít közvetlenül jogokat és kötelezettségeket a büntetőeljárás résztvevői számára a „fair trial”, azaz a tisztességes eljárás követelményére. Ezt az alapelvet a jogállamiság elvének következményeként is fel lehet fogni, ahogy azt a BGH is teszi, vagy ezt megalapozhatja a GG 1. cikk I. 2.; II. 2.; 20. cikk III.; 101. cikk I. 2.; 103. cikk I. pontja és az EMRK 6. cikk I. 1. pontja.

ad c) A bíróság előtt mindenkinek joga van ahhoz, hogy rendesen meghallgassák. Ennek a jognak az a tartalma, hogy minden érintettnek biztosítani kell a lehetőséget arra, hogy nyilatkozzon a bíróság előtt az ellene felhozott vádakról, indítványokat tegyen, kifejtse véleményét. A bíróságnak ezeket a fejtegetéseket tudomásul kell vennie, és meg kell azokat fontolnia. A rendes meghallgatáshoz való jog részét képezi a német jogban pl. az utolsó szó joga is (StPO 258. § II. pont).

1.3.2. Az angol büntetőeljárás alapelvei

Az angol jog hagyományosan elég hiányos az alapvető kinyilatkoztatások tekintetében. Azonban az ősi parlamenti törvények közül kettőből, amelyeket úgy tekintenek, hogy „alkotmányos státusszal” rendelkeznek, rendszerint bizonyos alapvető alapelveket származtatnak.

Ezek közül az első az 1215-ös Magna Charta 29. cikkelye, amely a következő:

„Egyetlen szabad embert sem lehet elfogni, bebörtönözni, örök tulajdonban lévő földbirtokától megfosztani, jogaitól megfosztani, törvényen kívül helyezni, száműzni vagy bármilyen más módon elpusztítani; sem pedig ítéletet nem mondhatunk felette, és nem ítéelhetjük el őt, kivéve főrendjeinek törvényes ítélete alapján, vagy az ország törvénye szerint. Nem adunk el senki embernek igazságszolgáltatást vagy jogot, és ezt nem is tagadjuk meg tőle, illetve nem vetjük alá ennek.”

A korai időktől kezdve ezt a rendelkezést – jogosan – a legalitás alapvének kinyilatkoztatásaként tekintik: azt rögzíti, hogy a polgárokat csak abban a mértékben és azokon a módokon lehet megbüntetni, ahogyan azt a törvény engedélyezi, és csak egy megfelelő jogi folyamat alapján.

Ennek a cikkelynek fontos befolyása volt a „habeas corpus” fejlődésére, arra az eljárásra, amelyben bármely személy, aki fizikailag akadályoztatott, jogosult az akadályoztatottságának jogszerűségét bíróval kivizsgáltatni. Történelmileg a fő jelentősége a „habeas corpus”-nak az volt, hogy annak eszközévé vált, hogy kétségbe vonják a király politikai ellenfeleinek önkényes bebörtönzését.

A Magna Carta 29. cikkelyéből azt az alapvetőt is le lehet vezetni, hogy az ügyek tárgyalását ésszerű időn belül kell lefolytatni. Széles körben úgy gondolják, hogy a 29. cikkely az esküdtszéki tárgyalás garanciáját is tartalmazza.

A másik „alkotmányerejű” törvény ezen a területen az 1688-as Bill of Rights Act, amelynek egyik cikkelye előírja, hogy „túl nagy óvadékot megkövetelni nem lehet, sem pedig túl nagy bírságot kivetni, sem kegyetlen és a megszokottól eltérő büntetést kiróni”.

Ezt a törvényt azokra a nagyon szigorú büntetésekre (beleértve a megcsonkításokat is) válaszul hozták, amelyeket a bíróságok politikai ügyekben szabtak ki korábban. Ebből a rendelkezésből kiolvasható az arányosság egy általánosabb fogalmának a csírája, legalábbis ami az ítéletet illeti.

Az 1998-as Human Rights Act beiktatásáig a büntetőeljárás más „fundamentális alapelveire” vonatkozóan az esetjognál kellett körülnézni. Azok között az alapvető alapelvek között, amelyeket pontosan meghatároztak, volt

- az ártatlanság vétele,
- az alapelv, hogy a tárgyalásokat nyilvánosan kell lefolytatni,
- az alapelv, hogy peres tárgyalásokon a kulcsfontosságú tanúknak szóban kell vallomást tenniük,
- az alapelv, hogy a vádlottnak joga van kétségbe vonni a vád tanúinak állításait keresztkérdések feltevésével, és
- az az alapelv, hogy az angol büntetőeljárás akkuzatórius abban az értelemben, hogy a tanúk beidézése és kihallgatása a tárgyaláson a vád és a védelem dolga, és nem pedig a bíróé.

Azáltal, hogy a Human Rights Act belefoglalta az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezményt az Egyesült Királyság jogrendszerébe, a fundamentális alapelveket az Egyezményen belül kell keresni. Jelenleg ennek a törvénynek a hatása az angol büntetőeljárásra már nyilvánvaló. Így pl. konkrét esetben ez erősítette meg a vádlott „korrekt tárgyaláshoz” való jogát a Konvenció 6. pontja szerint azáltal, hogy korlátozó módon értelmezett egy jelenlegi törvényt, amely a sértettek érdekében korlátozni

törekedett azokat a kérdéseket, amelyeket a vádlott tehet fel a panaszosnak a keresztkérdések feltevésekor szexuális bűnesetekben.

II. A HATÓSÁGOK

2.1. A bíróságok

2.1.1. Németország

2.1.1.1. Az elsőfokú hatáskör és a büntetőtanácsok összetétele

A bíróság hatáskörét a GVG határozza meg (StPO 1. §).

A) A helyi bíróság

A GVG 24. § I. pontja szerint a büntetőügyben a helyi bíróság (Amtsgericht, AG) jár el, feltéve, hogy

- az esküdtszék, az Államvédelmi Tanács vagy a Tartományi Legfelsőbb Bíróság eljárása nem indokolt;
- a bűncselekmény legfeljebb 4 évig tartó szabadságvesztéssel büntetendő,
- az ügyész az ügy kiemelkedő jelentősége miatt nem emel vádat a tartományi bíróságon (LG).

A helyi bíróság egyesbíró vagy egy hivatásos bíróból és két ülnökből álló kistanács. Ebben a formában csak elsőfokú hatáskörrel rendelkezik.

B) A tartományi bíróság

A tartományi bíróság (Landgericht, LG) kizárólag tanácsban jár el. Az elsőfokú hatáskörrel rendelkező tanácsai az ún. nagytanácsok.

A nagytanácsok a GVG 76. § I. 1. pontja alapján három hivatásos bíróból, valamint két ülnökből állnak. A tárgyaláson kívül hozott határozatok meghozatalában az ülnökök nem vesznek részt (GVG 76. § I. 2.).

C) A tartományi legfelsőbb bíróság

A tartományi legfelsőbb bíróságokon (Oberlandesgericht, OLG) tanácsok (Senate) működnek. A tartományi legfelsőbb bíróságok elsőfokú tanácsai három illetve öt hivatásos bíróból állnak (részletesen ld. GVG 122. § II.). Elsőfokú hatáskörükbe beletartozik (csak azoknak, amelyeknél a mindenkori tartományi kormányzat székhelye van) valamennyi a GVG 120. § I. pontjában felsorolt állam ellenes bűncselekmény, továbbá a 120. § II. pontjában felsorolt bűncselekmények, ha a nyomozást azok különös jelentőségük miatt a szövetségi legfőbb ügyész átveszi (pl. szándékos emberölés, ha az a Német Szövetségi Köztársaság fennmaradását veszélyezteti).

Bajorország volt az egyetlen szövetségi tartomány, amely az EGGVG 9. §-a alapján felállított egy külön legfelsőbb bíróságot (Oberstes Landesgericht, BayGerOrgG 1. cikk). Ez a fent említett állam ellenes bűncselekmények mellett eljár valamennyi felülvizsgálat esetében, amely a szövetségi jog (StPO és GVG) alapján a tartományi legfelsőbb bíróságok hatáskörébe tartozik, továbbá olyan panaszok esetében, amelyeket a gazdasági bűncselekményekről szóló törvény és az OWiG alapján nyújtanak be (BayAGGVG 11. cikk 2. bek. 1-3.).

2.1.1.2. A hatáskör alakulása a fellebbviteli eljárásban

A) A tartományi bíróság mint jogorvoslati fórum

A helyi bíróság (AG, mindig elsőfokú) egyesbíróként, vagy kistanácsban hozott ítéleteivel szemben fellebbezésnek van helye (StPO 312. §), kisebb ügyekben azonban csak a fellebbezési bíróság beleegyezésével (StPO 313. §). A fellebbezésről a tartományi bíróság (LG) dönt.

A fellebbezésről az ún. kistanács dönt (GVG 74. § III., 76. § I. 1.). Ez egy hivatásos bíróból és két ülnökből áll. A kibővített kistanácsok ítélete (GVG 29. § II., III. 1. b) pont) ellen benyújtott fellebbezések esetében a kistanácshoz még

egy hivatásos bíró csatlakozik (GVG 76. § III. 1.), ő azonban – az ülnökökhöz hasonlóan (GVG 76. § I. 2.) – kimarad a tárgyaláson kívül hozott határozatok meghozatalában (GVG 76. § III. 2.).

A GVG 76. § I. 1. pontjából és a GVG 73. §-ából következően a helyi bíróság bírójának rendelkezése, továbbá a helyi bíróságon született végzések (amelyek mind egyesbíróként, mind pedig kistanácsban megszülethetnek) ellen benyújtott panaszok tárgyában a nagytanács dönt (GVG 76. §). Mivel a panasz tárgyában a tárgyaláson kívül döntenek (StPO 309. § I.), e határozat meghozatalában az ülnökök nem vesznek részt (GVG 76. § I. 2.).

B) A tartományi legfelsőbb bíróság mint jogorvoslati fórum

Ha a tartományi legfelsőbb bíróság (OLG) felülvizsgálati vagy panaszt elbíráló fórumként vesz részt az eljárásban, három bíróból álló (GVG 122. § I.) tanács (Senat) dönt (GVG 116. § I.).

A tartományi legfelsőbb bíróság (Bajorországban a BayObLG) jár el a tanácsban hozott másodfokú ítélet ellen kezdeményezett felülvizsgálat tárgyában (GVG 121. § I. 1. b) pont).

Eljár továbbá a helyi bíróság ítélete ellen benyújtott ugró felülvizsgálati indítvány (StPO 335. §) tárgyában is (StPO 335. § II., 74. § III., GVG 121. § I. 1. b) pont).

Eljár a tartományi legfelsőbb bíróság a tartományi bíróság határozati ellen benyújtott egyszerű panasz (StPO 304. §), azonnali panasz (StPO 311. §), valamint kiterjesztett panasz (StPO 310. §) tárgyában is (GVG 121. § I. 2.; további panasz elbírálására vonatkozó illetékességekhez ld. GVG 121. § I. 3.).

Ha a tartományi legfelsőbb bíróság határozatával eltér egy másik tartományi legfelsőbb bíróság vagy a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság (BGH) ugyanilyen határozatától, az ügyet – a GVG 121. § II. pontjának keretei között –

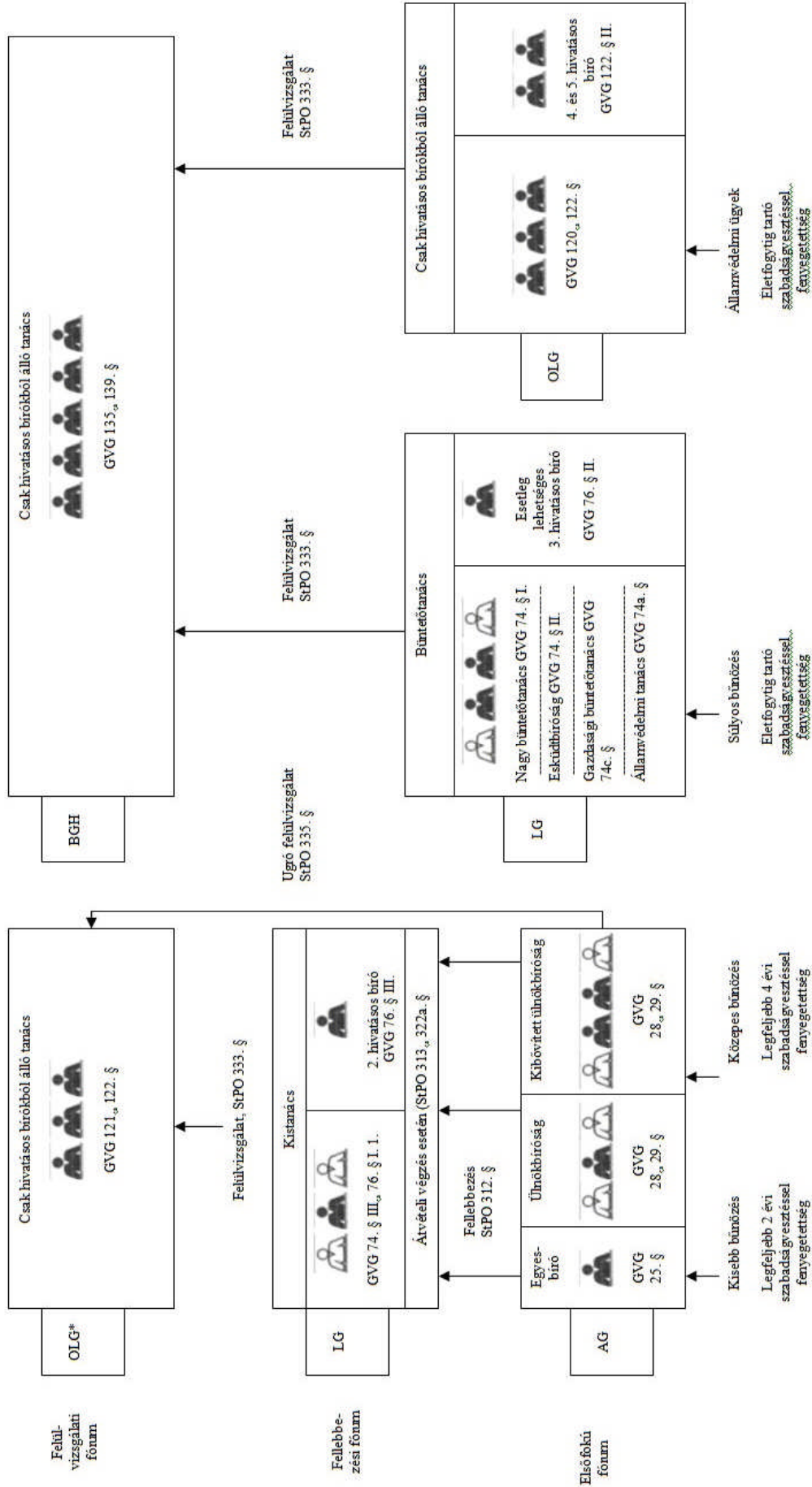
köteles a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság elé terjeszteni. Előterjesztési kötelezettsége az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében történik.

C) A Szövetségi Legfelsőbb Bíróság

A Szövetségi Legfelsőbb Bíróság (BGH) tanácsban (Senate) jár el (GVG 130. §). Tanácsai felülvizsgálati ügyekben öttagú tanácsban járnak el (GVG 139. § I.).

A GVG 135. §-a alapján a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság a tartományi legfelsőbb bíróság (OLG, BayObLG) elsőfokon hozott ítéletei (pl. államellenes bűncselekmények) ellen kezdeményezett felülvizsgálat ügyében jár el. Eljár továbbá a GVG 135. § I. pontja és a 121. § I. 1. c) pontja alapján a tartományi bíróság nagytanácsa által hozott (elsőfokú) ítélete ellen kezdeményezett felülvizsgálat ügyében, feltéve, hogy a felülvizsgálat okaként nemcsak a tartományi jog megsértését jelölték meg. Mivel az StGB és az StPO szövetségi törvények, a nagytanács ítélete ellen kezdeményezett felülvizsgálati eljárások túlnyomó többségében a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság jár el.

A német bírósági felépítést a következő ábrán tekinthetjük át:

* Bajorországban érvényesülhet az EGGVG 9. §-a és a BayObLG járhat el (BayAGGVG 11. cikk)

2.1.1.3. Az illetékesség

Illetékességi okok lehetnek:

- a) Az elkövetés helye (StPO 7. §)
- b) A lakóhely ill. tartózkodási hely (StPO 8. §)
- c) Az elfogás helye (StPO 9. §)
- d) Többszörös illetékesség (az államügyészség belátása szerint az egyik vagy másik illetékes bíróságnál emelhet vádat)

2.1.2. Anglia és Wales

2.1.2.1. Az elsőfokú bíróságok

Angliában és Walesben két elsőfokú bíróság van:

- a) a magisztrátusi bíróság (magistrates' court) és
- b) a koronabíróság (Crown Court).

ad a) A magisztrátusi bíróság bírái többnyire laikus magisztrátusok, akiket békebíróként ismernek (JPs), és akik jelenleg kb. 30.000-n vannak. A magisztrátusok soha nem egyedül ülésznak, egy normális tanács három JP-ből áll, de egyes esetekben két tagból álló tanács is eljárhat. Az elbírálásban részt vesz egy olyan személy is, akit adminisztrátornak (cleric) hívnak, aki egy olyan, a törvényben jártas hivatalnok, akinek a munkája (miközben kezeli a papírmunkát) arra is kiterjed, hogy tanácsot adjon a törvényes igazságszolgáltatásról.

A magisztrátusi bíróságokban a munka bizonyos részét olyan bírók végzik, akik egyedül ülésznak. Korábban őket rendőrbíróként (stipendiary magistrates) ismerték, ez volt a korábbi neve az átkeresztelt járásbíróknak (district judges).

A magisztrátusi bíróságok (amelyekből kb. 630 van) a bizottsági területek (Commission area) köré szerveződnek, nagyjából megyei (county) szervezeti szinten. Mindegyik bizottsági területet egy magisztrátusi bírósági bizottság igazgat, és jelentéktelen szekciókra (petty sessional divisions, PSD) osztható, és ezek mindegyike a magisztrátusok sajátos csoportjára, az ún. Bench-ekre (bírói testületekre) tagozódik.

A hatáskör megosztása szempontjából Angliában a bűncselekményeket három csoportra osztják:

- sommás bűncselekmények (summary offences), amelyekkel csak a magisztrátusi bíróságok foglalkoznak;
- büntetőjogilag tisztán üldözendő bűncselekmények (purely indictable offences), amelyeket csak a koronabíróság tárgyal, valamint
- „kétféle” bűncselekmények (eitherway' offences), amelyeket, ahogyan a nevük is sugallja, bármelyik bíróság tárgyalhat (ld. korábbi ábra).

Általában a magisztrátusi bíróságok jogköre 6 havi (kettő vagy több bűncselekmény esetén 12 havi) szabadságvesztés vagy legfeljebb 5.000 font pénzbüntetés kiszabására korlátozódik, míg a koronabíróságokat csak az egyes büntetésekre a törvény szerint megállapított legmagasabb büntetés korlátozza.

Emellett a kevésbé súlyos bűncselekményeknél a magisztrátusi bíróságok azt a másodlagos és legfontosabb funkciót is ellátják, hogy előzetes fázisként kezelik azt az ügyet, amelyet végül a koronabíróság dönt el. Így általában azok a magisztrátusok, akik olyan parancsokat bocsátanak ki, amelyek felhatalmazzák a rendőrséget arra, hogy kényszerintézkedést alkalmazzon bizonyítékszerzés érdekében: házkutatási parancsot, további fogvatartásra vonatkozó parancsot annak érdekében, hogy a rendőrség a saját hatáskörében feljogosított 36 óránál tovább kérdezhesse a terheltet, és így tovább. A magisztrátusi bíróságokon mindig helye van a vád kezdeti szakaszának (initial stages of a prosecution). Ez helyenként úgy történik, hogy a terhelték mindig függővé teszik a

megjelenésüket, ahol a magisztrátusok eldöntik, hogy óvadék ellenében szabadon bocsátják őket vagy fogva maradnak.

ad b) A koronabíróságokon, ha elsőfokon járnak el, csak hivatásos bírók vannak, valamint a nagyon komoly ügyekben kivételesen Legfelsőbb Bírósági (High Court) bírók, valamint vidéki bírói kerületek tárgyalásainak megtartására kiszálló bíróság, jegyzők és segédjegyzők.

Ha magát nem bűnösnek valló terhelt esetét tárgyalják („not guilty plea”), az esküdtszék 12 laikus személyből áll, akiket számos olyan panel alapján idéznek, amelyet a bíróság a hivatalos ülésre összeállított. Alapvetően az esküdtszéki részvétel kötelező; de a 65 év fölöttiek és egyes személyek (különösen a nem jelentéktelen bűncselekmények elkövetőinél és a vallási vezetőknél) ki vannak zárva, mások pedig ki is menthetik magukat. Az angol esküdtszék szerepe arra korlátozódik, hogy a bűnösség vagy ártatlanság kérdésében döntsön, és nem játszik szerepet az ítékezésben, ami a bíró feladata. Ebből következően, ha a terhelt bűnösnek vallja magát („guilty plea”), az ügygel egy egyedül üléselő bíró foglalkozik.

A koronabíróság külön szerveződik. Elméletben egyetlen bíróság, miközben mintegy 90 központban szolgáltat igazságot. Ezeket a központokat 6 kerületre osztják, és mindegyiknek van külön elnöklő bírója.

2.1.2.2. A perorvoslati bíróságok

A fellebbviteli büntető bíróságok felépítése sokkal bonyolultabb:

- a magisztrátusi bíróságoktól a terhelt javára (csak a terhelt indítványára) a helyi koronabíróságokhoz lehet fellebbezni; itt a terhelt az elítélés, a szankció vagy mindkettő ellen fellebbezhet;
- ezenfelül a vádló és a védő is fellebbezhet jogi kérdésekben a Kerületi Bírósághoz (Divisional Court); ennek a fellebbezésnek egy vagy két

formája is lehet: fellebbezés azért, mert az ügy ismert (appeal by way of case stated), vagy a jogi felülbírálat iránti fellebbezés (application for judicial review).

- a koronabíróság elsőfokú eljárásából fellebbezést lehet benyújtani a Fellebbezési Bíróság Büntetőjogi Osztályához (Criminal Division of the Court of Appeal),
- kivételesen (csak jogkérdésben) fellebbezni lehet közvetlenül a Divisional Court or the Court of Appeal-hoz mint végső fellebbezési bírósághoz, amely nem más, mint a Lordok Háza. Egyrészt ez csak akkor lehetséges, ha a megfellebbezett bíróság igazolja, hogy a közérdek fontos szerepet játszik, másrészt vagy maga a bíróság, vagy a Lordok Háza engedélyezi a fellebbezést.

A Divisional Court (Kerületi Bíróság) Londonban ülésezik, és formailag a Legfelsőbb Bíróság Királynői Testületi Osztályához (Queen's Bench Division of the High Court) tartozik. Két vagy három Legfelsőbb Bírósági bíróból áll (és néha a Fellebbezési Bírői Méltósághoz – Lord justices of Appeal).

A Criminal Division of the Court of Appeal szintén Londonban ülésezik. Éppúgy, mint a Divisional Court, a Criminal Division of the Court of Appeal is csak hivatásos bírókból áll: fellebbezési bírói méltóságokból vagy Legfelsőbb Bírósági bírókból, akiket néha kerületi bírók pótolnak. Alapvetően három fős tanácsban üléseznek, de bizonyos célokból elegendő lehet két bíró is.

2.2. A vádhatóság

2.2.1. A német államügyészség

Az államügyészségnek (Staatsanwaltschaft) három fő feladata van. Ő „A nyomozati eljárás úrnője”, a vád képviselője a közbenső eljárásban és a tárgyaláson, valamint büntetés-végrehajtási hatóság.

Az államügyészség a bíróságokkal párhuzamosan szervezett. A felépítése és hatásköre a GVG 141-142. §-ából adódik. Az ügyészség illetékességét azon bíróságok határozzák meg, amelyek mellett az államügyészséget létrehozták (GVG 143. § I.).

Az államügyészség működési módját annak monokratikus és hierarchikus felépítése határozza meg:

a) **Minden államügyész a törvényt képviseli:** ha az államügyészség több hivatalnokból áll, a hivatalvezetőnek alárendelt államügyész (Staatsanwalt) az ő képviselőjeként jár el. Ha az államügyész a hivatalvezető nevében lép fel, minden hivatali intézkedésre különös megbízás nélkül jogosult (GVG 144. §).

b) **Devolúciós és szubsztitúciós jog:** az államügyészség monokratikus felépítéséből az is következik, hogy egy büntetőügy tekintetében egy államügyész sem végérvényesen illetékes, az államügyészségen belül sokkal inkább tetszőlegesen megváltoztatható az illetékesség.

A devolúciós jog alapján az OLG államügyészségének első tisztviselői (a főállamügyészek) és az LG vezetői (vezető főügyészek) jogosultak körzetük minden bíróságánál lévő államügyészségnek a hivatali intézkedéseit magukhoz vonni (GVG 145. § I. 1.). Az igazságügy-miniszternek devolúciós joga nincs, mivel nem ügyészségi jellegű szervezet.

A szubsztitúciós (helyettesítési) jogra alapozva az OLG és az LG melletti ügyészség első hivatalnokai illetékesek körzetük minden bíróságánál a hivatali intézkedésekkel egy másik, következő illetékességű hivatalnokot megbízni. (GVG 145. § I. 2.). Sőt egy másik államügyészséget is megbízhatnak. (BGH NStZ 1998, 309). Ez a szubsztitúciós jog az igazságügy-minisztert is megilleti.

c) **Az utasítási jog:** az államügyészség hivatalnokainak követniük kell vezetőik szolgálati utasításait (GVG 146. §). Hogy melyik vezető jogosult utasításra, a

GVG 147. §-a szerinti vezetési és felügyeleti iránymutatásából vezethető le. Eszerint utasítási joga van:

<ul style="list-style-type: none"> • A szövetségi igazságügyminiszternek a legfőbb ügyésszel és a szövetségi ügyészekkel szemben, GVG 147. § 1. • A tartományi igazságügyminiszternek a tartomány valamennyi ügyészségi hivatalnokával szemben, GVG 147. § 2. 	<p>ún. extern utasítási jog (GVG 147. § 1. és 2.)</p>
<ul style="list-style-type: none"> • A szövetségi legfőbb ügyésznek a szövetségi ügyészekkel szemben, GVG 147. § 3. analógiájára • A tartományi legfőbb ügyésznek a tartományi legfelsőbb bíróság (OLG) melletti többi ügyésszel, valamint a tartományi és városi bíróságok (LG, AG) melletti alárendelt ügyészekkel szemben, GVG 147. § 3. • A tartományi bíróság melletti ügyészség vezető főügyészének a körzetében az ügyészség valamennyi hivatalnokával szemben, GVG 147. § 3. 	<p>ún. intern utasítási jog (GVG 147. § 3.)</p>

2.2.2. Az angol koronaiügyészek

A Korona Vád Szolgálatot (Crown Prosecution Service, CPS) a közvád igazgatója (director of public prosecutions, DPP) vezeti, akit a Legfőbb Államügyész nevez ki, és helyez a saját „felügyelete” alá. Törvény szerint a DPP-nek legalább tíz év gyakorlattal kell bírnia – de a törvény szerint nem

rendelkezik az állandó hivatali poszt biztonságával, és a gyakorlatban egy határozott-idejű szerződés alapján nevezik ki.

A koronaügyészek (Crown prosecutors), akik az ő alárendeltjeként dolgoznak, nem rendelkeznek semmilyen különleges státusszal – mint ahogyan sok más országban sem. A törvény szerint a képesítésük vagy „barrister”, vagy „solicitor” (ügyvéd) kell, hogy legyen, de kinevezésükkel köztisztviselőkké válnak, és nem részesülnek az állandó hivatali poszt biztonságából (biztosításából). Mindazonáltal a bíróságok megerősítették a státuszukat azzal a jelzéssel, hogy ha a kormány el akar bocsátani egy koronaügyészt azért, hogy megbüntesse őt valamely, a kötelességének korrekt teljesítése során végrehajtott cselekedetért, az elbocsátást bíróság vizsgálja.

A más országokban ennek megfelelő hivatással összehasonlítva a koronaügyészek kevésbé fontos szerepet játszanak a büntető igazságszolgáltatási rendszerben. Nincs joguk a rendőrség tevékenységének ellenőrzésére, és a rendőrség az (nem pedig a koronaügyész), aki döntést hozhat, hogy vádat emeljenek-e vagy sem. 1985. előtt a legtöbb vádat a rendőrség emelte, amelynek hivatalos szerepe a nyomozásra és a vádemelésre is vonatkozott. Az 1985-ös Törvénysértések miatti Vádemelési Törvény (Prosecution of Offences Act) a rendőrségre bízta azt a hatáskört, hogy eldöntse, vádemelést kezdeményez-e vagy sem. De ha a rendőrség elindítja a vádemelés folyamatát, ezt követően át kell adnia az aktát a CPS-nek, amelynek joga van lezárni az ügyet.

Ezenkívül sokáig a koronaügyészek kihallgatási joga a magisztrátusi bíróságokra korlátozódott, így a királyi bíróságokon folyó eljárásoknál kötelesek voltak a független Ügyvédi Kamara egyik tagját megbízni. 2000-ben a koronaügyészek megszerezték a jogot a királyi bíróságokon folytatott kihallgatásokra is.

Bár jogilag a CPS veszi át az összes vádemelést, amelyet a rendőrség kezdeményez, egy sor egyéb közszolgálati kormány szerv emelhet saját maga vádat, amelyek szintén folytathatnak nyomozást (név szerint a Vám- és

Pénzügyőrség, az Adóhivatal, a Társadalombiztosítási Minisztérium (Department of Social Security), és a Súlyos Csalások Hivatala.

2.3. A nyomozó hatóság

2.3.1. A rendőrség Németországban

Az ügyészség az StPO 160.§-a szerint a szükséges nyomozásokat maga is elvégezheti, de ehhez rendszerint nem rendelkezik elég kapacitással. Éppen ezért az ügyészség az általános rendőrségi szolgálat hivatalnokaira van utalva (StPO 161. §).

A rendőrség nem az Igazságügyi – mint az ügyészség –, hanem a Belügyminisztériumnak van alárendelve. Ez a besorolás az ügyészségi hatalmat korlátozza. Hogy az ügyészség ütőerejét a bűnözés elleni harcban ne nagyon gyengítsék, az ügyészség a rendőrség irányába utasítási jogosultságot kapott (StPO 161. § I.). Ez az utasítási jogosultság valamennyi rendőrségi hivatalnokkal szemben fennáll, az alábbi megkülönböztetésekkel:

Egyes rendőrségi hivatalnokokat nyomozó személyeknek (Ermittlungspersonen) hívják. Ezeknek az StPO szerint egy sor különleges jogosítványuk van, többek között az, hogy az ügyészség valamennyi rendelkezését végre kell hajtaniuk (GVG 152. §). A többi rendőrségi hivatalnok ugyancsak köteles az ügyészség megkereséseit teljesíteni (StPO 161. § I. 2.) A „megkeresés” fogalma törvényből adódik, mivel ezen hivatalnokok vonatkozásában közvetlen fölé- és alárendeltségi viszony nem áll fenn.

A rendőrség feladatai teljesítéséhez jelentős kényszerítési jogokkal rendelkeznek:

1. Valamennyi rendőrségi hivatalnok jogosult például:

- őrizetbe vételt foganatosítani az StPO 127. § I. 1. és 163b. § I. 2. pontja alapján
- azonosítási szolgálati intézkedések intézésére (StPO 81b. §, 163b. § I. 3.)
- személyazonosság megállapítására (StPO 163b. §)
- fényképek, grafikai rajzok elkészítésére és más technikai eszköz felhasználására (StPO 100c. § I. 1.)
- megjelent és vallomástételre kész gyanúsítottak, tanúk és szakértők kihallgatására (StPO 163a. § I., IV., V.).

2. Csak a nyomozó személyek (és ők is csak „késelem veszélye” esetén, azaz ha bizonyíték rongálásának aggálya merül fel, az ügyész, illetve a vizsgálóbíró helyett) jogosultak például elrendelni:

- terheltek testi átvizsgálását, beleértve a vérvételt is (StPO 81a. § II.)
- tanúk testi átvizsgálását (StPO 81c. § V.)
- lefoglalást (StPO 98. § I.) és kutatást (StPO 105. § I. 1.)
- „kis” lehallgatást (StPO 100c. § I. 2., 100d. § I. 1.)
- ellenőrző helyek berendezését (StPO 111. § II.)
- körözés kiadását (StPO 131. § I.).

2.3.1. A rendőrség Angliában és Walesben

Angliában és Walesben a legtöbb bűncselekményt a rendőrség nyomozza, amely jelentősen különbözik a kontinensen található, vele egyenértékű intézményektől szervezeti felépítésében és feladataiban is. Angliában a rendőrségek helyileg szerveződnek, és nagyrészt függetlenek a közvetlen kormányzati irányítástól. Negyvenhárom helyi rendőrség van, amelyek mindegyikének a közvetlen irányítása megoszlik a rendőrfőnök és a helyi Rendőri Hatóság (Police Authority) között. Országos szinten a belügyminiszter

felelős a rendőrségekért politikailag, de neki nincs hatalma ahhoz, hogy közvetlen utasításokat adjon. Belügyminisztériumi körlevelek (Home Office circulars) formájában azonban irányelveket ad ki az eljárás módjára, amelyet a gyakorlatban a rendőrségek általában követnek is.

Angliában és Walesben a rendőrség nincs felosztva funkció szerint sem, az úgynevezett „police judiciaire” van megbízva a bűnügyek megoldásával. A funkcióit tekintve a rendőrség Angliában és Walesben két fontos szempontból különbözik a kontinensen található rendőrségtől. Az első az, hogy a bűnesetek nyomozását nagyrészt önállóan végzi. Bár végzést kell kapnia egy bírótól vagy egy magisztrátortól, hogy engedélye legyen bizonyos kényszerintézkedések végrehajtására, a rendőrség nem a közvádló irányítása vagy a bíró utasítása alapján folytatja a nyomozást. A második pedig az, hogy amint befejezte a vizsgálatait, és azonosította a terheltet, a rendőrség az, aki eldönti, hogy vádat emeljen-e, minden más országtól eltérően, ahol a vádemelésről a közvádló (ügyész) dönt.

Más országokhoz hasonlóan bizonyos bűncselekmények miatt nem a rendőrség nyomoz, hanem különféle speciális kormányservek. Ezek közül legismertebbek az Adóhivatal (Inland Revenue), a Vám- és Pénzügyőrség (Customs and Excise), és a Súlyos Csalások Hivatala (Serious Fraud Office), amelyet 1987-ben hoztak létre a nagyobb csalások elleni küzdelemhez.

III. A RÉSZTVEVŐK

3.1. A terhelt

3.1.1. Németország

Az StPO azt, akivel szemben büntetőeljárás folyik, az eljárás állapotától függően különbözőképp nevezi meg:

- Az egész eljárás alatt terhelt (Beschuldigter) a megnevezése, mégis
- „Megterhelt” (Angeschuldigter), ha vele szemben közvádát emelnek (StPO 157. § 1. fordulat), azaz ha a vádiratot benyújtották (StPO 170. § I.) és
- Vádlott (Angeklagter), ha a tárgyalás megnyitását elhatározták (StPO 157. § 2. fordulat).

Az ún. spontán megnyilvánulásoknál – ezek azok a megnyilvánulások, amelyek a bűnüldöző szervvel szemben kérdés nélkül történnek – a gyanúsított minőségén múlik, hogy nem érint speciális gyanúsított jogokat.

Az ún. információs kérdésnél a bűnüldöző szerv bár aktív, még nem gyanúsítanak konkrét személyt, hanem csak a megtörtént eseményre koncentrálnak, többnyire a tetthelyre történő érkezés után közvetlenül. A megfelelő konkrét kezdeti gyanú hiányában még nincs szó gyanúsított kihallgatásról. Hogy milyen mértékben nyúlunk bele a gyanúsított jogokba, egyedi esetben vitatott kérdés.

Csak ha már elegendő mértékű, konkrét kezdeti gyanú (hinreichend konkreter Anfangsverdacht) van (pl. informális megkérdezés alapján), akkor megalapozott a bűnüldöző szerv kifejezett vagy határozott akaratnyilvánítása

által a gyanúsított minőség megalapozása. Ekkor a gyanúsított kihallgatásáról szóló szabályok lesznek érvényesek.

A kezdeti gyanú (a cselekmény elkövetésének lehetősége) nem azonos az intenzívebb gyanúfokokkal, amelyeket az StPO később tárgyal.

A kielégítő cselekményi gyanú (hinreichender Tatverdacht) előfeltétele a vádemelésnek (StPO 170. § I., 203. §); megfelelő cselekményi gyanú alatt azt a valószínűséget értjük, hogy a gyanúsított büntetendő cselekményt hajtott végre és ezért el fogják ítélni.

A sürgős cselekményi gyanú (dringender Tatverdacht) a feltétele egy sor lényeges kényszerintézkedésnek, mint pl. a letartóztatás elrendelése (StPO 112. § I. 1.). Sürgős cselekményi gyanúról van szó, ha nagy a valószínűsége, hogy a gyanúsított a tettes vagy a büntett résztvevője.

A terhelti kihallgatásnak (Vernehmung) mindig az StPO 136. §-ban meghatározott minta szerint kell lezajlania:

1. Először is ismertetni kell a gyanúsítottal, hogy milyen tett kapcsán történik a kihallgatása és (a rendőrségi kihallgatáson kívül, StPO 163a. § IV.) melyik büntető előírásokat vették figyelembe (StPO 136. § I. 1.).
2. Ezt követően fel kell hívni a figyelmét arra a jogára, amely szerint megtagadhatja a vallomástételt (StPO 136. § I. 2.).
3. Továbbá utalni kell arra, hogy jogában áll védőt kérni (StPO 136. § I. 2.).
4. A tulajdonképpeni kihallgatás a személlyel kapcsolatos kihallgatással kezdődik.
5. Ezt követően kerülhet sor az ügygel összefüggő kihallgatására, amely során a gyanúsítottnak lehetőséget kell adni arra, hogy az ellene irányuló gyanúkat elhárítsa és a javára írható tényeket érvényesítse (StPO 136. § II.).
6. A tárgyalás kivételével arról is ki kell oktatni, hogy saját javára bizonyítási eljárást indítványozhat (StPO 136. § I. 3.).

A terhelt jogait az alábbiakban foglalhatjuk össze:

1. A bírói kihallgatáshoz való jog,
2. Védelemhez való jog,
3. Jelenléti jog,
4. Bizonyítási indítványra szóló jogok,
5. Kérdezési jog,
6. A „nemo-tenetur” elv,
7. Információs önrendelkezési jog,
8. Információk az iratok tartalmáról,
9. A vádlott jogainak korlátozása az általános büntetőjogi visszaélési tilalmon keresztül.

Alapvetően a terhelt nem köteles a bűncselekmény aktív feltárásában közreműködni. Másrészt azonban mégis van két kötelezettsége:

- a) a kényszerintézkedések eltűrése és
- b) a megjelenési kötelezettség.

A jogállamiság elvéből és az EMRK 6. cikk I.1. pontjában megfogalmazott „fair trial” alapelvéből, valamint az emberi méltóság tiszteletben tartására vonatkozó tilalom tiltja meg, hogy az igazságot minden áron ki kelljen deríteni. Az StPO 136a. §-a szerint a terhelt akaratdöntési és akaratnyilvánítási szabadságát nem lehet befolyásolni, eszerint az StPO 136a. § I. pontja szerinti tiltott kihallgatási módszereket sem lehet alkalmazni. Ezen módszerek alkalmazása a gyanúsított beleegyezésére való tekintet nélkül tilos (StPO 136a. § III. 1.). Így tiltott kihallgatási módszerek többek között az alábbiak:

1. Kifárasztás, kimerítés,
2. Orvosságok adagolása,
3. Kínzás,
4. Megtévesztés,
5. Kényszer,
6. Törvényesen nem megengedett előny ígérése,
7. Egyéb tiltott kihallgatási módszerek (pl. poligráf).

3.1.2. Anglia

Angliában és Walesben a büntetőjogi felelősségre vonhatóság alsó határa 10 év. Efölött az életkor felett (az uralkodó kivételével) elméletileg mindenki megvádolható. Ez alól korlátozott kivételt jelent a beszámíthatatlanság. Egy személy akkor nem állítható bíróság elé, ha „nem képes arra, hogy vallomást tegyen”, amely azt jelenti, hogy mentálisan annyira zavart, hogy nem képes követni az eljárást, és értelmesen részt venni benne. A koronabíróság vagy a magisztrátusi bíróság jogosult ebben a kérdésben dönteni, és ha a beszámíthatatlanság bebizonyosodik, annak valószínűleg az lesz a következménye, hogy a terheltet elmeorvosintézetbe küldik.

Ha alkalmasnak találják a vallomástételre, még mindig fel lehet menteni, ha az „actus reus” idején kóros elmeállapotú volt. Az erre való hivatkozást a Lordok Háza az M’Naghten-ügyben fogalmazta meg, és általánosan „M’Naghten Szabályként” ismerik. Ez előírja, hogy a terheltet fel kell menteni, ha nem érti meg „a cselekménye jellegét és minőségét”, vagy ha ezt megéri, akkor abban az esetben, ha nem tudja, hogy ez törvényileg helytelen. Angliában és Walesben potenciális büntetőjogi felelősséget tulajdonítanak a „jogi személynek” is. A vállalatok (sőt egyes jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek) büntetőjogi felelősségét a bírák a 19. és a 20. században fejlesztették ki.

Angliában és Walesben a vádlottat éppúgy, mint máshol, megilleti az ártatlanság vétele. Elvileg a vádlottat nem lehet elítélni, kivéve, ha a vád megfelelő szinten bizonyította a vádlott bűnösségét, amely „minden kétséget kizáró” (beyond reasonable doubt).

Éppúgy, mint máshol, a terhelt élhet a hallgatás jogával. Gyakorlatilag ez azt jelenti, hogy a nyomozás alatt nem köteles válaszolni a rendőrség kérdéseire, amelynek figyelmeztetnie kell erre, mielőtt felteszi neki a kérdéseket; a tárgyaláson pedig joga van megtagadni a bizonyíték szolgáltatását. A hallgatás joga azonban számos fontos téren módosul. Először is a tanú-boxban, ha a vádlott úgy döntött, hogy vallomást tesz a tárgyaláson, akkor köteles megválaszolni azokat a kérdéseket, amelyeket az ügyész tesz fel neki, amennyiben azok relevánsak. Emellett számos helyzetben tény, hogy ha úgy döntött, hogy él a hallgatás jogával, amikor egy ártatlan személytől elvárható lett volna, hogy magyarázkodjon, ezt közvetett bizonyítékként ellene értéklik.

A terheltnek alapvető joga van arra, hogy tájékoztassák őt a tárgyalás előtt azokról a bizonyítékokról, amelyeket a vád fel fog hozni ellene, és bármely más, az ügy szempontjából releváns olyan információról, amit a hatóságok felderítettek. Más országokhoz hasonlóan Angliában és Walesben is őrizetbe lehet venni a terheltet a tárgyalás alatt. A törvény e tekintetben leegyszerűsíti ezt azzal, hogy ez csak egy kivételes helyzet, mert a terheltnek joga van óvadékot letenni.

A per alatt a terheltnek joga van ahhoz is, hogy megvédjék a vele szemben ellenséges nyilvánosságtól, ami potenciálisan veszélyeztetné a tisztességes eljáráshoz fűződő jogát. Gyakorlati jelentősége ennek a „bírósági eljárás akadályozása” (contempt of court) bűncselekmény vonatkozásában van, amely szigorúbb megszorításokat tartalmaz arról, hogy a média mit mondhat a tárgyalásra váró terheltről, mint más országokban.

Végezetül a terheltnek természetesen joga van a törvényes képviselőhez. Emellett joga van ahhoz is, hogy tájékoztasson valakit arról, ha elfogták.

Azonban a nyomozás során a terheltnek kevés „aktív joga” van. Nincs kérvényezési joga, nem követelheti a rendőrségtől, hogy egy adott vonalat kövessen a vizsgálat során, és nincs ahhoz sem joga (mint a terheltnek Franciaországban az esetben, ha juge d'instruction-ról van szó), hogy védője megvizsgálja az iratokat, mielőtt kihallgatták volna. Míg semmi sem akadályozza meg a terheltet és a védőt abban, hogy bizonyítékokat gyűjtsön, a védelemnek – a rendőrséggel ellentétben – semmi kényszerítő intézkedés nem áll rendelkezésére, és általában a védelemnek kevés pénze van a bizonyítékok összegyűjtésére.

A rendőrség köteles tájékoztatni az őrizetbe vett személyt az ügyvédhez való jogáról. Az ügyvéd (solicitor) is jelen lehet a terhelt kihallgatásán. Ám szükség esetén felszólítható, hogy távozzon, ha zavarja a megfelelő kihallgatást. Az ügyvédhez való kapcsolatfelvétel joga akár harminchat óráig késleltethető tisztán üldözendő bűncselekményeknél (indictable offences), és legfeljebb negyvennyolc órát terrorizmussal összefüggő bűncselekményeknél, ha fennáll annak a veszélye, hogy az ügyvéd befolyásolhatná a tanúkat vagy figyelmeztetné a tettestársakat, és egyéb más esetekben. A rendőrség ügyvéd hiányában is kérdéseket tehet fel a terheltnek sürgős esetben.

A rendőrség hatalmának megnövelésével egyidejűleg az 1984-es PACE törvény bevezetett jó néhány fontos védelmet a gyanúsítottak számára; nevezetesen a kikérdezések szalagra rögzítését, és azt a jogot, hogy ügyvéd (solicitor) legyen jelen.

Jelenleg hangfelvételt készítenek, de a 2001-es Büntető Igazságszolgáltatási és Rendőrségi Törvény (Criminal Justice and Police Act) felhatalmazza a belügyminisztert arra, hogy a gyanúsítottak kihallgatásának videófelvételét követelhesse meg. Ugyanennek a reformcsomagnak a részeként a törvénysértéseket illető vádemelési hatalmat elvették a rendőrségtől, és átadták az újonnan létrehozott Korona Ügyészségi Szolgálatnak (Crown Prosecutor Service).

3.2. A védő

3.2.1. A védő helyzete Németországban

A terhelt az eljárás minden szakaszában igénybe veheti védő (Verteidiger) segítségét (StPO 137. § I. 1.). A védőnek a terhelt segítőjeként a következő funkciói vannak:

- a terhelt felvilágosítása az anyagi és eljárási jogról;
- véleménynyilvánítás a gyanúsítottról (pl. a jó oldalainak méltatása);
- azon processzuális jogok gyakorlása, amelyek megilletik mind a védőt, mind a terheltet (pl. bizonyítási indítvány előterjesztése);
- a terhelt képviselése, amennyire lehetséges, vagy amennyire elő van írva;
- specifikus védői jogok figyelemmel kísérése.
- a történetek felderítése (pl. saját nyomozással);
- a büntetőeljárásnak az StPO 153a. §-ának megfelelő megszüntetésére való törekvés, vagy az ügyészséggel és a bírósággal való megegyezés más formái.

Azok közül a jogok közül, amik a védő rendelkezésére állnak egy hatékony védelem szavatolására az állami bűnüldözési fórumok ellen, a következők a különösen kihangsúlyozandók:

1. Jelenléti jog,
2. Bizonyítási indítványok tétele,
3. Nyomozás,
4. Észrevételezési jog,
5. Iratbetekintés,
6. Jogorvoslat.

A kötelességekkel kapcsolatban a védő-ügyfél viszonyban elsősorban a szabályszerű üzleti viszonyt (BGB 675. §; 242. §), a hallgatási kötelezettséget (StGB 203. §) és a hűségi kötelezettséget kell megemlíteni.

Az StPO 140. §-a szerint a védő közreműködése szükséges, ha pl.:

- a tárgyalás elsőfokon az OLG vagy az LG előtt folyik;
- a terhelt terhére büntettet rónak;
- a terhelt bírói ítélet vagy bírói engedély alapján min. 3 hónapot bv-intézetben töltött (pl. előzetes letartóztatásban) és a tárgyalás kezdete előtt legalább 2 héttel nem engedik el.
- egyéb esetekben (pl. ha a tett súlyossága, vagy a tény- és jogkérdés nehézsége miatt védő közreműködése ajánlott, vagy azért, mert a terhelt nem tudja megvédeni magát).

A kötelező védő kirendelését nem kell visszavonni a meghatalmazott védő belépésekor (StPO 143. §), ha a meghatalmazott védő nem ad elegendő garanciát arra, hogy az ügyet be tudja fejezni. Erre az esetre rendelik ki a választott védő mellé a pót kirendelt védőt is (illetőleg későbbi meghatalmazás esetén megmarad a kirendelt védő is).

3.2.2. A védőre vonatkozó szabályok az angol büntetőeljárásban

Angliában a gyanúsítottak és vádlottak védelmének munkájával a jogi hivatást űzők két csoportja foglalkozik – a „solicitor”-ok (ügyvédek a magasabb bíróság előtti felszólalási jog nélkül) és a „barrister”-ek (ügyvédek a magasabb bíróság előtti felszólalási joggal). Általánosságban szólva a „solicitor”-ok adnak tanácsot a gyanúsítottaknak a rendőrségen, ők foglalkoznak a bűnvádi védelem bevezető (előzetes) szakaszaival, és képviselik az ügyfeleiket a magisztrátusi bírósági tárgyalásokon, ezzel szemben a „barrister”-ek látják el a vádlott

védelmét a koronabíróságon és feljebb, bár a „barrister”-ek egyre inkább elvesztették a jogi monopóliumukat a koronabíróság előtti kihallgatást illetően. Mind a „solicitor”-ok, mind pedig a „barrister”-ek alá vannak rendelve a hivatásbeli testületeik előírásainak: a „solicitor”-ok esetében ez a Jogi Társaság, a „barristerek”-nél pedig az Ügyvédi Kamara Általános Tanácsa. Ezenfelül mindkettő, korlátozott mértékben alá van vetve azon bíróságok előírásainak, amelyek előtt megjelennek. Főként a bíróságok rendelkeznek azzal a hatalommal, hogy személyesen velük fiztessenek ki bármi olyan költséget, amely a helytelen cselekedetük vagy mulasztásuk eredményeképpen merül fel.

A tárgyaláson minden terhelt jogosult arra, hogy őt törvényesen képviseljék, ha ezt szeretné és készen áll arra, hogy megfizesse. Az angol terheltet feljogosítják ugyanakkor arra, hogy ha akarja, segítség nélkül lássa el a védelmét, függetlenül attól, hogy milyen komoly ellene a vád.

IV. A BIZONYÍTÉKOK

4.1. A bizonyításra vonatkozó főbb rendelkezések Németországban

A büntető eljárásjogi törvény a következő bizonyítékokat szabályozza:

- a tanú bizonyítékot (Zeugenbeweis),
- a szakértői bizonyítékot (Sachverständigenbeweis),
- az okirati bizonyítékot (Urkundenbeweis) és
- a szemle bizonyítékot (Augenscheinbeweis).

4.1.1. A tanúbizonyítás

A tanú (Zeuge) az StPO 48. és azt köv. §-ainak értelmében egy olyan személy, akinek egy nem ellene indult bűnügyben a tényállással kapcsolatos észleléseiről vallomáson keresztül közölnie kell. Az StPO számos kérdésben sajátosan szabályozza a tanúzási képességet:

- minden ember tanúképes, a kisgyerek és az elmebeteg is;
- a bírót ugyanabban az ügyben tanúként is kihallgathatják, de akkor fennáll vele szemben a kizárási ok (StPO 22. § 5. pont);
- az ügyész lehet ugyanabban az ügyben tanú is;
- a védő is lehet ugyanabban az ügyben tanú is, sőt a védő kizárása is szükségtelen, mivel az StPO 138a. §-a a kizárási okokat tételesen felsorolja, és ott a tanúzás nincsen megjelölve;
- a társterhelt – ugyanúgy természetesen maga a terhelt – ugyanabban az ügyben tanúként nem jöhet számításba;
- a magánvádló nem lehet tanú, de a pótmagánvádló igen (StPO 397. § I. 1.), az adhéziós eljárásban a magánfél is (StPO 407. és azt köv. §-ok);

- a szakértő szintén lehet tanú (StPO 74. § I. 2.).

A tanú kötelességei:

- a szabályszerűen beidéztetett tanúnak a bíróság és az ügyészség előtt meg kell jelennie. Szükség esetén kényszereszközök és előállítás rendelhető el vele szemben;
- a tanú köteles a kihallgatás tárgyáról vallomást tenni, annak alapját képezi az igazmondási kötelesség (kivételesen megszűnik a vallomástételi kötelezettség, ha a vallomás megtagadásának kötelessége vagy a vallomás megtagadásának joga áll fenn);
- ezenfelül a tanú néhány kivétellel (pl. 16 év alatti, gyengeelméjű stb.) köteles a vallomására megesküdni.

4.1.2. A szakértői bizonyítás

A szakértő (Sachverständige) a bizonyítandó tényre vonatkozó, a bíró számára hiányzó szaktudás birtokában van. Ezek a különleges ismeretek alkalmassá teszik, hogy tényekről vagy tapasztalati tételekről felvilágosítást adjon vagy egy bizonyos tényállást megítéljen. A megbízatása által megkülönböztetjük a szakértőt a szakértő tanútól. A szakértő tanú alatt egy olyan tanút értünk, aki olyan tényekről vagy állapotokról tud tájékoztatni, amelyek értelmezéséhez noha különleges szakismeret szükséges, de speciális szakvéleményre (Gutachten) nincs felhatalmazása, és az StPO 85. §-a értelmében a tanúbizonyítás előírásai alkalmazandók rá. A szakértővel szemben a szakértő tanú nem helyettesíthető, mert csak ő tud a saját megfigyeléseiről tájékoztatni. Ilyen szakértő tanú lehet pl. a baleset helyszínén véletlenül jelenlévő orvos, aki leírja a tárgyaláson az áldozat sérüléseit.

4.1.3. Az okirati bizonyítás

Büntetőeljárás értelemben okirat alatt felolvasható gondolati tartalommal rendelkező iratot értünk. Ennek megfelelően a felolvashatatlan bizonyító irat nem esik az okirat fogalma alá, bár az StGB 267. §-a értelmében okirat. Valójában az eljárási okirat fogalma annyiban kiesik az anyagi büntetőjogi okirat fogalma alól, hogy annak kiállítója nem kell, hogy ismert legyen.

4.1.4. A szemlével történő bizonyítás

A szemle általi bizonyítás személyek vagy dolgok látás, hallás, megérezés, ízlelés vagy szaglás által történő érzékelése. Így a szemléhez tartozik pl. a helyszín megtekintése, elkövetési fegyver megvizsgálása vagy egy film megnézése. Az ember is szemle tárgya, ha csak meg kell tekinteni. A hangszalagra történt rögzítés meghallgatását is szemlének kell tekinteni.

4.2. Anglia

Az angol jogban a bizonyítási jog formális jogi értelemben a terhelő és sztenderd bizonyítási adatok összessége. Emellett a bizonyítási jog tartalmazza a kizáró szabályok bonyolult halmazát is, amelyek korlátozzák azokat a bizonyítékokat, amelyek a bíróság elé kerülhetnek. Az egyik része ezeknek a kizáró szabályoknak azok a bizonyítékok, amelyeket törvényellenesen vagy nem megfelelő módon szereztek be, második részük a hallomás-bizonyítékok, a harmadik része pedig a rossz karakterű bizonyítékok.

A hallomásbizonyítékok felhasználásával kapcsolatos szabály egy common law rendelkezés arra vonatkozóan, hogy amennyiben bármelyik fél a bíróság előtt bizonyítékként kívánja előadni, hogy egy személy látott, hallott vagy más módon tapasztalt valamit, akkor ezt a tanút a bíróság elé kell vinnie, hogy szóbeli bizonyítékként kihallgathassák. A tanú szóbeli vallomása nem

helyettesíthető azzal, hogy egy másik személy a bíróság előtt megismétli a vallomást, sem más, közvetlenül az eredeti forrásból származó kommunikációs formával (pl. írásos nyilatkozattal vagy hangszalagra rögzített vallomással). A szóbeli vallomást tehát nem lehet kiegészíteni például egy írásos nyilatkozat segítségével sem, amit a tanú korábban tett.

A bizonyítékok rossz karaktere elleni szabály előírja, hogy az ügyész célja nem lehet általánosságban annak bizonyítása, hogy azt, hogy a terhelt elkövette azt a bűncselekményt, amellyel vádolják, az bizonyítja, hogy a terhelt egy rossz karakter, vagy szerepel a bűnügyi nyilvántartásban. Azonban egy sor bonyolult kivétel teszi lehetővé az ilyen típusú bizonyítékok bizonyos különleges helyzetekben való felhasználását.

Ha a terhelt bűnösnek vallja magát, az könnyíti az ügyészség feladatát, hogy megállapítsák a terhelt bűnösségét, a bizonyítás kirekesztő szabályait ilyenkor nem kell alkalmazni. Így a bíróság szabadon felhasználhatja a rendőrség által felvett írásbeli vallomásokat; és figyelembe veheti azt a tényt is, hogy a terhelt szerepel a bűnügyi nyilvántartásban.

A bizonyítékok vizsgálatának feladata a rendőri szakaszban a rendőrségre és a terheltre tartozik. Elvileg a rendőrség kötelessége mind a terhelt javára, mind az ellene szolgáló bizonyítékok felderítése. Elméletileg a terheltnek joga van ahhoz, hogy bizonyítékokat kutasson fel, de a gyakorlatban ez a joga korlátozott. A rendőrséggel ellentétben nem alkalmazhat kényszerintézkedéseket a bizonyítékok beszerzéséhez, és általában nincs a bizonyítékok begyűjtéséhez szükséges elegendő pénze sem. A bíró (leggyakrabban a magisztrátus) általában tisztán reaktív szerepet játszik a bizonyítékok felkutatásában a parancsok kiadásával, ami csupán azt szavatolja, hogy a rendőrség eljárhasson.

A bizonyítékok kutatására a vizsgálati szakaszban kerül sor, de az angol jogban az így összegyűjtött bizonyítékokat hivatalosan nem vizsgálják illetve tesztelik, csak a tárgyaláson.

A rendőrségi vizsgálat során a bizonyítékgyűjtés legfőbb korlátja az, hogy bizonyos intézkedések a magisztrátusi parancs kibocsátásához vannak kötve. További fontos korlátozás a hallgatáshoz való jog. A C törvény 10. § (4) bekezdése alapján a rendőrség köteles tájékoztatni a terheltet, hogy csak akkor kell válaszolnia a kérdésekre, ha akar, és hogy a nyilatkozatait fel lehet használni bizonyítékként.

A rendőrségnek Angliában nincs általános hatásköre arra, hogy megkövetelje a potenciális tanúk vallomástételét. A tárgyalás előtti szakaszban azonban az ügyészségnek korlátozott hatásköre van kikövetelni azokat, ha az ügyet a koronabíróság elé viszik. Az 1980-as Magisztrátusi bírósági törvény 97A. §-a pedig lehetővé teszi, hogy az ügyész kérje a békebírót, hogy idézze be a vallomástételtől ódzkodó információforrást; ennek megtagadása büntetendő. Ezen túlmenően a súlyos csalásokkal foglalkozó hivatal igazgatója az 1987-es büntető igazságszolgáltatási törvény szerint nyilatkozatokat kérhet ki olyan eljárásokban, amelyek a súlyos csalásokkal foglalkozó hivatal eljárása alá tartoznak.

Általában a terheltnek nincs joga arra, hogy a tanút nyilatkozattételre vagy az eljárás előtt információadásra kényszerítse (bár természetesen tud idézni tanúkat, és ezáltal kényszeríti őket, hogy tanúskodjanak a tárgyaláson). Azonban joga van az ügyésztől általános tájékoztatást kapni a tárgyalás előtt minden olyan információról, amit összegyűjtöttek és potenciálisan hasznos az ügyében. Ha úgy véli, hogy a tanú olyan iratokkal illetve tárgyakkal rendelkezik, amelyek hasznosak lehetnek számára, korlátozott joga van arra vonatkozóan, hogy a személyt előállítsák.

A tárgyalásra vonatkozó szabályok nem akadályozzák a saját maga által indítványozott tanúkkal kapcsolatos kérdéseket, azok azonban nem lehetnek rávezető kérdések, mivel ezek olyan kérdéseket jelentenek, amelyekre még nem kértek választ, vagy amelyek azt sugallják, hogy milyen választ várnak. Nagyobb a szabadság a kereszt-kérdezésnél (cross-examination). A felek

kérdéseket tehetnek fel a tanú karakterére, bár ezek általában nem megengedettek, további lépéseknél a kérdezőnek kell bizonyítania, hogy az ellenfél tanúja az adott (jó vagy rossz) karakterrel rendelkezik. Elvileg csak a közvetlen tanúvallomás a megengedett, ami tiltja a hallomás bizonyítékok felhasználását.

Külön szabályok vonatkoznak a terhelt keresztkérdezésére. Az angol büntetőeljárásban (mint bárhol másutt a common law világában), az a vádlott, aki bizonyítékot nyújt, hivatalosan tanúnak tekintendő (szemben a kontinentális büntetőeljárással), de ő csak a védelem tanúja lehet. Így ha a védelem tanúként beidézi, a vádlott – más tanúkkal ellentétben – nem veheti igénybe az önvád elleni védelmet. Másrészt, más tanúkkal ellentétben a terheltnek általában nem lehet kérdéseket feltenni annak megerősítésére, hogy ő egy rossz karakter.

Speciális szabályok vonatkoznak a vádlott házastársára is. Ő alkalmas és köteles is a védelem számára vallomást tenni. Az ügyészség számára általában csak alkalmas a tanúzásra, de bizonyos bűncselekmények esetén köteles így is vallomást tenni.

A bírónak (vagy a magisztrátusi bíróságon a magisztrátusnak) kell eldöntenie, hogy mit ismer el bizonyítékként. A bíróság feladata, hogy biztosítsa a tisztességes eljárást, és ennek részeként kötelessége, hogy elutasítsa azokat a bizonyítékokat, amelyek jogilag elfogadhatatlanok. Az 1984-es PACE 78. §-a szerint a bíróság mérlegelési jogkörrel is rendelkezik, hogy elutasítja-e (többek között) azt a bizonyítékot, amelyet illegálisan vagy nem megfelelően szereztek be. Az ilyen bizonyítékok elutasítása távolról sem automatikus. A gyakorlatban a bíróságok nem mindig utasítják el a rendőrség által beszerzett bizonyítékot annak ellenére, hogy szabálytalanul szereztek be. Az 1984-es PACE 76. szakaszában azonban van egy további és szigorúbb szabály a vallomások felhasználhatóságára: ha egy vallomást kényszer alatt szereztek be vagy más okból megbízhatatlan (például, ha a terhelt instabil lelki állapotban volt a vallomástétel idején), a bíróság köteles annak elutasítására.

A bizonyítékok elfogadhatóságával kapcsolatos kifogást rendszerint a bizonyítékok felhívása előtt kell betervezni. Amennyiben a tanú egy elfogadhatatlan bizonyítékot szolgáltat a bíróság előtt, mielőtt annak meg lett volna a lehetősége arra, hogy leállítsa, két lehetőség van: vagy a bíró felhívja az esküdteket arra, hogy hagyják azt figyelmen kívül (vagy magisztrátusi bíróságnál a magisztrátus „közvetlenül magát” hívja fel erre), illetve szélsőséges esetben a tárgyalást megszüntetik, és az ügyet egy másik bíróság tárgyalja újra.

A bizonyítékok elfogadhatóságával kapcsolatosan lényegében csak akkor tehetők fel kérdések, ha a terhelt vitatja a bűnösségét. A bűnösnek vallás az angol jogban bizonyító erejű – és ha a terhelt bűnösnek vallja magát, a bíróság mentesül a bizonyítékok megvizsgálásának a kötelezettsége alól.

Az esküdtszéki tárgyalás befejezésekor a bíró iránymutatást ad az esküdtek számára, amely szokás szerint egy összefoglalót tartalmaz a bizonyítékokról, és ez magában foglalhatja a különböző megjegyzéseket a bizonyítékok erősségéről vagy gyengeségéről. Az esküdtszék azonban figyelmen kívül hagyhatja ezeket a megjegyzéseket, és belátása szerint értékelheti a bizonyítékokat.

V. A KÉNYSZERINTÉZKEDÉSEK

5.1. A kényszerintézkedések Németországban

5.1.1. Az előzetes letartóztatás (Untersuchungshaft)

A letartóztatási parancs (Haftbefehl) kiadása, amely az eljárás minden szakaszában megengedett, az StPO 112. § I. pontja értelmében feltételezi:

- a bűncselekmény alapos gyanúját és
- a letartóztatás okát.

Továbbá az előzetes letartóztatás a dolog jelentőségéhez és a várható büntetéshez illetve intézkedéshez képest nem lehet aránytalan.

Az alábbi négy letartóztatási ok jöhet számításba minden eljárásban:

- szökés vagy szökés veszélye (StPO 112. § II. 1., 2.);
- kollúzió veszélye (StPO 112. § II. 3.);
- súlyos bűncselekmény elkövetésének gyanúja (StPO 112. § III.);
- bűnismétlés veszélye (StPO 112a. §).

Sajátos letartóztatási ok a gyorsított eljárásban a távolmaradás veszélye (StPO 127b. § II.).

Az előzetes letartóztatást alapelveileg csak bíró rendelheti el (GG 104. cikk II. 1.). A vádemelés előtt azon AG bírója rendeli el az ügyészség indítványa alapján az előzetes letartóztatást, amelyik illetékes, vagy ahol a gyanúsított tartózkodik (StPO 125. § I. további részletekkel). Ezt a helyi bírósági bírót nyomozási bírónak (Ermittlungsrichter) nevezzük. A vádemelés után az előzetes letartóztatás elrendelésére az a bíróság illetékes, amelyik az ügyben eljár; ha felülvizsgálatról van szó, akkor az a bíróság, amelyiknek az ítéletét megtámadják (StPO 125. § II.). Sürgős esetekben az előzetes letartóztatást

elrendelheti a tanács elnöke egyedül is (StPO 125. § II. 2.). Az ügyészség indítványa a vádemelés után már nem szükséges. A további döntésekben (az előzetes letartóztatás felfüggesztése, a letartóztatástól való megkímélés stb.) többnyire az a bíró illetékes, aki a letartóztatást elrendelte, a vádemelés után rendszerint az a bíróság, aki az üggyel foglalkozik (részletesen ld. StPO 126. §).

A letartóztatott részére a letartóztatási panasz (StPO 304. és azt köv. §-ok) és a letartóztatás megvizsgálása iránti indítvány (StPO 117. § I.) áll rendelkezésre, hogy a letartóztatás megszüntetését vagy elhalasztását elérje.

5.1.2. Egyéb fontos kényszerintézkedések (alapjogi korlátozások)

Az előzetes letartóztatás mellett az alábbi kényszerintézkedéseket fontos megnevezni:

- hosszú távú megfigyelés – längfristige Observation (StPO 163f. §);
- őrizetbe vétel – vorläufige Festnahme (StPO 127. §, 127b. §);
- a terhelt megfigyelés céljából történő elhelyezése – Unterbringung zur Beobachtung des Beschuldigten (StPO 81. §);
- testi vizsgálat, vérpróba – körperliche Untersuchung, Blutprobe (StPO 81a. §);
- DNS analízis – DNA-Analyse (StPO 81e-f. §);
- DNS személyazonosság megállapítás és a DNS azonosító minta tárolása – DNA-Identitätsfeststellung und Speicherung von DNA-Identifizierungsmustern (StPO 81g. §);
- Sorozatos genetikai vizsgálat – Reihengentest (StPO 81h. §);
- fényképek és ujjnyomatok – Lichtbilder und Fingerabdrücke (StPO 81b. §)
- a (terhelten kívüli) harmadik személy vizsgálása – Untersuchung von Dritten (StPO 81c. §);

- lefoglalás, elkobzás – Sicherstellung, Beschlagnahme (StPO 94. és azt köv. §-ok);
- telekommunikációnak (a beszélgetés tartamának) a lehallgatása – Überwachung der Telekommunikation (Inhalt der Gespräche) (StPO 100a. és 100b. §);
- információk a telekommunikációs kapcsolatokról – Auskunft über Telekommunikationsverbindungen (StPO 100g. §);
- mobiletelefon azonosítás – IMSI-Catcher bei Handys (StPO 100i. §);
- motozás – Durchsuchung (StPO 102. és azt köv. §-ok);
- személyazonosság-megállapítás – Identitätsfeststellung (StPO 163b. és 163c. §);
- elfogatóparancs kiadása – Ausschreibung zur Fahndung (StPO 131. és azt köv. §-ok)
- ellenőrző állomások – Kontrollstellen (StPO 111. §);
- hálózati körözés – Schleppnetzfahndung (StPO 163d. §);
- raszternyomozás – Rasterfahndung (StPO 98a. és 98b. §);
- képfelvétel – Bildaufnahmen (StPO 100h. § I.);
- technikai eszközök alkalmazása megfigyelés céljából (StPO 100h. § I. 2.);
- kis lehallgatás – Kleiner Lauschangriff (StPO 100f. §);
- nagy lehallgatás – Großer Lauschangriff (StPO 100c. és 100d. §);
- fedett nyomozó bevetése – Einsatz Verdeckter Ermittler (StPO 110a. és azt köv. §-ok).

5.2. A főbb kényszerintézkedések az angol jogban

Angliában a rendőrség és a magisztrátusok azok, akik rendelkezhetnek a kényszerintézkedésekről (az ügyészek nem).

5.2.1. Az őrizetbe vétel (arrest)

Az 1984-es PACE terjesztette ki és iktatta törvénybe a rendőrség jogát a bűnesetek kivizsgálására. Továbbá ez a törvény ruházta fel a rendőrséget a gyanúsítottaknak a kihallgatás céljából történő fogvatartására is. 1984. előtt a rendőrség elméletileg csak azokat vehette őrizetbe, akikkel kapcsolatosan a vádhoz elegendő bizonyíték állt rendelkezésre, és miután őrizetbe vette őket, elméletileg nem tarthatta őket fogva annak reményében, hogy további bizonyítékokat szerezzen be. De az 1984-es PACE törvény 37 (2)-es szakasza kétséget kizáróan rögzíti, hogy a rendőrség őrizetbe veheti azt a személyt, akit megalapozottan gyanúsít, és fenntarthatja az illető őrizetbe vételét annak érdekében, hogy megpróbálja az illető személy kihallgatásával a vádhoz elegendő bizonyítékot nyerni. Az ilyen fogvatartás maximális tartamát gondosan szabályozza a törvény, és (a belügyminisztérium által a PACE 66. és 67. szakasza alapján kiadott) C törvény előírja azokat a feltételeket, amelyek alapján ezeket a személyeket fogva tarthatják és kihallgathatják.

A rendőrség az 1984-es PACE 24. §-a szerint akkor vehet őrizetbe valakit parancs nélkül, ha őrizetes bűncselekményen (arrestable offence) tettenérték, vagy ilyent készül elkövetni, avagy ha biztosak benne, hogy valaki ilyent követett el. Az 1984-es PACE 24. szakasza szerint őrizetes bűncselekmények a következők:

- azok, amelyeknél a büntetést jogszabály határozza meg (elsősorban az emberölés, amely kötelezően magában foglalja az életfogytig tartó szabadságvesztést),
- azok, amelyeknél a felnőtt terhelt legalább öt év szabadságvesztésre ítéltető, és
- egyéb bűncselekmények, amelyeket a szakasz taxatívén felsorol.

Az 1984-es PACE 25. §-a ugyancsak feljogosítja a rendőrséget, hogy őrizetbe vegye azt, akiről azt gyanítják, hogy olyan bűncselekményt követett el, ami nem tartozik az őrizetes bűncselekmények közé, ha az őrizetbe vétel kérelmezésének eljárása nem hajtható végre az „általános őrizetbe vételi feltételekben” foglaltak szerint (például nem ismerik a feltételezett elkövető nevét, és nem is tudják könnyen kideríteni, vagy ha azért szükséges a terheltet őrizetbe venni, hogy ne tehessen kárt önmagában vagy másokban). Emellett a rendőrségnek számos más esetben is jogában áll sommás őrizetbe vétellel élni bizonyos bűncselekményeknél: például az 1978-as lopási törvény (Theft Act) feljogosítja a rendőröket, hogy őrizetbe vegye azokat, akik fizetés nélkül távoznak egy étteremből (pedig ez nem tartozik az őrizetes bűncselekmények közé), vagy az 1986-os közrend törvény (Public Order Act) számos speciális esetet ír le, amikor a rendőr élhet az őrizetbe vétel eszközével, ha a bűncselekmény a közrenddel összefügg. A rendőrség a common law alapján pedig bárkit őrizetbe vehet, aki megsérti a békét.

Ahol a sommás őrizetbe vétel nem lehetséges, ott az őrizetbe vételt a békebíró rendelkezésére kell végrehajtani. A bíróság általános hatalma az őrizetbe vételi parancs kiadására az 1980-as magisztrátusi bírósági törvény (Magistrates' Courts Act) 1. § (4) bekezdésén alapul. Ez akkor érvényesíthető, ha „olyan információ áll a békebíró rendelkezésére, hogy valaki elkövetett vagy gyaníthatóan elkövetett bűncselekményt”. Az információnak „leírtnak és eskü alattinak kell lennie”. Ez a rendelkezés felruházza a békebírot arra, hogy őrizetbe vételi parancsot adjon ki olyan esetekben, amikor büntetendő cselekmény (indictable offence) történt, vagy a cselekmény börtönnel büntethető, vagy ha „az elkövetőnek nincs nyilvántartott lakcíme, ahová az idézést el lehetne küldeni”.

Ha nem őrizetes bűncselekményt követtek el, a polgárok csak saját felelősségükre vehetnek bárkit is őrizetbe. Ugyanakkor a magánszemélyek őrizetbe vételi jogköre nem korlátozott azokra az esetekre, amikor éppen

tettenérnek valakit a bűncselekmény elkövetésén, vagy közvetlenül az elkövetés után (tehát az angol büntetőeljárásban nem szükséges az „in flagranti” az elfogáshoz).

5.2.2. A letartóztatás (detention)

Az 1984-es PACE negyedik része határozza meg, hogy mikor tarthat valakit fogva a rendőrség az őrizetbe vétel után. A 37. § szerint le lehet tartóztatni valakit, ha „az őrizetbe vevő rendőr feltétel nélkül biztosan tudja, hogy a vád nélküli fogvatartás szükséges ahhoz, hogy biztosítsa vagy megóvja annak a bűncselekménynek a bizonyítását, amiért őrizetbe vette, vagy azért, hogy bizonyíték megszerzése érdekében kikérdezhesse az illetőt”. Ha e feltételek közül bármelyik teljesül, a terheltet 24 óráig letartóztathatja az őrizetbe vevő rendőrség. A rendőrségi főfelügyelő (police superintendent) felügyelete alatt 36 óráig is tarthat a letartóztatás, amennyiben a 37. §-ban leírt feltételek fennállnak, és ha a bűncselekmény „súlyos őrizetes bűncselekmény”, és a „vizsgálat megfelelő gondossággal és azonnal megkezdődik”.

Az 1984-es PACE ötödik részének jegyzékében a „súlyos őrizetes bűncselekménynek” kétféleképpen értelmezhető a jelentése: a bűncselekmények bizonyos fajtáit mindig „súlyos őrizetes bűncselekményként” tartják számon, és ezek mellett minden más őrizetes bűncselekmény is „súlyosnak” számít, ha az elkövetése a jegyzékben leírtak szerinti következményekkel jár.

A 36 óra letelte után vád nélkül csak akkor tartóztathatnak le valakit, ha erre a békebíró feljogosítja a rendőrséget. A magisztrátus „további letartóztatásra vonatkozó parancsot” bocsáthat ki, ha meggyőződik ugyanazokról a feltételekről, amelyek a fenti 36 órás letartóztatáshoz is szükségesek. Egyik hosszabbítás sem haladhatja meg a 36 órát, és a letartóztatás maximális ideje nem lépheti át a 96 órát. Mielőtt megérkezne a parancs a

további letartóztatás engedélyezésére, a letartóztatottat bíróság elé kell vinni, és jogi képviselettel kell ellátni.

5.2.3. Szabadlábra helyezés óvadék ellenében (remaind on bail)

Ha a terheltet megvádolja a rendőrség, joga van őt óvadék ellenében elengedni, amennyiben az eljárás magisztrátusi bíróság elé tartozik. Ha a rendőrség kevés bizonyítékot talál ahhoz, hogy megvádolja, ugyancsak joga van a rendőrségnek ahhoz, hogy óvadék ellenében szabadon engedje a terheltet a további nyomozás idejére.

A magisztrátus szabadlábra helyezheti a személyt óvadék ellenében. Az óvadék megállapítható feltételekkel vagy azok nélkül. A lehetséges korlátozások fajtájáról az angol törvények nem adnak pontos listát: a bíróságok különböző feltételeket szabhatnak, attól függően, hogy mi szükséges. Az óvadék ellenében való ideiglenes szabadlábra helyezés általános feltétele, hogy a terheltnek egy vagy két „kezes” kell állítania. Kezes az az ember, aki elvállalja, hogy kifizet egy bizonyos összeget a bíróságnak, ha a terhelt később nem jelenik meg: gyakorlatilag a kezes egyoldalú fogadalmat tesz a bíróságon arra, hogy a terhelt nem szökik meg. Vagylagosan, vagy további feltételként a bíróság „biztosítékot” is követelhet, ami azt jelenti, hogy nem ígéretet tesznek csak a fizetésre, hanem „előre fizetnek” arra az esetre, ha a terhelt nem jelenik meg. Egy kevésbé szigorú feltétel a rendőrségen való, megszabott időközönkénti kötelező jelentkezés. Ha valakit feltétel nélkül bocsátottak óvadék mellett szabadlábra, az egyetlen dolga csak az, hogy megjelenjen a bíróságon a megadott időben és helyen.

5.2.4. A kutatás (search)

A rendőrség bármikor kereshet helyiségekben, ha a birtokos ebbe beleegyezik. A helyzettől függően a kutatást a rendőrség a birtokos

hozzájárulása nélkül is elvégezheti, éspedig vagy saját jogán, vagy pedig a békebíró által kibocsátott elfogatóparancs alapján.

Az 1984-es PACE 17. szakasza értelmében a rendőrség parancs nélkül is bárhova beléphet személy felkutatása érdekében, ha komoly okkal feltételezhető, hogy a gyanúsított azon a helyen van, ahol a kutatást végzik, és ez a személy egy olyan bűncselekményt követett el, ami miatt őrizetbe lehet venni (arrestable offence), vagy bármely más, külön felsorolt bűncselekmény áll fenn.

A common law alapján a rendőrségnek joga van belépni a helyiségekbe amiatt is, mert „megsértették a békét”, és ezt a hatáskört kifejezetten megerősíti a 17. § (6) bekezdése. Az 1984-es PACE 18. szakasza értelmében a rendőrség akkor is beléphet a helyiségbe, ha egy személyt jogszerűen letartóztattak egy „őrizetes bűncselekmény” miatt, éspedig annak érdekében, hogy a bűncselekménnyel kapcsolatos nyomokat kutassanak, és a 32. szakasz (2) bekezdés (b) pontja értelmében minden olyan helyen, ahol a terhelt az őrizetbe vételkor vagy közvetlenül azelőtt volt.

Ellenkező esetben, a rendőrségnek házkutatási engedélyt kell kapnia a békebírótól. Az 1984-es PACE 8. szakasza értelmében a házkutatási parancs akkor bocsátható ki, ha a békebíró meggyőződött arról, hogy ésszerű indokok alapján feltételezhető, hogy súlyos „őrizetes bűncselekményt” követtek el, és a bűncselekmény felderítéséhez valószínűleg jelentős értékkel bíró tárgy található ott.

Az angol jog tartalmaz olyan különleges szabályokat is, amelyek korlátozzák a rendőrség hatáskörét az ügyvédi irodákban való kutatásban, és ezek a korlátozások bizonyos mértékben más szakmáknál is érvényesek. Az 1984-es PACE II. része, amely meghatározza a házkutatási parancs általános szabályait, ezeket a szabályokat különböző kategóriákba sorolja:

- „ügyvédi titok alá tartozó dolog” (10. szakasz),
- „kizárt dolog” (11-12. szakasz), és
- „speciális eljárási anyag” (14. szakasz).

Az ilyen adatokhoz való hozzáférés, ha egyáltalán lehetséges, nem bírósági parancs alapján történik, hanem úgy, hogy a bíró végzést hoz, amelyben felszólítja a dolog tulajdonosát annak átadására.

5.2.5. A motozás (search of persons)

Az 1984-es PACE 1. szakasza biztosítja a jogkört a rendőrségnek arra, hogy egy személyt vagy járművet átkutassanak lopott dolog, az 1. szakasz (7) bekezdésében felsorolt tiltott tárgyak, illetve (a 8A. szakasz szerint) kés vagy egyéb éles tárgyak megtalálása érdekében. Azonban a rendőrség nem kérhet meg senkit a kabát, dzseki vagy kesztyű nyilvános helyen való eltávolításán felül másra.

Az 1984-es PACE 32. § (1) és (2) bekezdése engedélyezi a keresést az őrizetbe vétel után. A rendőrség ezt akkor végezheti el, ha alapos okból feltételezhető, hogy a terhelt olyan tárgyat rejteget, amely a bűncselekménnyel kapcsolatos vagy amely megkönnyíti szökését. Itt is, ha a kutatásra nyilvános helyen kerül sor, a rendőrség csak a kabát, dzseki vagy kesztyű eltávolítására jogosult (továbbá belenézhet a szájba). Ha a terheltet az őrizetbe vétel után a rendőrségre vitték, a rendőrség a terhelt alaposabb kutatására jogosult. Annak a részleteit, hogy a rendőrség számára mi a megengedett, az 1984-es PACE 54. §-a, részletesebben a C törvény A függelékének 4. § (1) bekezdése határozza meg. Ettől a ponttól kezdve az őrizetbe vettet, amennyiben szükséges, „meztelenül” is át lehet kutatni – azaz bármely, vagy akár az összes ruháját el lehet távolítani. A rendőrség köteles jegyzőkönyvet készíteni azokról a dolgokról, amelyek az őrizetbe vett személynél vannak.

„Intim” kutatásnak minősül az ember szájától eltérő bármelyik testüregének a fizikális vizsgálata. Az 1984-es PACE 55. szakasza lehetővé teszi az „intim” kutatást is, ha alaposan feltételezhető, hogy a személy birtokában „A”

osztályú drogok, avagy magának vagy másoknak sérülést okozó tárgyak vannak. Amennyiben a kutatás tárgya kábítószer, csak orvos végezheti el azt; fegyverek esetében a keresést kivételesen a rendőrség is elvégezheti.

5.2.6. Lefoglalás (seizure)

Az 1984-es PACE 8. §-a kimondja, hogy a rendőrséget feljogosíthatja a békebíró arra, hogy behatoljon és kutasson olyan épületekben, ahol azt hiszi, hogy olyan bizonyítékot talál, ami fontos lehet a súlyos őrizetes bűncselekmény nyomozása érdekében. A 8. § (2) bekezdése kimondja, hogy a rendőr „lefoglalhat és visszatartat” bármit, amivel kapcsolatosan feljogosították arra, hogy kutatást végezzen. Emellett az 1984-es PACE arról is gondoskodik, hogy ahol egy rendőr „jogszerűen hatol be egy épületbe” – például a jogosultságával élve, külön parancs nélkül – bármit lefoglalhat, amit az épületben talál, ha okkal hiszi, hogy

- az egy bizonyíték azzal a bűncselekménnyel kapcsolatban, ami után nyomoz, avagy másik bűncselekménnyel függ össze, vagy
- köteles lefoglalni, hogy megakadályozhassa a bizonyíték elrejtését, eltűnését, megváltoztatását vagy megsemmisítését.

E jogosultságok mellett a rendőrség elvihet és megvizsgálhat minden olyan tárgyat, ami nem nyilvánvaló nyom, de valószínűsíthetően nyomot tartalmaz. Ha a rendőrség lefoglalt valamilyen tárgyat, akkor azt legtöbbször kötelezően visszaszolgáltatják, amennyiben már nincs rá bizonyítékként szükség, még akkor is, ha kétséges, hogy akitől lefoglalták, jogosultan birtokolta-e.

VI. ANYOMOZÁS

6.1. A nyomozási szak Németországban

A büntetőeljárás a nyomozás (Ermittlungsverfahren) ügyész általi megindításával kezdődik (előzetes eljárásnak, vizsgálatnak is nevezik). A legalitás elve szerint az ügyészség köteles a nyomozást megindítani, ha elegendő ténybeli kiindulópont áll rendelkezésre (StPO 152. § II.). Az eljárás megindításához két lehetőség kínálkozik:

1. a nyomozás megindítása feljelentésre vagy vádindítványra;
2. a nyomozás megindítása hivatalból.

Egy meghatározott terhelttel szemben a nyomozási eljárás megindításának anyagi feltétele a kezdeti gyanú fennállása. Ilyen kezdeti gyanúról beszélünk, hogy ha megvannak azok a tényleges kiindulási pontok, amelyek alapján a kriminalisztikai vizsgálatok után valószínűsíthetővé válik az érintett személyek részvétele egy büntetendő cselekmény elkövetésében. Ennek megfelelően szükséges a konkrét tények fennállása (vö. StPO 152. § II. pont: „elegendő tényyszerű kiindulási pontok”), csupán a sejtés nem elegendő. Az a kérdés, hogy a gyanús mozzanat elegendő-e a nyomozás megindításához, az ügyészség döntési körébe tartozik.

Az ügyészség vezeti a nyomozást. A vádemeléséről való döntéshez a tényállás tisztázására van szükség (StPO 160. § I.). Ennek során az ügyészségnek nemcsak a terheltet terhelő, hanem a mentő körülményeket is fel kell derítenie, valamint gondoskodnia kell azoknak a bizonyítékoknak a begyűjtéséről, amelyeknek elvesztésétől tartani kell (StPO 160. § II.). Az StPO az alábbi nyomozási cselekményeket emeli ki:

1. A gyanúsított kihallgatása, StPO 163a. §;

2. A tanúk és a szakértők kihallgatása, StPO 161a. § I., 73. §;
3. Egyéb nyomozási cselekmények foganatosítása;
4. A nyomozási bíró eljárási cselekményei (kényszerintézkedések elrendelése, bizonyítékok biztosítása).

A nyomozás vagy vádemeléssel (Erhebung der öffentlichen Klage), vagy eljárás megszüntetéssel (Einstellung des Verfahrens) zárul:

a) A legalitás elvének megfelelően az ügyésznek rendszerint vádat kell emelnie, ha a nyomozóhatóságok kellő bizonyítékot gyűjtöttek össze (StPO 170. § I.), tehát ha azzal kell számolni, hogy a bíróság meg fogja nyitni a tárgyalást. A vádemelés feltétele a kielégítő cselekményi gyanú (StPO 203. §). A vádemelés rendszerint a vádirat illetékes bíróságoz való benyújtásával (StPO 170. § I.) vagy büntetőparancs (Strafbefehl) kibocsátására tett indítványon keresztül történhet (StPO 407. § I. 4.).

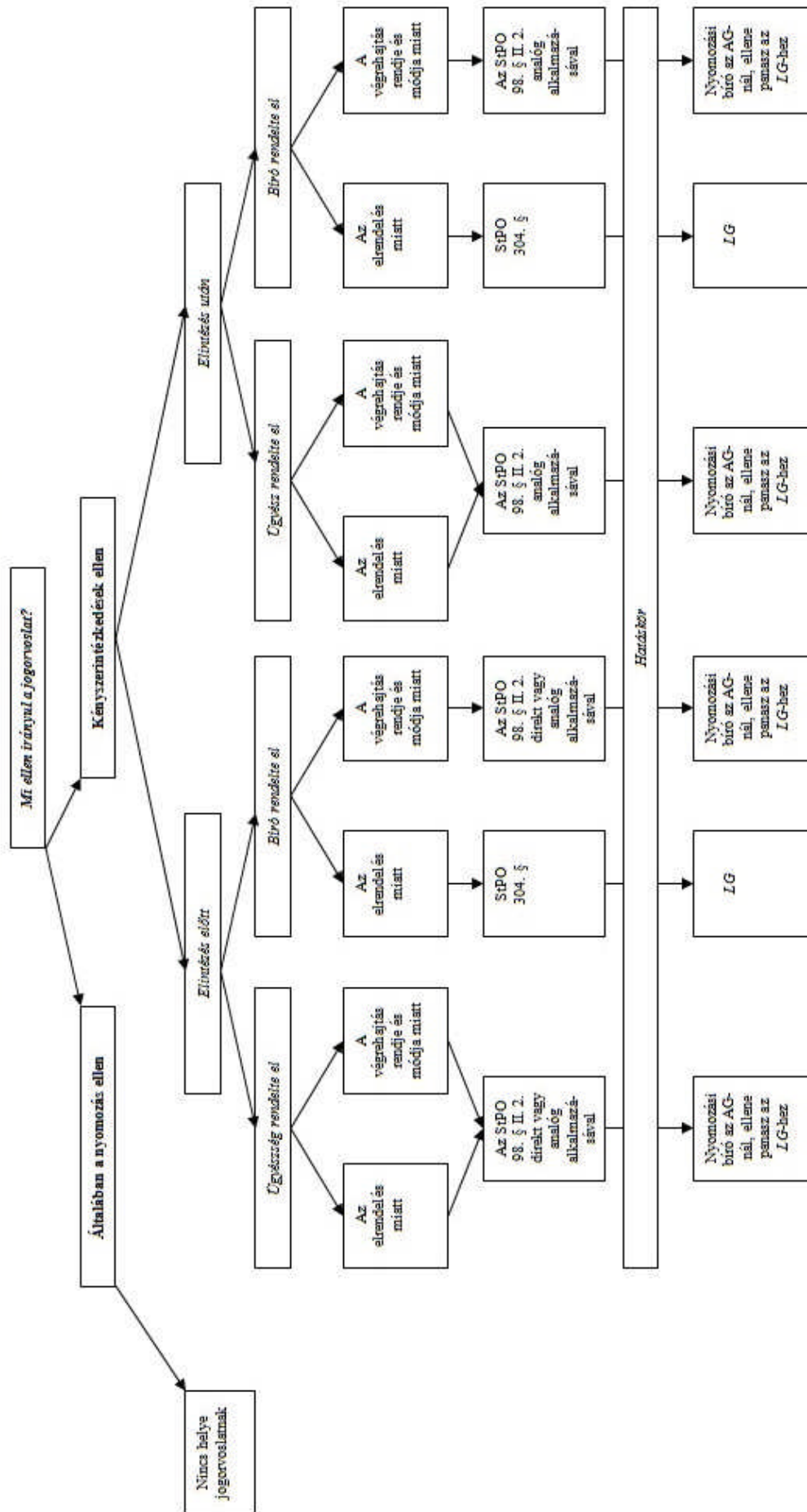
b) Az eljárás megszűnik:

- Az elegendő cselekményi gyanú hiánya esetén (StPO 170. § II.);
- Az StPO 153. és azt köv. §-ok alapján oportunitási okokból (ha egy vétségnek minősülő cselekmény esetén a terhelt bűnösségének csekély mértéke lenne megállapítható, és nem áll fenn közérdek az üldözésre; ezt általában a bíróság teheti meg vagy az ügyészségi megszüntetéshez többnyire a bíróságnak hozzá kell járulnia).
- Vannak egyéb megszüntetési lehetőségek is (pl. ha a bíróság a büntetéstől eltekinthetne (StPO 153b. §), ld. mediáció; egyes külföldön elkövetett cselekmények esetében; kábítószerrel való visszaélés bűncselekménye miatt, ha csekély mennyiségről és saját használatról van szó (BtMG 31a. §) stb.)

Ha az ügyészség a nyomozási eljárást az StPO 170. § II. pontja alapján megszüntette, az indítványozó, amennyiben egyben ő a bűncselekmény sértettje is, a megszüntetési határozat ellen vádkikényszerítési eljárást (Klageerzwingungsverfahren) indíthat (StPO 172. és azt köv. §-ok). A vádkikényszerítési eljárás egyrészt a legalitás elvének a (bíróági) kontrollja, másrészt a sértett érdekeit védelmezi, akinek ugyanis az áll az érdekében, hogy azt a bűncselekményt, aminek ő esett áldozatul, ténylegesen üldözzék. A vádkikényszerítésre rendszerint azért kerül sor a sértett kívánatára, hogy az ügyészség megszüntető határozata ellenére vádat emeljenek (StPO 175. §). Kivételesen az is cél lehet, hogy egyáltalán nyomozás induljon az ügyben, amit az ügyészség megtagad („nyomozáskikényszerítés”). A vádkikényszerítésnek a gyakorlatban nincs nagy jelentősége, de már maga a létező lehetőség preventív hatással bír.

Végül utalni kell arra, hogy a nyomozás során számos jogorvoslati eszköz áll rendelkezésre. Ezeket az eszközöket az alábbiakban foglalhatjuk össze:

Jogorvoslat a kényszerintézkedések ellen a nyomozás során (a rendes hatáskör)

6.2. Az angol nyomozás

Angliában és Walesben a következő személyek indíthatják meg a büntetőeljárást:

1. *Bármely állampolgár*: a magánvádhoz való jogot a Királyi Bizottság ajánlása drasztikusan korlátozta, amelynek ajánlása alapján jött létre a Korona Vád Szolgálat (Crown Prosecution Service, CPS), és ezt kifejezetten megerősítette az 1985-ös Prosecution of Offences Act 6. § (1) bekezdése. Habár a magánvád jelenleg viszonylag ritka, de messze nem ismeretlen – annak ellenére, hogy a leendő vádlónak meg kell küzdenie azzal a gyakorlati nehézséggel, hogy fennáll annak a veszélye, hogy a DPP átveszi a vádat és formálisan véget vet annak.
2. *A rendőrség*: a legtöbb büntetőeljárást a rendőrség indítja (ez egy szokatlan jellemzője az angol rendszernek, hogy a vádról való eredeti döntés a rendőrségen születik és nem az ügyésznél).
3. *Egyéb állami szervek*: számos állami hatáskörrel rendelkező hatóságnak jogában áll bizonyos típusú bűncselekményeknél a büntetőeljárás megindítása illetve a vád képviselete; kiemelendő közülük a súlyos csalásokkal foglalkozó hivatal (Serious Fraud Office), a Vám-és Pénzügyőrség, az adóhivatal, az egészségügyi és biztonsági hivatal, valamint az egészségügyi és szociális biztonsági minisztérium hivatalnokai.
4. *Magánügynökségek*: különböző régóta fennálló magánügynökség is vizsgálhat bizonyos típusú bűncselekményeket, és saját maga képviselheti a vádat (ki kell emelni az állatkínzás megelőzésével foglalkozó koronatórsaságot, RSPCA).

5. *A Koronaügyészi Szolgálat*: a gyakorlatban a legfontosabb szerepe a Koronaügyészi Szolgálatnak abban van, hogy átvegye a vádat a rendőrségtől, annak eldöntésére, hogy továbbfolytatja-e vagy sem, és hogy tárgyalásra viszi-e azokat az eseteket, amelyekben úgy határozott, hogy folytatja a vádat; ugyanakkor a CPS maga is jogosult az eljárás megindítására, és néha él is a DPP funkciói között szereplő azon joggal, hogy minden koronaügyész fel van hatalmazva arra, hogy „megindítsa és lefolytassa a büntetőeljárást minden olyan esetben, amelyben úgy tűnik számára, hogy

- az ügy fontossága vagy nehézsége azt indokolja, hogy az eljárást ő indítsa meg, vagy
- egyébként azt tarja helyesnek, hogy elindítsa az eljárást.

A gyakorlatban a büntetőeljárás az alábbi intézkedések alapján indulhat meg:

- az ügyész feljelentést tehet a magisztrátusi bíróságon azzal a kérelemmel, hogy a terheltet idézzék be;
- a rendőrség az őrizetbe vett gyanúsítottat hivatalosan megvádolhatja, és erről egy másolatot küldhet a magisztrátusi bíróságnak;
- az ügyész tájékoztatót küldhet a magisztrátusnak, azt indítványozva, hogy bocsásson ki parancsot a terhelt őrizetbe vételére;
- el lehet kezdeni a büntetőeljárást a büntetendő cselekmény miatti váddal, ún. „önkéntes vádirattal”: ilyenkor az ügyész a High Court bíróságához fordul azzal a kéréssel, hogy fogadja be a vádiratot; ha a bíró ezzel egyetért, a büntetőeljárás megindul a koronabíróság előtt, és beindul az esküdtszéki tárgyalás szokásos folyamata;
- a legtöbb esetben az események láncolatát a sértettnek a rendőrségen a bűncselekmény miatt tett feljelentése indítja el; elméletileg a

magánszemély ki is kerülheti a rendőrséget, és az információt közvetlenül közölheti a magisztrátussal.

Az angol jogban az állampolgár általában nem köteles feljelenteni a tudomására jutott bűncselekményt a hatóságoknak, sőt még akkor sem kell a rendőrséget informálnia, ha kifejezetten kérdezik arról. De mindkét szabály alól van számos kivétel. Így jelenteni kell a hazaárulás bűncselekményt, s emellett a törvény előír egy sor meghatározott kötelezettséget, miszerint tájékoztatást kell nyújtani a hatóságok kérésére. Például a közúti közlekedésről szóló 1988-as törvény 172. § (2) bekezdése előírja, hogy ahol a jármű vezetője feltételezhetően egy sor meghatározott bűncselekményt követett el, a jármű birtokosának meg kell adnia a szükséges információt a vezető kilétéről a kellő időben vagy a rendőrség vezetőjének a kérésére, és bármely más személynek kellő időben meg kell adnia minden olyan rendelkezésére álló információt, amely a vezető azonosításához szükséges.

A vizsgálatot a rendőrség végzi, akár az általános jogosultság alapján eljárva, akár a békebíró által kibocsátott körözés alapján. Miután a rendőrségnek már minden rendelkezésére áll a vádemeléshez, a vizsgálati feladat véget ér, bár természetesen semmi sem tiltja a további bizonyítékok gyűjtését. Az egyetlen korlátozás az, hogy általában tilos további kísérleteket tenni a kérdésre a vádlott hozzájárulása nélkül, ha vádat emeltek, és gyanúsítottból vádlott lett.

A gyanúsítottak kihallgatásának meg kell felelnie az 1984-es PACE feltételeinek, és a PACE 66. §-a szerint átruházott hatáskör alapján a belügyminiszter által kibocsátott C törvénynek. Az 1984-es PACE alapján az őrizetbe vett gyanúsítottak joga van arra, hogy valaki tájékoztasson arról, hogy őrizetbe vették, és joga van arra, hogy „bármikor konzultáljon egy ügyvéddel”. A C törvény 66. cikk 10. § (3) és (4) bekezdése szerint a gyanúsítottat, mielőtt kikérdezik, figyelmeztetni kell a következő szavakkal: „Nem kell mondania

semmit. De veszélyes lehet a védekezés szempontjából, ha amikor kérdezik, nem válaszol olyanra, amire később a bíróság előtt hivatkozik. Minden, amit mond, bizonyíték lehet.” A figyelmeztetést erre a formára az 1994-es Bűnvádi Bírósági és Rendészeti Törvény változtatta meg (mármint, hogy a bíróság bizonyos helyzetekben hátrányos következtetéseket vonhat le abból, ha a terhelt él a hallgatás jogával). A C törvény 11. § (3) bekezdése szigorúan megtiltja a válasz kikényszerítését, és a 11. § (4) bekezdése kimondja, hogy a kihallgatásnak azonnal véget kell vetni, amint a rendőrség úgy véli, hogy megalapozta a vádat, és elegendő bizonyítékot szerzett be ehhez. A legtöbb gyanúsított kihallgatást hangfelvételen rögzíteni kell.

A telefon-lehallgatást törvény szabályozza. Lehallgatást csak a belügyminiszter parancsa alapján lehet végezni – eltérően a legtöbb más országtól, ahol a telefon-lehallgatást bíróság engedélyezi, és nem a végrehajtó hatalom. A rendőrség, a belügyminiszter parancsa szerint eljárva, négy esetben végezhet telefon-lehallgatást:

- ha a nemzetbiztonság veszélyben van;
- „súlyos bűncselekmények” megakadályozása érdekében (legalább három évi szabadságvesztéssel járó bűncselekmény, vagy erőszakos bűncselekmény, vagy amely jelentős pénzügyi érdekeltséget sért, illetve amelyet közös megegyezéssel többen követtek el);
- ha a cselekmény az ország gazdasági biztonságát érinti;
- ha az Egyesült Királyság hatóságait megkérték valamely nemzetközi kölcsönös jogi segítségnyújtási megállapodás alapján, hogy segítsenek a súlyos bűncselekmények külföldi felderítésében.

Ha egy parancsot a fenti bűncselekményekkel kapcsolatban kiadtak, akkor az három hónapig érvényes (és megújítható). Amennyiben a parancsot nemzetbiztonsági, illetve nemzeti gazdasági jóléti okból bocsátották ki, az alaphatáridő hat hónap.

Ugyanakkor a lehallgatást szabályozó rendelkezés előírja, hogy az ilyen lehallgatás eredménye (még ha jogszerűen végezték is) nem fogadható el bizonyítékként a bírósági eljárásban. Így a rendőrség ezt a technikát a háttér-információk összegyűjtésére felhasználhatja, de arra nem, hogy bizonyítékokat gyűjtsön a terhelt ellen a bírósági eljárásra.

A rendőrségi törvény III. része 1997-ben törvényessé tette a rendőrség számára, hogy technikai eszközzel zavart keltsen, ha egy megfelelően magas rangú tiszt úgy véli, hogy ez „valószínűleg jelentős lehet a bűncselekmény megelőzésében vagy felderítésében”, és az intézkedés tárgya „ésszerűen nem érhető el más eszközökkel”. A törvény meghatározza azokat a vezető felügyeleti biztosokat és (rendes) felügyeleti biztosokat, akiket a 91. szakasz szerint „bírói hivatalnoknak tartanak vagy tartottak”.

2000-ben a Parlament további jogszabályt fogadott el a titkos bizonyítékgyűjtésről a vizsgálati hatáskörökről szóló törvényben (Regulation of Investigatory Powers Act, RIPA 2000), és szabályozza a leplezett megfigyelést és a titkos ügynökök igénybevételét is.

Ha a rendőrségi vizsgálat „megoldja az ügyet”, akkor több lehetőség áll fenn:

- a) eljárás indítása;
- b) nem tesznek további lépéseket;
- c) a terheltet „formális biztosítékkal” elbocsátják;
- d) az eljárás befejezése kártérítés mellett;
- e) a vádemelés mellőzése.

ad a) Az első lehetőség az, hogy eljárást indítanak a terhelttel szemben. Ezt „egyszerű tájékoztatással” megtehetik, ami azt jelenti, hivatalosan tájékoztatják a magisztrátust (vagy a gyakorlatban a helyi bírósági hivatalt), hogy a megnevezett személy elkövetett egy meghatározott bűncselekményt. Az egyszerű tájékoztatásra három módon kerülhet sor:

- Az egyik út egy formális panasz benyújtása a magisztrátushoz, azzal a kéréssel, hogy „hívja fel” a terheltet a megjelenésre; a magisztrátusok (legalábbis elméletben) mérlegelési jogkörrel rendelkeznek abban a kérdésben, hogy bocsássanak-e ki idézést a terheltnek vagy sem, de ha a rendőrség kéri, és alaposnak tűnik az „információ”, hogy a terhelt megjelenik, az idéző irat kibocsátása általában automatikus.
- A második lehetőség az, amikor az idézést „vád és óvadék” útján bocsátják ki. Ez azt jelenti, hogy a rendőrség őrizetbe veszi a gyanúsítottat, és hivatalosan megvádolja (charge) írásban a bűncselekménnyel. Ezek után vagy őrizetben tartja a gyanúsítottat a rendőrség azzal a céllal, hogy mihamarabb a magisztrátus elé tudják vinni, vagy „rendőrségi óvadék” alapján elengedi, amely szerint törvényileg előírják, hogy adott időpontban és időben jelenjen meg a magisztrátusi bíróság előtt.
- A harmadik módszer, hogy a rendőrség tájékoztatja a magisztrátust, megkérve, hogy ne idézést, hanem letartóztatási parancsot bocsásson ki. A rendőrség időnként ilyen módon jár el akkor is, ha bár a hatásköre a teljes letartóztatást lehetővé tenné számára letartóztatási parancs nélkül is, mégis úgy látja, hogy a gyanúsított akadályozta a nyomozást.

ad b) A második járható út az, hogy nem tesznek további lépéseket („NFO”). Ez az, amire rendszerint azért kerül sor adott esetekben, mert a rendőrség nem tudja megoldani a bűncselekményt – de ez egy jogi lehetőség abban az esetben is, ha a terhelt beazonosítható, és fel lehet használni akkor is, ha a bűncselekmény nyilvánvaló.

ad c) A harmadik lehetséges lépés, hogy a terheltet egy „formális biztosítékkal” elbocsátják. Habár a biztosítékot a jog nem tekinti ítéletnek, meg kell jegyezni, hogy a rendőrség nyilvántartja, és ha a terhelt később bíróság elé

kerül valami más miatt, a bíróság figyelembe veszi a biztosítékot a döntése során. A gyakorlatban a biztosítékok fontossá váltak, azoknak az ügyeknek mintegy 20 százalékában fordulnak elő, amelyekben a rendőrségnek sikerül azonosítani a felnőtt személyt mint terheltet. A felnőttek vonatkozásában az eljárás jogilag nem több, mint egy adminisztratív intézkedés, erre csak egy belügyminisztériumi körlevél irányadó a rendőrség részére (kiegészítve egy bizonyos mennyiségű ítélkezési gyakorlattal). A fiatalkorúakkal kapcsolatosan a biztosítékot „megrovásnak” és „feddésnek” nevezik.

ad d) Angliában a rendőrségnek nincs joga arra, hogy enyhébben bírálja el az ügyet azért, mert a vádlott arra kötelezi magát, hogy tesz valamit, például megtéríti a kárt. Ezzel szemben egyes más, nyomozást végző állami szervek, mint például az Adóhivatal és a Vám-és Pénzügyőrség, megtehetik ezt. Az Adóhivatal például rendszeresen köt egyezséget gyanúsítottal a vádról adócsalási ügyben, ha az megígéri, hogy megfizeti az adót vagy annak egy részét. Mindazonáltal egy sor kisebb közlekedési bűncselekménynél fennáll a rendőrségnek az a lehetősége, hogy egy „fix büntetési nyilatkozatot” bocsásson ki, ami azt jelenti, hogy ha a bíróságot megfizették, az eljárás nem folytatható.

ad e) Végül, a rendőrség bizonyos bűncselekmények esetén a vádemelést mellőzheti, ha a terhelt bűnösnek vallja magát más – jellemzően kevésbé súlyos – bűncselekményben.

VII. A KÖZBENSŐ ELJÁRÁS

7.1. A közbenső eljárás Németországban

Ha az ügyész a vádat vádirat benyújtásával emelte, akkor arról az StPO eljárási koncepciója szerint nem azonnal kell bírósági eljárásban dönteni. Mindenek előtt a bírósági eljárásra illetékes, a vádhatóságtól független bíróságnak nem nyilvános közbenső eljárásban (Zwischenverfahren) kell a vádiratot megvizsgálnia (StPO 199-211. §), hogy vajon megfelelően megalapozott-e a gyanú. Csak ebben az esetben lehetséges, hogy a terheltet kitegyék a személyiségét hátrányosan érintő nyilvános tárgyalásnak. Emellett a terheltnek további védekezési lehetőséget kell biztosítani, mivel a vádirat ismertetését követően ellenvetéssel és bizonyítási indítványokkal az eljárás lefolytatására a továbbiakban befolyással lehet.

A közbenső eljárás menete:

- a közbenső eljárás az ügyészi közvád emeléssel kezdődik, mégpedig a vádiratnak az illetékes bírósághoz való benyújtásával (StPO 170. § I.). A terheltet ettől az időponttól kezdve vádlottnak nevezik (StPO 157. §). Ha az ügyészség a közvádat a büntetőparancs iránti indítványával emeli (StPO 407. és azt köv. §-ok), nincs közbenső eljárás;
- ezután a tanácselnök tájékoztatja a vádlottat a vádiratról (StPO 201. § I. 1. pont), és egyben felszólítja, nyilatkozzon a megadott határidőn belül, kíván-e bizonyítási indítványokat előterjeszteni vagy kifogással élni (StPO 201. § I. 2. pont);
- ha kötelező védelem esete forog fenn (StPO 140. § I. és II. pont), akkor az elnök az StPO 141. §-a alapján köteles védőt kirendelni annak a terheltnek, akinek nincs védője;

- a terhelt által előterjesztett indítványokról és kifogásokról a bíróság dönt (StPO 201. § II. 1. pont). A bíróság a tényállás alaposabb tisztázása érdekében egyedi bizonyítás-felvételt rendelhet el (StPO 202. § 1.). A bíróság ezen döntései nem megtámadhatók (StPO 201. § II. 2. és 202. § 2.).
- végezetül a bíróság zárt ülésen hoz határozatot arról, hogy a bírósági eljárást megnyitja vagy megszünteti az eljárást.

A tárgyalás előkészítésének szabályait az StPO 213. és azt köv. §-ai szabályozzák. Eszerint a tárgyalás előkészítése során az alábbi intézkedésekre kerül sor:

1. A tárgyalás időpontjának a meghatározása, StPO 213. §;
2. Idézések kibocsátása, StPO 214. § I. 1.;
3. A megnyitó végzés kézbesítése;
4. Kifogások a bíróság összetételével szemben;
5. Megbízotti (kiküldött bíró vagy megkeresett bíróság) meghallgatások, szemle.

7.2. Az angol közbenső eljárás

Ha a rendőrség megindította az eljárást, a CPS feladata, hogy azt átvegye. Amikor a CPS megkapja az iratokat, dönt arról, hogy folytatja az eljárást, vagy megszünteti azt. Erre a döntésre az alapján jut, hogy alkalmazza a koronaügyészi gyakorlati kódexet. A CPS szokásos módszere, ha nem folytatja a váddal az ügyet, hogy a Közvádról szóló 1985-ös törvény (POA) 23. szakasza alapján „nemfolytatási megjegyzéssel” fejezi be az ügyet. Ez alapján, ha a CPS el akarja ejteni a vádat, akkor erről csak egyszerűen tájékoztatja a bíróságot. Ilyenkor sommás bűncselekménynél vagy „kétféle” bűncselekménynél úgy kell kezelni az ügyet a magisztrátusi bíróságon, mintha megkezdték volna felvenni a

bizonyítékokat a tárgyaláson; a koronaügyészségen pedig mintha eljutottak volna addig a pontig, ahol az ügyet tárgyalásra küldték.

Ha egy ügy a megszűnt a 23. szakasz alapján, a terheltnek joga van arra, hogy ragaszkodjon az eljárás folytatásához (pl. ha biztosnak gondolja, hogy felmentik és ezzel tisztázza magát).

A gyakorlatban a CPS-nek általában kevés információ áll rendelkezésére a rendőrségi aktákról, amely alapján el tudja dönteni, hogy folytassa az ügyet vagy ejtse el a vádat. Ezért ilyen módon csak az esetek mintegy 12 százalékát szüntetik meg.

Az, hogy a vádló a Prosecution of Offences Act 23. cikkelye alapján megszakítja a vádemelést, csak egyike a számos lehetőség közül, ahogyan a büntetőeljárást el lehet hagyni. Más módszerek közé tartozik, amikor a vádló az eljáró bíróságot felkéri, hogy engedje meg neki, hogy nem folytatja az ügyet és nem ajánl fel további bizonyítékot – így kényszerítve a bíróságot a felmentésre.

A legfontosabb jellemzője az angol rendszernek a diszkrecionális vádemelés. Nincs, és soha nem volt az a helyzet Angliában, hogy a hatóságok kötelesek vádat emelni az összes tudomásukra jutott bűncselekmény miatt. A CPS létrehozásának éppen az volt az egyik oka, hogy megbizonyosodjanak arról, hogy a diszkrecionális vádemelést következetesen gyakorolják az ország egyik és másik részén. Ezt szem előtt tartva a szabályozás előírja, hogy a DPP bocsásson ki egy kódexet, amely lefekteti a diszkrecionális elv gyakorlásának alapelveit.

A kódex szerint a vádemelésről való döntés két szakaszban történik. Az ügyész először meggyőződik róla, hogy elég bizonyíték áll-e rendelkezésre, hogy döntsenek az „elítélésre való reális kilátásról”; ha nem, akkor nem szabad folytatni az ügyet. Másrészt, ha fennáll az „elítélésre való reális kilátás”, akkor meg kell győződnie arról, hogy a köz érdeke, hogy büntetőeljárást kezdeményezzen az ügyben. Ezt szem előtt tartva, a kódex felsorolja azokat a tényezőket, amelyeket meg kell vizsgálniuk, hogy támogatják-e a vádemelést, és

számos más tényezőt, amely az ellen szól. A bíróság később kimondta, hogy szélsőséges esetben, ha az ügyészi döntés figyelmen kívül hagyta a kódexben foglalt elveket, akkor ez bírósági felülvizsgálat tárgyát képezheti.

A rendőrség és a CPS közötti feladatmegosztás következménye, hogy a diszkrecionális vádemelésnek két szakasza van: az első a rendőrségé, amikor eldöntik, hogy indítsanak-e eljárást, a második a CPS-é, amikor arról döntenek, hogy folytassák-e az ügyet vagy sem. A rendőrségnél kritérium, hogy annak eldöntése során, hogy biztosítékra vagy vádemelésre kerüljön-e sor, alkalmazza a Home Office által kiadott hivatalos ajánlásokat. Ezekben az iránymutatásokban számos azonos tényező megtalálható, amelyeket a koronaügyészeknek kiadott említett kódex (Code for Crown prosecutors) is említ.

Nincs egyetlen olyan törvény, amely koherens módon szabályozza azokat a különböző lépéseket, amelyekre valószínűleg sor kerül a vádemelés és a tárgyalás között. E lépések közül a következők a legfontosabbak:

7.2.1. Döntés a tárgyalás módjáról

Annak a meghatározása céljából, hogy melyik bíróság rendelkezik hatáskörrel, az angol jog a bűncselekményeket három kategóriába sorolja. Ha az a bűncselekmény, amely miatt a terhelt ellen eljárás folyik, egy sommás bűncselekmény (summary offence) vagy büntetőjogilag tisztán üldözendő bűncselekmény (purely indictable offence), a bűncselekmény természete automatikusan meghatározza azt a bíróságot, ahol vagylagosan tárgyalni fogják. A sommás bűncselekményeket a magisztrátusi bíróság tárgyalja, a büntetőjogilag tisztán üldözendő bűncselekményeket pedig a koronabíróság. A „kétféle” bűncselekménynél (either-way offence) azonban határozatot kell hozni arról, hogy azt a magisztrátusi vagy a koronabíróság előtt tárgyalják. Ezt a

döntést a magisztrátusi bíróság az ún. „a tárgyalás módjáról való eljárás” során hozza. Miután meghallgatták mindkét fél érveit, a magisztrátusok a sommás vagy a vádirati tárgyalás mellett döntenek. Az a döntésük, hogy visszaküldik az ügyet a koronabíróság előtti vádirati tárgyalásra, végleges. De ha úgy döntenek, hogy sommás tárgyalásra kerüljön sor, a terheltnek ez ellen vétőjoga van, és ragaszkodhat az ügynek a koronabíróság előtti tárgyalásához. A legtöbb vádlottat zavarja, ha a „kétféle” bűncselekményt a magisztrátusi bíróság bírálja el, nem utolsósorban azért, mert a magisztrátusoknak a büntetés kiszabási joga korlátozott. Azonban néha akkor is ragaszkodnak a koronabírósághoz, ha a bűncselekmény egyszerű, pl. egy kisebb bolti lopás.

1996-ban, egy fontos módosítást vezettek be, az úgynevezett „törvényszék előtti kifogást” (plea before venue). Ha a „kétféle” bűncselekménnyel vádolt terhelt felajánlja, hogy bűnösnek vallja magát, a magisztrátus már nem jogosult arra, hogy a bűncselekmény elbírálását a koronabírósághoz küldje, hanem az ügygel foglalkoznia kell, akármilyen súlyos is az. Ez azonban nem érinti azt a jogkörét, hogy az ügyet a koronabírósághoz utalja ítéletre, ha a bűnösség megállapítása és a megállapított tények alapján úgy dönt, hogy a büntetéssel összefüggő korlátozott jogköre nem elegendő.

Évszázadokon át fontos lépés volt, mielőtt az ügyet a koronabíróság előtti tárgyalásra küldték, a bizonyítéknak a magisztrátusok általi megvizsgálása, amelynek alapján döntötték el, hogy az elegendő-e az adat ahhoz, hogy igazolja az eljárásban a tárgyalás kitűzését (ún. tárgyalásra utalási eljárás, committal for trial). Idővel egyes jogszabályok lehetővé tették az ügyész számára, hogy az ügyek bizonyos fajtáinál megkerüljék a tárgyalásra utalási eljárást, és azt tárgyalásra küldéssel (transfer for trial) kerüljék ki.

7.2.2. Óvadék vagy fogvatartás?

Azt a döntést, hogy a terheltet óvadék mellett elengedjék (további feltételek mellett vagy azok nélkül), vagy letartóztassák, a magisztrátusok hozzák, nyilvános ülésen, a vád és a védelem érvei meghallgatását követően (és gyakran bizonyítékok alapján). A szabályokat az 1976-os (nagyban módosított) óvadéki törvény tartalmazza. Ez a vádlottnak „az óvadékhoz való jogot” biztosít, kivéve, ha a vád bizonyítani tudja, hogy az alábbi egyik feltétel fennáll:

- ha a bűncselekmény, amellyel a terheltet vádolják, szabadságvesztéssel büntethető, az a feltétel, hogy
 - szökés veszélye álljon fenn,
 - a terhelt további bűncselekményt követne el, avagy
 - megzavarná tanúkat vagy az igazságszolgáltatási szerveket;
- esetleg a letartóztatásra éppen a saját védelme miatt van szükség;
- ha azt a bűncselekményt, amellyel most vádolják azalatt követte el, miközben óvadék ellenében egy másik bűncselekmény miatt szabadlábon volt;
- azalatt, hogy óvadék alatt állt, a szökése miatt letartóztatták;
- hogy börtönben van valami más miatt;
- a bíróság jelenleg nem rendelkezik elegendő információval, amely alapján dönthetne.

Elméletileg lehetőség van olyan személynek a letartóztatására is, akit olyan bűncselekmény elkövetésével vádolnak, amely nem szabadságvesztéssel büntetendő, de csak kivételes körülmények között. 1994-ben a Parlament különböző módosításokat hozott az óvadéki jogban, amely magában foglalta az óvadék tilalmát bizonyos kategóriájú vádlottak esetén. Félve azonban attól, hogy ez nem egyeztethető össze az Emberi Jogok Európai Egyezményével, a Parlament módosította ezeket a rendelkezéseket 1998-ban annak érdekében,

hogy ezek a vélelmezetten veszélyes vádlottak is élhessenek az óvadékkal, de csak „rendkívüli körülmények” között.

További változás történt 2001-ben. A 2001-es Criminal Justice and Police Act 129. cikkelye alapján a bíróságnak indokolási kötelezettsége van az óvadék engedélyezése esetén az ügyész kifogásaival szemben.

A magisztrátusoknak elvileg két hatáskörük van: az előzetes letartóztatás fenntartása addig, amíg ők maguk döntenek, és fogvatartás elrendelése akkor, ha az ügyet a koronabíróságra küldik. A jelenlegi rendeletek alapján a terhelt legfeljebb hetven napig lehet fogva a sommás eljárásban vagy a tárgyalásra utalási eljárásban, és nem több, mint 112 napig azt követően, hogy az ügyet a koronabíróság elé utalták. Tágabb értelemben ez általában a letartóztatás tartamát minden esetben hat hónapra korlátozza. A bíróságnak törvényes joga, hogy átlépje a normális időtartamot bizonyos esetekben.

Az a terhelt, akitől a magisztrátus megtagadta az óvadékot, két jogorvoslati lehetőséggel élhet. Mehet a helyi koronabírósághoz, vagy a High Court-nél érvényesítheti igényét Londonban.

7.2.3. Az előzetes meghallgatás

Amint a vád alá helyezési eljárások fokként megszűntek, a koronabíróságon az előzetes meghallgatás több formája honosodott meg, a tárgyalás előtt elintézendő formális feladatokat most ezeken intézik el. Az 1996-os CPIA (Bűnügyi Eljárások (Nyomozati) Törvénye – Criminal Procedure (Investigations) Act) formába öntötte ezeket az eljárásokat, amelyekből két fajtát különböztet meg:

- az elő-tárgyalási meghallgatást, amely kérelmező és irányadó meghallgatásként ismert (plea and directions hearing), illetve
- a sokkal formálisabb verziót, az előkészítő meghallgatást (preparatory hearing).

Ezeken a meghallgatásokon különböző kérdésekben születet döntés, például a bizonyíték elfogadhatóságát illetően. Az előkészítő meghallgatásokat főként komplikált és nehéz ügyek tárgyalására szánták – és az itt hozott rendelkezéseket, az előtárgyalási meghallgatásokéval szemben, a fellebbviteli bírósághoz is továbbíthatják.

Egy másik újdonsült és fontos feladata a koronabíróságnak egy tárgyalás előtti meghallgatáson, hogy eldöntse annak kérdését, hogy a vád által felvonultatott bizonyítékokra van-e a vádlottnak válaszul tényállása. Hagyományosan ez egy olyan kérdés, amelyet a magisztrátusok a vád alá helyezési eljárás alkalmával tettek fel; de most, hogy a büntetendő cselekmények a vád alá helyezési eljárás nélkül rögtön a koronabíróságra kerülnek, ezekben az esetekben a kérdés a koronabírósági előtárgyalási kérvényben dől el, ahol a védelem folyamodik az ügy berekesztéséért.

Az utóbbi években az egyes előzetes kérdéseknek még a tárgyalás kezdete előtt való eldöntésének szokása a koronabíróságról a magisztrátusi bíróságokra is áttért. Az 1998-as Bűncselekményi és Kihágási Törvény (Crime and Disorder Act) elrendeli, hogy a magisztrátusi bíróságok is tartsanak „korai adminisztratív meghallgatásokat”.

Az előtárgyalási meghallgatások számának általános növekedése azért bír jelentőséggel, mert ezáltal az angol büntetőeljárásban a hangsúly fokozatosan eltolódik a hagyományosan középpontban lévő tárgyalástól az előzetes fázisok irányába.

VIII. AZ ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁGI ELJÁRÁS

8.1. A német elsőfokú bírósági eljárás főbb szabályai

8.1.1. A bírósági eljárás menete

Az elsőfokú bírósági tárgyalás (Hauptverhandlung erster Instanz) egyes eljárási szakaszait különösen az StPO 243. §-a és 244. § I. pontja szabályozza:

- a tárgyalás a büntetőeljárás törvény szerint az ügy megjelölésével kezdődik (StPO 243. § I. 1.);
- majd az elnök megállapítja a vádlott, a védő és az előkészített bizonyítási eszközök, különösen az idézett tanúk és szakértők jelenlétét (jelenlétmegállapítás, StPO 243. § I. 2.). Az ügyészség képviselőjének jelenlétét a törvény magától értetődőnek feltételezi (vö. StPO 226. §);
- a gyakorlatban ekkor következik a tanúk és a szakértők közös figyelmeztetése, feltéve, hogy nem külön időpontra történt a beidézésük (StPO 57. és 72. §). A tanúknak ezután el kell hagyniuk az üléstermet (StPO 243. § II. 1.), mert az StPO 58. §-a szerint egyenként, és a később kihallgatásra idézett tanúk távollétében kell őket kihallgatni;
- az StPO 243. § II. 2. pontja szerint ekkor következik a vádlott meghallgatása személyes körülményeiről;
- majd az ügyész felolvassa a vádiratot (StPO 243. § III. 1.);
- ezt követi a vádlott figyelmeztetése vallomástételi szabadságára, tehát arra, hogy szabadon dönthet arról, hogy a vádról nyilatkozik vagy az ügyről nem tesz vallomást (StPO 243. § IV. 1.);
- ha a vádlott kész vallomást tenni, akkor következik a vádlott kihallgatása az ügygel kapcsolatban (StPO 243. § IV. 2.). A vádlottnak először

alkalmat kell adni arra, hogy összefüggően nyilatkozzon az ellene felhozott vádakra;

- ezután következik a további bizonyítás-felvétel (StPO 244-257. §);
- ha befejeződött a bizonyítás-felvétel, akkor először az ügyész, majd a vádlott illetve védője kapnak szót az érvek kifejtésére és az indítványokra (záró perbeszéd, StPO 258. § I.). Az StPO 258. § II. 2. pontja szerint mindig a vádlottat illeti meg az utolsó szó joga;
- a tanácskozás és a szavazás titkos (DRiG 43. és 45. §);
- a tárgyalás a szavazást követően az ítélet kihirdetésével fejeződik be (StPO 260. § I.). Az StPO 268. § II. pontja szerint az ítéletet az ítéleti formula felolvasásával és az ítélet indoklásának közzétételével hirdetik ki. Szabályos esetben az ítélet kihirdetése közvetlenül a tanácskozást és a szavazást követően történik (StPO 268. § III. 1.). Ha az ítéletet nem hirdetik ki legkésőbb a tárgyalás lezárását követő 11. napon, akkor újra kell kezdeni a bírósági eljárást (StPO 268. § III. 2.).

8.1.2. A bizonyítás-felvétel

A bizonyítás-felvételre (Beweisaufnahme) az StPO 244-256. és 261. §-a alapján az alábbi elvek vonatkoznak:

- a bírói felderítési kötelezettség alapelve;
- a szóbeliség alapelve;
- a közvetlenség alapelve;
- a szabad bírói bizonyítékértékelés alapelve;
- az engedélyezett bizonyítékok numerus claususa.

Ezek az alapelvek azonban csak a szigorúan vett bizonyítási eljárásra vonatkoznak, azaz csak akkor érvényesek, ha bűnösség vagy jogkövetkezmény

kérdéséről beszélünk. Az eljárási kérdésekre (pl. a magánindítvány előterjesztése) ezzel szemben a szabad bizonyítás elve érvényes.

Nem szükséges bizonyítani a köztudomású tényeket. Köztudomásúak azok a tények, amelyek vagy általánosan közismertek vagy a bíróság előtt ismertek:

- Azok a tények az általánosan közismertek, „amelyekről az értelmes embereknek rendszerint tudomásuk van, vagy amelyekről minden különleges szaktudás nélkül saját magukból kiindulva biztosan beszélni tudnak”. Ide tartoznak pl. a történelmi adatok, fizikai törvények.
- Azok a tények a bíróság előtt ismert tények, amelyekről a bíróság hivatalos úton, különösen egy másik eljárásból tudomást szerzett.

A bizonyítás-felvétel közvetlenségének alapelve különösen az StPO 226. 250. §-ából vezethető le, és kimondja, hogy

- a bizonyítás-felvételt rendszerint magának az eljáró bíróságnak kell lefolytatnia (formális közvetlenség) és
- a bizonyítékokat nem lehet bizonyítékot helyettesítő eszközökkel kiváltani (materiális közvetlenség).

Az StPO ugyanakkor megenged néhány kivételt a bíróság általi személyes kihallgatás alapelve alól, mivel lehetővé teszi bizonyos esetekben, hogy az okirati bizonyítás helyettesítse a személyes tanúkihallgatást, mivel egyébként szinte lehetetlen vagy túl nehéznek tűnik a tényállás megállapítása:

1. A tanúk, szakértők vagy terhelttársak kihallgatásáról készült jegyzőkönyvek felolvasása, StPO 251. §:

- bíró által kihallgatott tanúk, szakértők és terhelttársak vallomásai felolvashatóak és felhasználhatóak, ha az illető megfelel bizonyos feltételeknek (pl. elhunyt vagy nem fellelhető a tartózkodási helye; betegség, fogyatékosság vagy egyéb más elháríthatatlan ok áll

fenn; a nagy távolság miatt nem várható el tőle a megjelenés); (StPO 251. § I. 3.).

- a nem bíró által kihallgatott személyek vallomásairól készült jegyzőkönyvek csak akkor olvashatók fel, ha a tanú, szakértő, terhelttárs elhunyt, vagy más okból belátható időn belül bíróság előtt nem hallgatható ki (StPO 251. § II. 2.).

A tanúk, szakértők és terhelttársak vallomásairól készült bírói és nem bírói jegyzőkönyv is csak akkor olvasható fel, ha az ügyész, a védő és a vádlott ebbe beleegyezett (StPO 251. § I. 4., II. 1.), nem bíró általi kihallgatás esetén a vádlottnak rendelkeznie kell védővel.

2. Emlékezetfrissítés és önellentmondásra való figyelmeztetés tanúk és szakértők esetében, StPO 253. §.

3. Vallomás felolvasása és önellentmondásra figyelmeztetés a vádlott esetében, StPO 254. §.

4. Hivatalos bizonyítványok és szakvélemények, orvosi igazolások, StPO 256. §.

A bíróságnak az StPO 244. § II. pontja szerinti hivatalbóli felderítési kötelessége nem zárja ki, hogy az eljárás más résztvevői is befolyással legyenek a bizonyítás-felvételre. Ennek egy fontos intézménye a bizonyítási indítvány. A bizonyítási indítványnak mindig két elemet kell tartalmaznia:

- egy meghatározott tényállítást és
- egy pontosan megjelölt és az StPO által elismert bizonyítékot.

Az StPO 244. § III. pontja szerinti el lehet utasítani a bizonyítási indítványt az alábbi okokból:

- A bizonyítás-felvétel megengedhetetlensége (pl. ha az adott bizonyítási eszköz bizonyítási vagy bizonyíték-értékelési tilalom alá esik).
- Nyilvánvalóság: ha a bizonyítással állított tény vagy általános, vagy a bíróság által hivatalból ismert.
- Jelentéktelenség: ha a tény és a megítélendő esemény között nem ismerhető fel összefüggés, vagy ha a tény ilyen összefüggés ellenére önmagában az eset bizonyosságának megítélésére nincs befolyással. A jelentéktelenség miatti bizonyítási indítvány elutasítás alapján az érintett tényt csak akkor lehet a vádlott terhére értékelni, ha a bíróság erre a fordulatra az ítéletet megelőzően utal.
- A már bizonyított tény: ez az elutasítási ok akkor áll fenn, ha a tény pozitívan bizonyított. Azaz a bizonyítási indítványt semmiképpen sem lehet visszautasítani azzal az okkal, hogy a bizonyítandó tény ellenkezőjét már bebizonyították.
- A bizonyíték teljes alkalmatlansága: a bizonyítékot akkor kell teljes alkalmatlanság miatt elutasítani, ha a bíróság az addig lefolytatott bizonyítás eredményétől függetlenül tudja mondani, hogy ilyen bizonyítékkal a bizonyítási indítványban állított eredmény az általános élettapasztalat szerint nem célozható meg.
- A bizonyítékok el nem érhetősége: a bizonyíték nem elérhető, ha a bíróság mindent megtesz annak érdekében, hogy beszerezze, de mindezek ellenére ez nem vezet eredményre, és nincs alapos kilátás arra, hogy belátható időn belül bizonyítékként lehessen ezeket felhasználni (pl. külföldön tartózkodó tanú idézésére vonatkozó bizonyítási indítvány).
- Halogatási szándék: a bizonyítási indítvány akkor utasítható el a halogatási szándékra hivatkozással, ha a következő három együttes feltételnek eleget tesznek:
 - A bizonyítás-felvétel a bíróság szerint a vádlott javára tényszerűséggel nem szolgál.

- A célzott bizonyítás-felvétel folyamata jelentősen elhúzná az eljárás lezárását.
- Ha az indítványozó ismeri ezeket a körülményeket, és magatartásának kizárólag az a célja, hogy az eljárást elhúzza.
- Igaznak állítás: a bizonyítás-felvétel felesleges, ha jelentős, a vádlottat terhelő tényállás már igaznak állítható.

A bizonyítékértékelési tilalmak (Beweisverwertungsverbote) a bizonyítás bizonyos eredményeinek a figyelembevételét zárják ki az ítélethozatal során. Amennyiben egy bizonyítási eszközre vonatkozóan fennáll a bizonyítékértékelési tilalom, akkor az teljes körű, és egy másik bizonyítási eszköz igénybevételével sem kerülhető meg.

Az StPO viszonylag kevés törvényileg szabályozott bizonyítékértékelési tilalmat ismer: ld. különösen az StPO 81a. § III., 81c. § III. 5., 98b. § III. 3., 100b. § V. (véletlen felderítés telefonlehallgatással), 100d. § V. (véletlen felderítés technikai eszközök alkalmazásával), 108. § II., 110e. § (véletlen felderítés fedett nyomozó bevetésével), 161. § II.. A legfontosabb bizonyítékértékelési tilalmat az StPO 136a. § III. 2. pontja határozza meg a tiltott kihallgatási módszer alkalmazásának esetére.

Az StPO-n kívül egyéb jogszabályok is tartalmazznak bizonyítékértékelési tilalmakat, emellett a joggyakorlat is kialakított ilyeneket, pl.

- a tanú figyelmeztetésének az elmaradása (StPO 52. § III.);
- a tanúvallomás megtagadása hozzátartozói minőség miatt a tárgyalás során (StPO 252. §);
- a terhelt figyelmeztetésének a hiánya (StPO 136. § I.);
- jogosulatlan hangfelvételek a büntetőeljárás során (StPO 100c. §);
- naplófeljegyzések, magánjellegű hangfelvételek;
- jogosulatlan telefonlehallgatás (StPO 100a. §).

8.1.3. Az ítélethozatal

Az ítélet (Urteil) az ítélebíróság formailag kötött és jellegzetes hatásokkal rendelkező döntése, ami tárgyalás alapján születik, és az eljárás szakaszát vagy eljárásrészt zárja le.

Az ítélethozatal (Urteilsfindung) Németországban három alapelvhez kötött:

1. A vád és a tárgyalást megnyitó végzés az ítélethozatal korlátja.
2. A bizonyítékok szabad bírói mérlegelésének a korlátai.
3. Az ún. (pl. polgári jogi) előkérdések problémája.

Az StPO 268. §-a értelmében az ítéletet az eljárás befejeztével a tanácselnök (StPO 238. § I.) „a nép nevében” hirdeti ki. Ekkor az ítéleti formulát (rendelkező részt) felolvassák és az ítélet indokolásának lényeges tartalmát közlik. Az ítélet kihirdetése után a vádlottat az StPO 35a. §-a értelmében kioktatják a megengedett jogorvoslatokról.

Az ítéletnek Németországban is négy fő része van (bevezető rész, rendelkező rész, indokolás, keltezés), és azok tartalmilag sem mutatnak jelentős sajátosságot.

8.2. Az angol elsőfokú bírósági eljárás fő szabályai

Az angol gyakorlatban a vádemelés formális kezdete általában a nyomozás végét jelenti. Ez a hatóságoknak általánosságban megtiltja a terhelt kihallgatását az eljárás formális megkezdése után, ha a gyanúsítottból már vádlott lett. Természetesen nincs olyan törvényi szabályozás, amely megtiltja a rendőrségnek a bizonyítékok egyéb módon való felkutatásának a folytatását, de a gyakorlatban általában a vádemeléssel a nyomozati feladatot befejezettek tekintik. Ha az akta áttekintése közben az ügyészség (CPS) úgy ítéli meg, hogy további bizonyítékokra van szükség, az ügyészség felkérheti a rendőrséget, hogy szerezze be azokat. Ám a CPS-nek nincs törvényes hatalma arra, hogy

közvetlenül utasítsa a rendőrséget arra, hogy mit tegyen. A jelenlegi törvényi szabályozás szerint a legtöbb, ami az ügyészség módjában áll, hogy figyelmeztesse a rendőrséget, hogy ha nem találnak több bizonyítékot, akkor a CPS-nek ejtenie kell a vádat.

Bár a hagyomány szerint az angol törvény azon az állásponton van, hogy egyik fél sem köteles idő előtt felfedni a bizonyítékait, és a „lesből való támadás” egy elfogadott technikának számít mind a vád, mind a védelem részéről, a modern angol jog elvben lehetőséget biztosít a vád és a védelem közötti információcserére a tárgyalás előtt. A vádnak azonban már a vád alá helyezési szakaszban, vagy nem sokkal azután fel kell fednie a részleteket a védelem előtt, beleértve a tárgyaláson felhasználni kívánt bizonyítékokat, és (bizonyos mértékben) azokat a tényezőket, amelyek ezeket alátámasztják. Sommás eljárás esetén a vád kötelességei még limitáltabbak: ha a vádlott ellen „kétféle bűncselekmény” (either-way offence) miatt indult eljárás, akkor kérésre meg kell adniuk a bizonyítékokkal kapcsolatos információt, de a sommás bűncselekmények esetében ez nem kötelező.

Korábban a bíróságok azon a nézetben voltak, hogy az ártatlanság bizonyítása a védelem feladata, amiben a rendőrségnek és vádnak nem volt kötelessége segíteni. Azonban az 1980-as évek elejétől a bíróságok kibontakoztattak egy olyan nézetet, miszerint az ügyésznek meg kell osztania a védővel minden felderített anyagot, beleértve azokat is, amelyeket az ügyész nem kíván felhasználni, mert nem tartozik szorosan a vád tárgyához (felhasználatlan anyagok).

A kormányzat, a rendőrség nyomására, úgy vélte, hogy a felhasználatlan anyagok felfedésére vonatkozó szokásjogi kötelezettség túl nagy terhet rótt az ügyészekre, ezért hozta meg a Parlament 1996-ban a korábban említett CPIA-t. Ezzel bevezetésre került egy kétszintű („two-tier”) rendszer, amelynek „elsődleges” (primary) és „másodlagos” (secondary) felfedési szintje van. Kiemelten a 3(1) cikk szerint az ügyésznek csak olyan felhasználatlan anyagokat

kell nyilvánosságra hoznia, amelyek direkt módon aknázzák alá az általa felvázolt tényállást, kivéve (és mindaddig), amíg a védelem nem ismerteti a váddal a védelem álláspontjának körvonalait. Ezután a vádnak újra át kell néznie az aktát, hogy talál-e még olyan anyagot, amely fontos lehet a védelem szempontjából (7. cikk). Az 1996-os CPIA sémája alkalmazandó a vádiratos (indictment) és a sommás tárgyalásokon egyaránt; de a sommás tárgyalások esetében a felhasználatlan anyagok felfedésének kötelessége és az ügyész limitált azon kötelessége között, hogy megossza a felhasználandó bizonyítékokat, meglehetősen visszás viszony van. Ha a felfedési kötelezettség kérdéses, az ügyész kérelmezheti a bíróságtól erre vonatkozóan határozat meghozatalát.

A szokásjog szerint a védelemnek nem kell felfednie sem a védelmi eljárás módját, sem pedig a felvonultatandó bizonyítékokat. Később a törvényhozás több ága megkövetelte a védelemtől, hogy vádiratos tárgyalások esetén előre adja meg az alibik és a szakértői vélemények részleteit, komoly csalási ügyekben pedig a védelem fő irányvonalát. Az 1996-os CPIA 5. cikke már előírja a védelemnek, hogy vádiratos tárgyalás esetén kötelessége felfedni azon pontokat, amelyeknek mentén végig kívánja vezetni az ügyet (bár az ezt alátámasztó bizonyítékokat nem); a korábbiakhoz hasonlóan az alibik és a szakértői vélemények részleteit a vád tudomására kell hoznia. Jelenleg a védelemnek nincs kötelezettsége a tényállás felfedésére a sommás tárgyalásokon, de a szakértői véleményt a sommás tárgyalásokon is nyilvánosságra kell hoznia.

A tárgyalás jellege és menete két dologtól függ:

- az egyik, hogy az eljárás a koronabíróságon vagy a magisztrátusi bíróságon zajlik-e (vádiratos vagy sommás tárgyalás),
- a másik (és sokkal fontosabb tényező), hogy a vádlott bűnösnek vagy nem bűnösnek vallja-e magát.

8.2.1. Sommás tárgyalás és vádiratos tárgyalás

Általánosságban a koronabírósági vádiratos tárgyalás nagyon hasonló a magisztrátusi bíróságon zajló sommás tárgyaláshoz. Mindazonáltal van számos fontos különbség:

1. Az első és legnyilvánvalóbb a bíróságok különböző összetétele. A koronabíróság egy hivatásos bíróval az élén ülészik, és esküdtek csak akkor járnak el, ha az ügyben a vádlott ártatlannak vallja magát. A magisztrátusi bíróság egy esküdtszéki laikus bíróból áll, vagy esetenként egy körzeti bíróval egészül ki, és az összetétele független attól, hogy a vádlott bűnösnek vallja magát vagy sem.
2. A második különbség a vádlott jelenlétével kapcsolatos. A vádiratos tárgyaláson a vádlott szinte minden esetben köteles személyesen megjelenni, míg a sommás tárgyalásokon a bíróság általában eljárhat a vádlott távollétében is.
3. Harmadsorban a koronabíróságon általában mind a vád, mind a védelem előadhat egy-egy nyitó- és záróbeszédet, míg a magisztrátusi bíróságon az ügyész tart egy nyitóbeszédet, a védő pedig egy záróbeszédet. Mivel a magisztrátusi bíróságokon nincs sem bíró, sem esküdtszék, ezért nincs bírói záróbeszéd sem, amelyben a bíró vázlatosan ismerteti az ügyet, mielőtt az esküdtek az ítélelhozatali tanácskozásra kivonulnak.
4. A negyedik különbség a bizonyítékok körüli szabályok kisebb eltéréseiben nyilvánul meg a sommás és a vádiratos tárgyalás között.
5. Végül a sommás tárgyalások általában kevésbé formálisak. A koronabíróságon a vád és védelem képviselői szinte kivétel nélkül parókába (wig) és talárba (gown) öltözött barristerek, és a bírók is parókát és palástot (robe) viselnek. A sommás tárgyalásokon a királyi ügyész elővezeti az ügyet a vádlott ellen, akinek ha van egyáltalán védője, az akkor is általában csak jogtanácsos (solicitor). Itt csak a teremszolgák

viselnek palástot. Mivel ezek az eljárások kevésbé formálisak, ezért általában sokkal gyorsabban le is zajlanak.

8.2.2. Bűnösnek vagy nem bűnösnek vallás

Fontos jellemzője az angol büntetőeljárásnak (mint mindenhol máshol a common law világában), hogy a terheltnek lehetősége van arra, hogy bűnösnek vallja magát. Ez a nyilatkozat a terhelt bűnösségét megalapozza. A bűnösnek vallást követően az ügyésznek nincs szüksége további bizonyítékra a bíróság előtt a bűnösség tekintetében, és nem kell aggódnia a bizonyítékokat kirekesztő szabályoktól. Ez azt jelenti, hogy a bűnösnek vallás általában a bíróságnak sok időt takarít meg, és a bíróságok az egyre növekvő munkateher miatt azzal ösztönzik a vádlottakat arra, hogy bűnösnek vallják magukat, hogy mintegy 30 százaléknyi „büntetési kedvezményt” nyújtanak azoknak, akik segítenek a bíróságnak azzal, hogy bűnösnek vallják magukat. A bűnösnek vallás tehát sok időt és gondot takarít meg a CPS-nek és a rendőrségnek, ami azt jelenti, hogy a tárgyalás előtt gyakran kötnek vádalkut a védelemmel – ez a folyamat többnyire oda vezet, hogy az ügyészség leszállítja a vádat a bűnösnek vallásért cserében. Ezért is a vádemelések nagy többségükben bűnösnek vallással végződnek. Felmerül ugyanakkor a kérdés, hogy a „büntetési kedvezmény” mennyire egyeztethető össze az Emberi Jogok Európai Egyezmény 6. cikk 2. pontjában meghatározott ártatlanság vélelmével.

A tárgyalási fázis első lépése az, hogy a törvényszolga felolvassa a vádlott elleni formális vádat – amit a koronabíróságon „vádiratnak”, a magisztrátusi bíróságon pedig „információnak” neveznek – és megkérdezi, hogy minek vallja magát. Ezt a koronabíróságon formálisan vád alá helyezésnek (arraignment) hívják; a magisztrátusi bíróságokon ezt a terminust nem használják. Ezen a ponton a vádlott bűnösnek (guilty) vagy nem bűnösnek (not guilty) vallja magát. Ettől a nyilatkozattól függ az eljárás további menete.

Ha nem vallja magát bűnösnek, akkor azt a vádnak kell rábizonyítania, a bűnösnek vallásból azonban egyenesen következik, hogy a vádlott elkövette a bűncselekményt, és a vád felszabadul a bűnösség bizonyításának a kötelezettsége alól. Mivel a bűnösséget szigorúan bizonyítékokkal kell alátámasztani, ami általában számos tanú kihallgatását jelenti, az így megtakarított idő rengeteg. Egy olyan vádiratos tárgyalás, amelyen a vádlott nem vallja magát bűnösnek, általában legalább egy teljes napig tart. Ezalatt a koronabíróság négy vagy öt olyan ügyet is letudna, amelyben a vádlott bűnösnek vallja magát. Lényegében ugyanez igaz a sommás tárgyalásokra (bár ott minden eljárás gyorsabb). Nem meglepő módon a bűnösnek vallás általában a tárgyalás előtti vádalku következménye, ahol a vád és a védelem megegyezik (deal) egyes vádpontok elejtésében a másikkban való bűnösnek vallásért cserében.

Angliában és Wales-ben megoszlanak a vélemények arról a kedvezményről, hogy a letöltendő büntetés 30%-át elengedik, ha a terhelt bűnösnek vallja magát. Egészében véve a gyakorló ügyvédek, bírók, politikusok és közszolgák vagy egyetértenek vele, vagy szükséges rosszként fogadják el; de másik oldalról több neves akadémikus bírálja, különböző szempontokból – például, hogy elég kétes módon fér össze az ártatlanság vélelmével, nyomást gyakorol az ártatlan vádlottakra, hogy beismerjék a nem létező bűnösséget, és így összeegyeztethetetlen a törvényi szabályozással abból a szempontból, hogy a nyomás alatt tett beismerő vallomás érvénytelen és semmis. Bár a bűnösnek vallás tényleg előnyös azon vádlottak számára, akik ténylegesen bűnösök, a kedvezmény reményében kötött alku valójában bizonytalanságban tartja őket a tárgyalási meghallgatásig afelől, hogy pontosan mennyivel lesz kevesebb a büntetésük. Ezért ebben az értelemben sokkal kevésbé kielégítő választás ez a vádlottak számára, mint más lehetséges kompromisszumok, amik keretében az ügyész beleegyezik az ügy ejtésébe, például egy adott összeg kifizetése esetén. Ez oda vezetett, hogy a védőügyvédek nyomást igyekeztek gyakorolni azért, hogy bevonhassák a bírót a tárgyalásokba, és megtudhassák, mi lenne a büntetés

bűnösnek vallás esetén, és mi akkor, ha a vádlottat a „tárgyalási harcot” követően találják csak bűnösnek. Ám a mai napig ez a törekvés ellenállásba ütközik. A fellebbviteli bíróság esetjoga szigorúan megtiltja a bírónak az effajta utalásokat.

Ha a vádlott bűnösnek vallja magát, a bíróságot nem kötik a bizonyításra vonatkozó szabályok abban, hogy a megfelelő büntetés kiszabásának érdekében az összes információt begyűjtse, és általában ez az ügyésznek az ügyről tett elmondásai alapján valósul meg, illetve az alapján, amit a vádlott és az ügyvédje hoz fel enyhítő körülményként. Ez néha éles konfliktust idéz elő a tekintetben, hogy melyek a releváns tények. Egy időben a jog a bíróra vagy magisztrátusra hagyta a szabad döntés jogát, hogy két kevésbé megalapozott verzió közül melyiket fogadja el. De az 1980-as évek elejétől az esetjog kimondja, hogy ilyen esetben a bíróságnak vagy bizonyítékot kell kérnie a kérdés megoldására, vagy ilyen nincs, akkor a védelem verzióját kell elfogadnia. Nem ritka, hogy a vád és a védelem megegyeznek, hogy egy sajátos (köztes) verziót visznek a bíróság elé, hogy elősegítsenek egy bizonyos büntetést. A mostani esetjog szerint a bíró nem köteles elfogadni a közös megegyezéssel verziót, és ha ilyenre gyanakszik, akkor szabadon kérhet bizonyítékot az igazság kiderítésére.

A vádlott nem bűnösnek vallását tárgyalás követi. Nem jogi szövegekörnyezetben az angol „trial” (tárgyalás) szó „tesztet” jelent, és ez tükröződik a jogi értelemben is: a vád állításait tesztelik (azaz vizsgálják). A tárgyalás folyamán a vád igyekszik meggyőzni az esküdteket vagy a magisztrátusokat arról, hogy a vádlott bűnös a vádban megjelölt bűncselekményben. Az angol jog gondoskodik arról, hogy a vádnak nehéz dolga legyen. Nemcsak, hogy megalapozott tényekkel kell meggyőzniük a bíróságot (minden kétséget kizáróan, „beyond reasonable doubt”), de törvényesen elfogadható bizonyítékokat (admissible evidence) kell felvonultatniuk – és néha éppen a legrelevánsabb bizonyítékok nem elfogadhatóak. Ráadásul a bizonyítási

eljárás általában a vád és a védelem tanúinak a kihallgatásával is jár, akiket keresztkérdésnek is alávetnek. Ez egyes sértettek számára komoly megpróbáltatás lehet (például gyerekeknek vagy szexuális zaklatás sértettjeinek).

Az angol peres tárgyalás lefolyása a felekre (és nem a bíróra) van bízva. A felek döntenek el, melyik tanút hívják be, és mikor mutatják be a bizonyítékaikat. Magától nem vizsgálja őket sem a bíró, sem a magisztrátus, csak a felek. A vád tanúit először az ügyész kérdezi ki (a magisztrátusi bíróságon a királyi ügyész – Crown prosecutor, a koronabíróságon pedig az ügyészi tanácsnok – prosecuting counsel), ezután a védelem kérdezhet. A védelem tanúival ugyanezt teszik, csak fordított sorrendben. Ebben a fázisban a bírónak vagy magisztrátusnak nincs más feladata, mint a rend fenntartása: biztosítaniuk kell, hogy a tanúkat a törvénynek megfelelően kérdezzék ki. A bíró vagy a magisztrátus is tehetnek fel kérdéseket, de csak kiegészítő jellegűeket, amelyek segítenek tisztázni a kétséges pontokat, és csak akkor, ha a vád és a védelem végzett a kihallgatással.

Egy másik fő különbség az angol és a kontinentális tárgyalás között a vádlott viszonylag visszaszorított szerepe. Ha a vádlott rendelkezik jogi képviseléssel, akkor nem bűnösnek vallása után semmit sem mond mindaddig, amíg a vád minden tanúját ki nem hallgatták. Ezt követően ha kívánja, bizonyítékot szolgáltatathat, ha pedig nem akar, akkor a tárgyalás hátralévő részén sem szólal meg. Ezzel szemben a kontinentális országokban a vádlott a tárgyalás kezdetétől fogva szabadon reflektálhat a vádakra, és minden egyes tanú kihallgatása után nyilatkozhat, észrevételeket tehet.

Egy további jellegzetessége (és erénye) az angol tárgyalásnak, hogy nyilvánvalóan elválasztható a tárgyalás azon része, ahol a bűnösség vagy ártatlanság kérdése eldőlt, és azon része, ahol az ítélethozatalt követően a bíró dönt a büntetésről. Tehát amikor a bíróság arról dönt, hogy a vádlott elkövette-e a bűncselekményt vagy sem, csak azokat a bizonyítékokat veszik fel, amelyek ennek a szempontjából relevánsak (és azokat nem, amelyek csak a

büntetés kiszabás szempontjából fontosak: például egy pszichiátriai jelentés, amely szerint a vádlott veszélyes).

Miután a vádlott nem vallotta magát bűnösnek, az ügyész nyitóbeszédet tart, amelyben körvonalazza a vád szerinti tényállást, majd a vád tanúinak kihallgatása és kereszkérdezése következik. A vádszakasz után a védelem kijelentheti, hogy „nincs válaszra váró tényállás” (no case to answer). Ez arra utal, hogy a vád nem tudott felmutatni semmilyen jogilag elfogadható bizonyítékot az álláspontja alátámasztására. Ha ez a kijelentés sikerrel jár, hirtelen vége lehet az eljárásnak: a koronabíróságon a bíró felszólítja az esküdteket, hogy mentsék fel a vádlottat, és a sommás tárgyaláson a magisztrátusok nem bűnösnek minősítik a vádlottat. Mindez a védelem bizonyítékainak vizsgálata nélkül történik.

Ha viszont a „no case” kérvény nem jár sikerrel vagy nem terjesztettek elő ilyet, akkor a védelmen a sor, hogy előterjessze a bizonyítékait. A koronabíróságon a védő (defence counsel) általában szintén nyitóbeszédrel indít. Ha a vádlott vallomást akar tenni, akkor ezt ő teheti meg elsőként. Miután nagyjából kihallgatták (vagy egyszerűen elmondta az ő verzióját a történetekről, ha nincs jogi képviselője), a vád kereszkérdezés alá veti. Csakúgy, mint a többi tanú, a vádlott is eskü alatt tanúskodik. A védelem bizonyítékai után a védő záróbeszédet tart, amit a koronabíróságon a vád részéről is egy záróbeszéd követ.

A koronabíróságon a bíró ezek után útmutatást ad az esküdteknek. Az útmutatás összefoglalja a rövidített tényállást, és megmagyarázza az esküdteknek, hogy mely tényeket kell minden kétséget kizáróan bizonyítottnak találniuk (reasonable doubt) ahhoz, hogy a vádlottat bűnösnek találják, majd az esküdtszék visszavonul, hogy meghozza az ítéletet. Sommás tárgyaláson a magisztrátusok a pihenőszobába vonulnak vissza átgondolni és megvitatni a döntésüket. Ha szükségük van jogi tanácsra, akkor megkérik a törvényszolgát (clerk), hogy csatlakozzon hozzájuk, de a tényekre vonatkozó döntés kizárólag

az övék. Az ítélet meghozatalához (legyen az elmarasztaló – conviction –, vagy felmentő – acquittal), az esküdtszék legalább tíz tagja egy véleményen kell hogy legyen. Ha nincs tíz egyező vélemény, az esküdtszékot felfüggesztik (hung), a vádlottat pedig sem nem mentik fel, sem nem ítélik el, hanem további, új tárgyalás következik. A magisztrátusok egyszerű többség alapján hoznak ítéletet; és mivel szinte mindig hármasával ülnek, ezért ritkán fordul elő, hogy a testületet felfüggesztik („hung Bench”). Ha mégis ez történik, akkor az ügyet újratárgyalják.

Hagyományosan Angliában a büntetőbíróság a bűnösségről vagy ártatlanságról való döntését azonnal, szóban, és indoklás nélkül hozza. A magisztrátusok, noha nem indokolnak, kötelezhetőek (és kötelesek is) azt írásba foglalni, ha mindkét oldal él az úgynevezett „fellebbezés az ügy megállapítása miatt” (an appeal by way of case stated) intézményével, ami azt jelenti, hogy a magisztrátusokat felhívják egy hivatalos nyilatkozatra az általuk megállapított tények tekintetében, és annak megindoklására, hogy miből vezették le az eredményt. De az esküdtszék soha nem állapítanak meg többet, mint hogy „bűnös” vagy „nem bűnös”, és soha nem kötelezhetik őket arra, hogy indokolást készítsenek. Amint azt az Európai Emberi Jogi Bíróság kifejezte, a „tisztességes eljárás” egyik összetevője, hogy a határozatot indokolással lássák el. Az 1998-as Emberi Jogi Törvény (Human Rights Act) megpróbálja beépíteni az egyezményt és annak joggyakorlatát az Egyesült Királyság jogába, néhány változtatást szükségesnek tartva. Mivel az Emberi Jogi Törvény végrehajtása közeledett, a Lord Kancellári Hivatal által a magisztrátusoknak kiadott tanácsok szerint azoknak ezentúl indokolniuk kell a döntésüket, és ez vált a szokásos gyakorlattá. Az esküdtszék azonban továbbra is a hagyományos módon (indoklás nélkül) ítélezik.

A bűnösség megállapítását követően a bíró hozza meg az ítéletet. Egyszerű esetekben ez a bűnösség megállapítását követően azonnal megtörténhet, de gyakori, hogy a bíró elnapolja a tárgyalást, különösen akkor,

ha a bíróságnak további információkra van szüksége (például orvosi vagy pszichiátriai jelentésre). Bizonyos helyzetekben a bírót a törvény az ítélethozatal előtt arra kötelezi, hogy a terhelttől egy ítélet előtti nyilatkozatot szerezzen be, amely alapján elkészítik a pártfogó felügyelői véleményt és magát a felügyeletet. Az ítélethozatal előtt a bíró a vádat és a védelmet is meghallgatja. A bűnösség megállapítása esetén az angol ügyész hivatalosan soha nem kér szankciót, bár a védelem a védbeszédben tehet konkrét javaslatokat az enyhébb ítéletre.

A magisztrátusi bíróság formális ítélethozatali jogköre korlátozott. Általánosságban nem ítélnak senkit 6 hónapnál hosszabb börtönbüntetésre egyetlen bűncselekményért (vagy 12 hónapnál többre két bűncselekményért, amelyekre vonatkozó ítéletet egymás után mondták ki), vagy 5000 fontnál nagyobb pénzbüntetésre. A koronabíróságon az egyetlen formális korlátja az ítélethozatalnak az a maximum, amit a törvények kimondanak az egyes bűncselekmény fajtáknál. Azonban az ítélethozatalkor a bíróság a fellebbezési bíróság minden esetjogát figyelembe veszi, ami kapcsolódik az ügyhöz, és ami által megfelelő ítéletet hozhat – ha ez nem sikerül, az ítéletet könnyen megsemmisíthetik a fellebbezés alapján.

A bíróságnak többféle jogköre van az eljárás megszüntetésére is. Az egyik ilyen common law jogkör az, amit „az eljárás megszakításának” neveznek. Ez egy fontos esetjogi fejlődés, ami az 1960-as évek közepétől figyelhető meg. Ez a beavatkozási jogkör az ügyek két fő csoportja szerint különíthető el. Az első az, amikor valami olyan történt, ami miatt a terhelt nem részesülhet tovább tisztességes tárgyalásban – például az ügy túlzott elhúzódása. Az angol büntetőeljárásnak nincsen formálisan megszokott eljárási tartama a súlyos bűncselekményeknél, ezt a rést az eljárás megszakításával töltik ki. A második eset az, amikor a bíróság úgy mérlegel, hogy a terhelt tisztességtelen úton áll a bíróság előtt (például a kiadatási szabályok megszegésével).

A bíróság másik jogköre, amivel megszüntetheti az eljárást, az a korábban már említett eset, amikor a vádemelés végén a bíróság elfogadja a védelem előterjesztését, hogy „nincs válaszra váró tényállás” (no case to answer).

IX. A PERORVOSLATOK

9.1. A német perorvoslati rendszer fő kérdései

A perorvoslatok (Rechtsmittel) hagyományosan két részre oszthatóak, mégpedig egyrészt a rendes, másrészt a rendkívüli jogorvoslatokra, utóbbiaknak az a sajátosságuk, hogy a jogerőt feloldják.

A rendes jogorvoslatokhoz tartoznak:

- Fellebbezés – Berufung (StPO 312-332. §);
- Felülvizsgálat – Revision (StPO 333-358. §);
- Panasz – Beschwerde (StPO 304-311a. §);
- A büntetőparancs elleni ellenvetés – Einspruch (StPO 410. §).

A rendkívüli jogorvoslatokhoz tartoznak:

- Az eredeti állapot visszaállítása – Wiedereinsetzung in den vorigen Stand (StPO 44-47. §);
- A perújítás – Wiederaufnahme des Verfahrens (StPO 359-373a. §);
- A GG 93. cikk I. 4a. pontja szerinti alkotmányjogi panasz – Verfassungsbeschwerde (BVerGG 90. és azt köv. §-ok);
- Az EMRK 34. és azt köv. cikke szerinti egyedi panasz – Individualbeschwerde.

A rendes perorvoslatok – ellentétben a többi jogorvoslattal – megegyeznek abban, hogy az eljárást egy magasabb fórumra viszik (devolutív hatás). Továbbá szuszpenzív hatásuk is van a panasz (StPO 307. § I.) kivételével. Az StPO 316. ill. 343. §-a szerint ugyanis az idejében benyújtott fellebbezés illetve felülvizsgálati indítvány az ítélet jogerőre emelkedését megakadályozza, azaz az ítélet még nem végrehajtható.

A három rendes perorvoslat a feltételek és célok tekintetében jelentős különbségeket mutat.

- A fellebbezéssel (StPO 312-332. §) az elsőfokú ítéletet ténybeli és jogi tekintetben vizsgálják felül. A fellebbezési fok tehát egy második ténybíróvási fok, amelyben új tények és bizonyítékok merülhetnek fel.
- A felülvizsgálat (StPO 333-358. §) az első- és másodfokú ítéletek ellen kezdeményezhető. Ez csak arra támaszkodhat, hogy a megtámadott ítélet jogi tekintetben hibás (ld. StPO 337. és 338. §).
- A panasznál (StPO 304-311a. §) a végzéseket és intézkedéseket jogi és ténybeli szempontból vizsgálják felül.

A perorvoslatok benyújtására jogosult különösen:

- az ügyészség, és pedig a vádlott javára is (StPO 296. § I. és II.),
- a terhelt (StPO 296. § I.),
- a védő, de a terhelt kifejezett akarata ellenére nem (StPO 297. §),
- a törvényes képviselő, a vádlott akarata ellenére is (StPO 298. §),
- a magánvádló (az ügyészség helyett), ha magánvád alapján járnak el (StPO 390. § I.),
- a mellékmagánvádló, amennyiben a döntés által mellékmagánvádlói helyzetében érdekelt (StPO 395. § IV. 2., 400. §, 401. § I. 1.).

A súlyosítási tilalom és a részjogerő szabályai a német büntetőeljárásban is érvényesülnek.

9.1.1. A fellebbezés

A fellebbezés az StPO 312. §-a szerint a (mindig elsőfokú) járásbíróóság (AG) ítéletei, azaz annak egyesbírójának vagy ülnökbíróóságának ítéletei ellen lehetséges. Az LG (büntetőtanács) és az OLG (büntetőszénátus) elsőfokú ítéletei fellebbezéssel nem támadhatók meg, hanem csak felülvizsgálattal.

A fellebbezés – a felülvizsgálattal ellentétben – a megtámadott döntés jogi és ténybeli szempontból való felülvizsgálatához vezet. A fellebbezési fok tehát egy második tényállást vizsgáló fok, amely nemcsak azt vizsgálja, hogy az elsőfokú ítélet ténybeli vagy jogi szempontból helyes-e, hanem új tényálláshoz és bizonyítékokhoz is vezethet (StPO 323. § III.).

Az StPO 313. §-a szerint a fellebbezést az alábbi esetekben kell befogadni:

- A jogkövetkezmény 15 napi tételnél nem nagyobb pénzbüntetés, a megfelelő büntetés fenntartásával való megrovás (StGB 59. §) vagy az OWiG szerinti pénzbírság (StPO 313. § I. 1.). Ez mind a vádlotti, mind az ügyészi fellebbezésre egyformán érvényes.
- Felmentés vagy eljárás megszüntetés esetén akkor, ha az ügyészség 30 napi tétel pénzbüntetésnél nem súlyosabb büntetést indítványozott (StPO 313. § I. 2.).

A fellebbezésről való döntésre az LG kis büntetőtanácsa rendelkezik hatáskörrel, amely egy bíróból és két ülnökből áll (GVG 74. § III., 76. § I. 1.). Ha kibővített ülnökbíróság (GVG 29. § II.) ítélete elleni fellebbezésről van szó, egy második hivatásos bírót a fellebbezés elbírálásába is bevonnak (GVG 76. § III. 1.).

A fellebbezést az ítélet közlésétől számított egy héten belül kell az alapfokú bíróságnál (*iudex a quo*) benyújtani vagy jegyzőkönyvbe mondani (StPO 314. §). Ha az ítélet kihirdetésére nem a vádlott jelenlétében került sor, ez a határidő a kézbesítéssel kezdődik (StPO 314. § II.). A büntetőeljárásban nem szükséges, hogy a fellebbezést indokolják, de az indokolás megengedett (StPO 317. §).

A fellebbezést nem kell a kezdetektől fogva ekként megjelölni. A BGH gyakorlata szerint megengedett, hogy az ítéletet a perorvoslat későbbi kiválasztásának kikötésével támadják meg, és a perorvoslatot csak később

jelöljék meg. Ha a felülvizsgálat indokolási határidő a perorvoslat pontos megjelölése nélkül telik el (StPO 345. §), a perorvoslatot fellebbezésnek kell tekinteni, mert a fellebbezésnél átfogóbb perorvoslatról van szó. Az is megengedett, hogy a panaszos, aki korábban fellebbezést nyújtott be, a felülvizsgálat indokolási határidőn belül áttérjen felülvizsgálatra. Emiatt a választási jog miatt a felülvizsgálat indokolási határidő alatt a fellebbezési eljárást nem lehet lefolytatni.

A fellebbezési tárgyalás menete alapvetően megfelel az elsőfokúénak (részletesen ld. StPO 323., 324. és 325. §).

A vádlott távollétének a tárgyalás megkezdésekor (és erre már az idézésben nyomatékosan figyelmeztetik, StPO 323. § I. 2.) eltérőek a következményei, attól függően, hogy maga a vádlott vagy az ügyész nyújtott-e be fellebbezést:

- ha a vádlott fellebbezést nyújtott be és távol marad a tárgyalásról, érdemi döntés nélkül az ügyben egy eljárási kérdésben hozott ítéletet hoznak. A fellebbezési bíróság ilyenkor a vádlott fellebbezését tárgyalás nélkül ténybelileg elutasítja (StPO 329. § I. 1.). Ez azonban nem érvényes akkor, ha a vádlott az StPO 329. § I. 1. pontja szerint megfelelően kimentette magát;
- ha az ügyész nyújtott be fellebbezést és a vádlott a tárgyalás megkezdéséig kimentés nélkül távol marad, akkor a vádlott nélkül is lehet tárgyalni (StPO 329. § II. 1.). Ilyen esetben az ügyészség a fellebbezést rendszerint a vádlott hozzájárulása nélkül is visszavonhatja.

A fellebbezési bíróság döntése a tárgyalás alapján:

- a fellebbezési bíróság a fellebbezést mint nem megengedhetőt elutasítja, ha csak a tárgyalás alatt derül ki, hogy a megengedhetőségi feltételek nem állnak fenn;

- ha a fellebbezés megengedett és a tárgyalás során derül ki, hogy eljárási feltétel hiányzik, az eljárást az StPO 260. § III. pontja alapján ítélettel megszüntetik;
- ha a fellebbezés megengedett és alapos, a fellebbezési bíróság az elsőfokú ítéletet megváltoztatva maga dönt az ügyben (StPO 328. § I.);
- ha az derül ki, hogy az elsőfokú bíróság jogtalanul állapította meg az illetékességét, a fellebbezési bíróság az elsőfokú ítéletet hatályon kívül helyezi és az ügyet megküldi a hatáskörrel/illetékességgel rendelkező bíróságnak (StPO 328. § II.);
- ha a fellebbezési bíróság az elsőfokú ítéletet helyesnek tartja, a megengedett fellebbezést mint alaptalant elutasítja.

9.1.2. A felülvizsgálat

A felülvizsgálat az StPO 333. és 335. §-a szerint minden elsőfokú (AG, LG, OLG) és minden fellebbezési (az LG kis büntetőtanácsa) ítélet ellen megengedett. Az AG elsőfokú ítélete ellen választhatóan a fellebbezés is megengedett, az ilyen ítélet elleni felülvizsgálatot nevezik ugró felülvizsgálatnak (StPO 335. §). A felülvizsgálatról való döntésre általában hatáskörrel az OLG rendelkezik, amely három hivatásos bíróból áll (GVG 116. § I., 122. § I.). ABGH öt hivatásos bíróból álló tanácsának (GVG 130. §, 139. § I.) van hatásköre az LG (ha nem az OLG dönt, ld. fenn) és az OLG elsőfokú ítélete elleni felülvizsgálati döntésre (GVG 135. § I.).

A felülvizsgálatot annál a bíróságnál, amelynek az ítéletét támadja (iudex a quo), az ítélet közlésétől számított egy héten belül jegyzőkönyvbe kell mondani vagy írásban be kell nyújtani (StPO 341. § I.). Ha a közlésre nem a vádlott jelenlétében került sor, akkor annak tekintetében ez a határidő a kézbesítéssel kezdődik (StPO 341. § II.). A felülvizsgálat határidőben történő

benyújtása késlelteti az ítélet jogerejét annyiban, amennyiben azt megtámadták (StPO 343. § I. – szuszpenzív hatás).

A panaszosnak a felülvizsgálati indítványt és annak indokolását be kell nyújtania (StPO 344. § I.). A felülvizsgálati indokokat egy hónappal a perorvoslati határidő kezdetét követően szintén iudex a quo kell benyújtani (StPO 345. § I. 1.). Terjedelmes eljárásnál a fair eljárás alapelve, az egyenlőség szükségessége miatt a felülvizsgálat indokolási határidejét a sokkal hosszabb ítélethozatalhoz igazítják. A felülvizsgálat indokolását jegyzőkönyvbe kell mondani vagy írásban kell benyújtani. Utóbbi esetben szükséges, hogy a felülvizsgálati indítványt ügyvéd írja alá (StPO 345. § II.).

A felülvizsgálatot csupán arra lehet alapozni, hogy az ítélet a törvény megszegésén alapul (StPO 337. § I.). Ez azt jelenti, hogy csak a jogkérdést lehet felülvizsgálni, ténykérdést nem. Új bizonyítási eszközt, például újabb tanúkat már nem lehet megnevezni. A felülvizsgálati bíróság az eljárt bíróság tényállításait nem kérdőjelezheti meg; az ismétlés illetve a bizonyítás-felvétel pótlása nem lehetséges.

Megszegik a törvényt, ha egy jogi normát nem vagy nem megfelelően alkalmaznak (StPO 337. § IV.). Az StPO 337. §-a értelmében minden törvény jogi norma (EGStPO 7. §). Ide nemcsak az alaki és anyagi szövetségi és tartományi törvények tartoznak, hanem a szokásjog, a nemzetközi jog általános szabályai, továbbá az ország belső joga is. Nem jogi norma ezzel szemben a belső szolgálati szabályzatról szóló előírás és a közigazgatási jog.

A törvényt sértés felülvizsgálata vagy az eljárásjogot, vagy az anyagi jogot érinti. Ennek megfelelően kell különbséget tenni az eljárási és az anyagi kifogás között (StPO 344. § II. 1.):

- eljárási kifogás lehet:
 - az eljárás megsértése (pl. egy törvényesen előírt eljárási cselekmény elmarad, vagy azt hibásan alkalmazzák),

- a relatív eljárási szabálysértés (az eljárási szabálysértés megállapítása mellett azt feltételezi, hogy az ítélet a jogsértésen alapul, azaz a törvénysértés és az ítélet között okozati összefüggésáll fenn) és
- az abszolút eljárási szabálysértés (ahol a törvényhozó néhány különösen súlyos eljárási hiányosság esetén az StPO 338. §-ában megdönthetetlen vélelmet állít fel a törvénysértés és az ítélet közötti okozati összefüggésre: az előírásokkal ellentétes bírósági összetétel; kizárt vagy az elfogultsági kifogás miatt jogosulatlan bíró közreműködése; hatáskör hiánya; a tárgyalásról a szükséges résztvevő távolléte; a nyilvánosság megsértése; a védelem jogainak korlátozása);
- anyagi kifogás: az ítéletből minden további nélkül kivehető, hogy az eredmény a hibás jogi felfogáson alapul:
 - az ítélethozatal világos-e, nem hiányos-e, és mentes-e az ellenmondásoktól, nem vét-e a logikai törvényszerűség és a tapasztalati tételek ellen, meggyőző-e az összértékelés;
 - felelősségi kérdéseket illetően jogilag megalapozott-e (átfogó tényállásszerűség, jogellenesség, bűnösség, büntethetőséget megszüntető és kizáró okok, privilegizálások, minősítések stb.);
 - a jogkövetkezmények törvényesek-e (például: szabadságvesztés nagysága vagy a szabadságvesztés végrehajtása felfüggesztésének az elutasítását megfelelően indokolták-e).

A felülvizsgálati indítványt iudex a quo a tekintetben vizsgálják, hogy a határidőt és az alakiságot betartották-e. Ha nem, akkor a felülvizsgálatot végzéssel elutasítják (StPO 346. § I.).

Miután a felülvizsgálati bíróság elé terjesztették az iratokat, az még egyszer megvizsgálja a megengedhetőség előfeltételeit. Ha a felülvizsgálat

benyújtása és megalapozottsága során nem vették figyelembe a rendelkezéseket, a felülvizsgálati bíróság a perorvoslatot mint megengedhetetlent végzéssel elutasítja (StPO 349. § I.). A fellebbezési bíróságtól eltérően (kivétel: StPO 313. § II.) a felülvizsgálati bíróságnak meg van az a lehetősége, hogy a perorvoslatot az ügyészség indítványára egyhangú végzéssel köztudomásúan alaptalanként elutasítsa (StPO 349. § II.). Ez a végzéses mód fel kívánja menteni a bíróságot a gyorsabb elintézésrel a kilátástalan felülvizsgálat által teremtett munka alól.

Ha a felülvizsgálati bíróság nézete szerint a vádlott javára benyújtott felülvizsgálat egyhangúan megalapozott, a megtámadott ítéletet végzéssel hatályon kívül helyezheti (StPO 349. § IV.).

Amint a fellebbezési bíróság, a felülvizsgálati bíróság is megszüntetheti az eljárást adott helyzetben az StPO 153. § II., 154. § II., 154a. § II. pontja szerinti feltételek esetén. A bíróság az eljárást az StPO 206a. §-a alapján tárgyaláson kívül is megszüntetheti, ha eljárási akadály merül fel.

9.1.3. A panasz

Panasz (StPO 304-311a. §) megengedett az alábbiak ellen:

- minden végzés, amit a bíróság elsőfokon vagy a fellebbezési eljárás során hozott,
- minden tanácselnöki, a nyomozás során bírói, kiküldött vagy megkeresett bírói intézkedés,

amennyiben a törvény ezeket a végzéseket és intézkedéseket nem vonja ki nyomatékosan a megtámadhatóság alól (StPO 304. § I.).

Megkülönböztethetjük

- az egyszerű (azonnali hatályú) panaszt (StPO 304. §),
- az azonnali (határidős) panaszt (StPO 311. §),
- további panaszokat (StPO 310. §).

Az ítélethozatal során hozott döntései ellen nem lehet panaszt benyújtani (StPO 305. § 1. mondat). Kivétel ezek közül a letartóztatás, az ideiglenes elhelyezés, az elkobzás, a jogosítvány előzetes bevonása, az előzetes foglalkozástól eltiltás, vagy a rendfenntartási- vagy kényszerintézkedések, valamint a harmadik személyt érintő döntések (StPO 305. § 2. mondat). Az StPO 305. §-a tehát az ítélező bíróságnak azokat a döntéseit vonja ki a panasz lehetősége alól, amelyek az ítélethozatalkor kerülnek elő, amelyeknél belső, anyagi összefüggés áll fenn az ítélethozatallal, kizárólag az ítélet előkészítését szolgálják, amit a fellebbezés vagy felülvizsgálat keretében lehet felülvizsgálni, vagy nincs további külső eljárási hatásuk.

Panaszbíróságként vagy a GVG 73. § I. pontja szerinti LG – és pedig a GVG 76. § I. pontja szerint a nagy büntetőtanács – vagy a GVG 120. § III. és IV., 121. § I. 2. pontja szerinti OLG vagy a GVG 135. § II. pontja szerinti BGH illetékes. Bajorországban a gyakorlatban legfontosabb esetekben a GVG 121. § I. 2. alapján az OLG, és nem a BayObLG rendelkezik hatáskörrel a panaszról való döntésre.

A panaszt annál a bíróságnál kell benyújtani, amelyiknek a döntését megtámadták (iudex a quo), írásban vagy a hivatalos jegyzőkönyvbe mondván (StPO 306. § I.). Az egyszerű panasz – ellentétben az azonnali panasszal – határidő nélküli.

Döntések:

- Iudex a quo döntések: ha az a bíróság, akinek a döntését megtámadták, az egyszerű panaszt megalapozottnak tartja, akkor azt orvosolja (StPO 306. § II. 1.). Más esetben a panaszt rögtön, legkésőbb három napon belül a panasz elbírálására illetékes bírósághoz kell megküldeni (StPO 306. § II.

2.). A nem megengedett panaszt sem szabad iudex a quo elutasítani, hanem ellenvetésként kell megvizsgálni.

- Ha nem megalapozott a panasz, akkor a panaszt iudex ad quem mint megengedhetetlent el kell utasítani (StPO 309. §). Ha a panasz elbírálására illetékes bíróság a panaszt megengedhetőnek és megalapozottnak találja, akkor alapvetően maga dönt az ügyben (StPO 309. § II.), éspedig a mérlegelési kérdésekben is. Kivételesen kasszációs döntést hozhat, ha pl. a megtámadott döntést nem a törvényesen előírt ítélkező bíróság hozta, és ez a hiányosság a panaszeljáráásban nem orvosolható.

Az azonnali panasz abban különbözik az egyszerű panasztól, hogy határidőhöz van kötve. Azt iudex a quo egy héten belül be kell nyújtani (StPO 311. § II.). Az egyszerű panaszhoz képest, ahol iudex a quo a panasz orvosolható, ez itt csak kivételes lehetőség, éspedig a jogos meghallgatáshoz fűződő jognak a panaszos hátrányára történt megsértése esetén (StPO 311. § III.).

A panasz normális esetben egyszerű panasz. Csak akkor van szó azonnali panaszról, ha a törvény kifejezetten úgy rendelkezik (pl. StPO 28. § II. 1.).

A további panaszok, mint a panasz elbírálására illetékes bíróság döntéseivel szembeni perorvoslat, csak kivételes esetekben megengedettek.

9.1.4. A perújítás

A perújítás intézménye az egyik legfontosabb lehetőség az anyagi jogerő áttörésére. Az anyagi jogerőre a jogbéke garantálása miatt van szükség. Másik oldalról az igazságosság szempontja szorítja, amit a jogállamiság elve foglal magában, a jogbéke gondolatát és a jogbiztonságot kivételesen a háttérbe szorítva, ha egy olyan jogerős ítéletről van szó, ami olyan elviselhetetlen hibát

tartalmaz, hogy senki sem ragaszkodna ahhoz, hogy a meghozott bírói ítéletet érvényben tartsák. Ennek megfelelően a perújítás csak egészen szűk határok között lehetséges.

A perújítási okokat a törvényalkotó taxatív esetcsoportok felsorolásával állapítja meg (különösen StPO 359. és 362. §):

- Az elítélt javára a perújítás az StPO 359. § 1-6. pontjában megjelölt okokból lehetséges. A gyakorlatban különösen jelentősek az StPO 359. § 5. pontjában meghatározott esetcsoportok, ami alapján a perújítás megengedett, ha új tényállások vagy bizonyítási eszközök merülnek fel, amelyek egyedül vagy a korábbi jelentős bizonyítékokkal együtt a vádlott felmentését, vagy enyhébb büntetőtörvény alkalmazásával alacsonyabb büntetést, vagy egy egészen más döntéssel intézkedést alapozzák meg.
- A vádlott hátrányára a perújítás csak az StPO 362. § szűk feltételei között lehetséges. Itt mindenekelőtt az StPO 362. § 4. pontjában szabályozott perújítási okot emelnénk ki, ami alapján új eljárást lehet indítani, ha a felmentett személy a bűncselekményről szavahihető beismerést tett.

A perújítási eljárással kapcsolatos döntések tekintetében általában egy másik, ugyanolyan hatáskörrel rendelkező bíróság illetékes, mint az a bíróság, amelynek döntése ellen a perújítási indítvány irányul (StPO 367. § I. 1. a GVG 140a. §-a értelmében).

9.2. Az angol perorvoslatra vonatkozó főbb rendelkezések

Néhány esetben lehetséges, hogy eljárás indul valaki ellen, aki csak szabálysértést követett el (pl. rongálás miatt). Ilyenkor, ha valaki rendőri túlkapás áldozata lesz, hivatalos panasszal élhet a rendőrség vezetőjénél az 1996-os rendőrségi törvény negyedik részében foglaltak szerint, vagy – amennyiben a polgári jogaiban megsértették – beperelheti a rendőrséget a legfelsőbb bíróságon vagy a megyei bíróságon.

A végzéssel érintett gyakran élhet azzal a lehetőséggel is, hogy fellebbez a megsemmisítéséért vagy a megváltoztatásáért. Sajnos az angol büntetőjoghoz kapcsolódó fellebbezési szabályok igen összetettek, ezért itt most csak a legfontosabb részletekre tudunk kitérni.

Először is, vannak olyan fellebbezések, amelyek az ügydöntő rendelkezés ellen irányulnak a bírósági tárgyaláson. Jelenleg ezek nagyban különböznek aszerint, hogy az esetet

- a) sommásan (summarily) vagy
 - b) vádirat alapján (on indictment)
- tárgyalták.

ad a) A sommás tárgyalást követően a védelemnek joga van megfellebbezni az ítéletet a helyi koronabíróságon (de a vádnak nem) – előállva a „nem bűnös” terhelti érveléssel. A fellebbezéssel egy újratárgyalás következik, de ezt megelőzően a bíróságon összeül a bíró és két magisztrátus. Az újratárgyaláson a védelem újra fogalmazhatja az esetet jogilag, ténybelileg vagy mindkettő szerint.

Továbbá a vádnak és a védelemnek is joga van megtámadni az ítéletet jogi szempontból a londoni Legfőbb Törvényszék (Divisional Court) előtt. Ennek a megtámadásnak két formája lehet: fellebbezni az eset alapján, vagy bírósági felülvizsgálat alkalmazásával.

ad b) A vádirat alapján tartott tárgyaláson a védelemnek csak korlátozott jogköre van a fellebbezésre, amit a 1968-as bűnügyi fellebbezési törvény (Criminal Appeal Act, CAA) rögzít (ezt az 1995-ös CAA módosította). Ha a tárgyaló bíró vagy a felsőbbíróság bírója elrendeli, hogy a felek eltávozhassanak, azok fellebbezhetnek a bűnösség kimondása, a büntetés, vagy mindkettő ellen. A fellebbvitel általában nem úgy néz ki, mint egy újratárgyalás, habár a

fellebbezési bíróságnak (Court of Appeal) joga van felvenni bizonyítást, mégis szinte minden esetben az iratok alapján dönt, emellett az elsőfokon a felek beadványairól készült másolatokat tekinti át. A gyakorlatban (elméletben nem annyira) a fellebbezés a büntető ítélet ellen majdnem lehetetlen, kivéve, amikor a védelem képes új bizonyítékkal előállni, vagy valamilyen hibát jelöl meg a bírósági eljárás során.

A vádirat alapján tartott tárgyalás következtében a vádnak eredetileg egyáltalán nem volt fellebbezési joga, ám az évek során részenként bizonyos jogokat megszerzett a vád is. Először is, a felmentő ítéletet követően az ügyész a törvénykönyv egy olyan pontjára hivatkozhat a fellebbezési bíróság előtt, amely alapján szerinte az elsőfokú bíróság hibásan döntött. Ha a fellebbezési bíróság ezzel egyetért, akkor a nyilvánosan kimondja a hibát, ám a felmentő ítélet még érvényben marad. Másodszor, az ügyész bizonyos esetekben hivatkozhat a fellebbezési bíróságra, ha úgy gondolja, hogy az ítélet nem megfelelő. Ha az ügyész erre hivatkozik, a fellebbezési bíróságnak lehetősége van megváltoztatni a bíróság döntését, és súlyosbíthatja az ítéletet. Harmadszor, nagyon ritka körülmények között a vád (tulajdonképpen) fellebbezhet a felsőbbíróságon a „rossz felmentő ítélet ellen” a megfélemlített szemtanúk vagy esküdtek miatt. Ilyenkor, ha a felsőbbíróság elfogadja a kérelmet, a felmentő ítéletet hatályon kívül helyezik, és a vádlott ügyét újratárgyalják.

Mint más országokban, Angliában is létezik egy olyan eljárás, amit Németországban felülvizsgálatnak hívnak. Ennek során megvizsgálják a korábbi ítéletet azokban az esetekben, ahol a hagyományos fellebbezéssel nem lehet élni. Eredetileg ez a forma a királynőhöz küldött kérvényt jelentette (ami a gyakorlatban a belügyminisztériumot jelenti). A belügyminisztériumnak törvény által felruházott hatalma van megkérni a fellebbezési bíróságot további fellebbezési meghallgatásra, és néha sor is kerül erre, további kivizsgálás alapján. Ezzel a módszerrel több büntető ítéletet megsemmisítettek híres ügyekben is, ld. köztük a Birmingham-i Hatok esetét. 1995-ben a Runciman

Bizottság ajánlását követve a belügyminisztérium hatalmát egy független testületre ruházták át, a Bűnügyi Esetek Ellenőrzési Bizottságába (Criminal Cases Review Commission, CCRC).

Emellett vannak olyan „fellebbezések”, amelyek kifogásolják a döntéseket és rendelkezéseket a feljelentéstől a tárgyalás végéig. Habár, mint az előbbieken láttuk, a bíróságon elkövetett szabálytalanságok kifogásolásának általános menete az, hogy számos tárgyalás előtti döntést már előzetesen megvizsgálják. A vád alá helyezés (vagy vád alá nem helyezés) megtámadható a bírói felülvizsgálattal, csakúgy, mint a magisztrátusoknak a tárgyalásra utaló döntése. Az óvadékra vonatkozó határozatok is érdemi területei a fellebbezéseknek, a vád és a védelem oldaláról is. Mindamellett a legtöbb, a vádirat alapján tartott tárgyalásig a koronabíróságon hozott tárgyalás előtti bírói rendelkezés ellen nem lehet fellebbezni.

X. A SÉRTETTI VÁDKÉPVISELET ÉS A KÜLÖNELJÁRÁSOK

10.1. Németország

10.1.1. A sértetti vádképviselet

Az StPO a sértetti vádképviseleti jogokat nem tekinti különeljárásnak. A sértetti vádképviselethez és kártérítéshez kapcsolódóan három jogintézményt különböztet meg:

- a) magánvád – Privatklage;
- b) mellékmagánvád – Nebenklage;
- c) adhéziós eljárás – Adhäsionsverfahren.

ad a) Magánvád esetében a hivatalból induló eljárással szemben a valamely bűncselekménnyel kapcsolatos felelősségre vonást magánszemélyek kezdeményezik. Közvádat az ügyész az ún. magánvádas bűncselekmények esetében csak akkor emelhet, ha közérdek áll fenn (StPO 376. §). A magánvádas bűncselekményeket az StPO 374. § I. pontja sorolja fel.

Magánváddal az StPO 374. §-a alapján csak a sértett élhet, vagyis az a személy, akivel szemben a feltételezett bűncselekményt ténylegesen elkövették, akit közvetlenül érint valamilyen, a magánvádas bűncselekmények által védett jogi tárgy (kivéve: StPO 374. §. II.).

Amennyiben ilyen bűncselekmény gyanúja áll fenn, két eljárási mód lehetséges:

- A sértett a magánvádas bűncselekmény miatt általában először csak feljelentést tesz, és benyújtja az adott esetben szükséges magánvádindítványt. Ezt követően az ügyészség megvizsgálja, hogy

fennáll-e közérdek a hivatalból történő bűnüldözés tekintetében (StPO 376. §). Ez általában akkor áll fenn, ha a jogbiztonság a sértett körein túlmenően zavart szenved, és a bűnüldözés a nyilvánosság ilyenfajta érdekét testesíti meg. Ha az ügyészség úgy látja, hogy a bűnüldözés tekintetében fennáll a közérdek, úgy közvédat emel (StPO 376. §). Egyéb esetben az eljárást az StPO 170. § II. pontja alapján eljárási akadály fennforgása miatt a hivatalból indítandó eljárás tekintetében megszünteti, és a sértettet a magánvádas útra utasítja.

- Az is elképzelhető azonban, hogy a sértett vagy az StPO 374. § II. és III. pontjában megnevezett személyek az ügyészség előzetes felhívása nélkül indítja meg a magánvádas eljárást az illetékes bíróságnál (StPO 374. § I.).

Ha eljárásjogi értelemben véve valamely cselekmény egyszerre valósít meg valamilyen magánvádas és közvédas bűncselekményt is, akkor a magánvádas eljárás kizárt. Ilyenkor – a közérdektől függetlenül – a magánvádas bűncselekmény a közvédassal együtt üldözendő.

A magánvádlót ugyanazok a jogorvoslati lehetőségek illetik meg, mint az ügyészséget a közvédas eljárásban (StPO 390. § I. 1.), azonban csak a terhelt terhére, a javára nem.

ad b) A mellékmagánvád (StPO 395-402. §) alapján az StPO 395. §-ban nevezett bűncselekmények sértettjének adott a lehetőség, hogy csatlakozzon az ügyészség által kezdeményezett közvédas eljáráshoz. A mellékmagánvádló saját kezdeményezésére nem indíthat eljárást. Csak már folyamatban lévő, hivatalból indított eljáráshoz csatlakozhat; ennyiben a mellékmagánvád járulékos (akcesszórius) eljárás a közvédhoz képest. A mellékmagánvádló jogainak gyakorlása során azonban független az ügyészségtől. Az eljáráshoz mellékmagánvádlóként való csatlakozással a sértett széles körű részvételei

jogosultságokat szerez az eljárásban, pl. a kérdezés és a bizonyítási indítvány tételének jogát.

A mellékmagánvád elsősorban a sértett személyes elégtétel iránti és restitúciós igényének kielégítésére szolgál. Ennyiben döntő különbség áll fenn a magánvádas eljáráshoz képest (StPO 374. és azt köv. §-ok), amely legalábbis de facto elsősorban az igazságszolgáltatási rendszer tehermenetesítését szolgálja. A mellékmagánvád jogintézményének egyidejűleg – a vádemelést kikényszerítő eljáráshoz hasonlóan – kontroll- és felvilágosító szerepe is van: a törvényhozó a mellékmagánváddal a sértettnek olyan eszközrendszert biztosított, amely végső soron azt a vádat hivatott megelőzni, hogy az ügyészség nem kellő intenzitással folytatja valamely bűncselekmény üldözését. Ezáltal a mellékmagánvád az ügyészi tevékenység magánkontrolljaként is szolgál.

ad c) Az adhéziós eljárás a bűncselekmény sértettjének azt a lehetőséget adja meg, hogy a bűncselekményből eredő polgári jogi igényeit, amelyeket alapvetően polgári bíróság előtt kellene érvényesítenie, a büntetőeljárás keretében érvényesítse (StPO 403-406c. §).

A sértett az adhéziós eljárás keretében csak olyan, a bűncselekménnyel összefüggő vagyoni jogi igényt érvényesíthet, amelynek vonatkozásában más bírósági eljárás nincs folyamatban (StPO 403. § I.). Az érvényesíteni kívánt igényeknek a rendes bíróság hatáskörébe kell tartozniuk. Az AG előtt a pertárgy értékétől függetlenül érvényesíthetőek a követelések (StPO 403. § I .2.).

Az igény érvényesítéséhez megfelelő indítványt kell benyújtani (StPO 404. §). Az indítvány benyújtására a bűncselekmény sértettje, valamint annak örökösei jogosultak (StPO 403. § I.). A mellékmagánvádtól eltérően az indítvány benyújtására való jogosultság nem kapcsolódik bizonyos bűncselekményekhez.

A kérelemnek közvetlenül a terhelt ellen kell irányulnia.

A bíróság néhány esetben eltekinthet a döntéstől (ha az indítvány nem megengedett; ha a vádlottat sem nem mondják ki bűnösnek valamely bűncselekmény vonatkozásában, sem intézkedést nem rendelnek el vele szemben; ha az indítványt teljes körben vagy részben megalapozatlannak tartják; ha az indítvány nem alkalmas a büntetőeljárás keretében történő elbírálásra). Ha az érdemi tárgyalás eredménye alapján az adhéziós indítvány megalapozott, akkor a bíróság ennek a büntető ítéletben ad helyt (StPO 406. § I. 1.). Az StPO 406. §. I. 2. pontja értelmében a döntés szorítkozhat az érvényesített követelés jogalapjára vagy annak egy részére is; ekkor a ZPO 318. § megfelelően alkalmazandó. Ennek értelmében a bíróság szorítkozhat arra, hogy csak a vádlott kártérítési kötelezettségét állapítsa meg, miközben eltekint az összeg mértékéről való döntéstől az StPO 405. §. 2. mondata szerint. Az összeg vonatkozásában a ZPO 304. § II szerinti tárgyalásra ezt követően az illetékes polgári bíróság előtt kerül sor (StPO 406. § III. 3.).

Az erőszakos cselekmények áldozatainak kártalanítását az áldozatok kártalanításáról szóló törvény (Opferentschädigungsgesetz) szabályozza, amelynek 1. §-a értelmében bizonyos bűncselekmények áldozatai a Bundesversorgungsgesetz (Szövetségi ellátásokról szóló törvény) alapján juttatásokban részesülnek, ha a cselekménynek egészségügyi és gazdasági következményei voltak. Az StPO 172. § I. pontja szerinti sértett az áldozatok igényeinek biztosításáról szóló törvény (Opferanspruchssicherungsgesetz) értelmében a cselekményben résztvevőkkel szembeni kártérítési igényeinek biztosítására törvényes zálogjoggal rendelkezik az olyan bevételek tekintetében, amelyekre a cselekményben résztvevő a cselekménynek a médiákban való közzététele által tesz szert.

10.1.2. A büntetőparancsos eljárás

A büntetőparancsos eljárás (Strafbefehlsverfahren) egy összegző eljárás, amelynek jelentősége mindenekelőtt abban áll, hogy a kisebb súlyú bűncselekményeket gyorsan és komplikációmentesen kezelhessék. A büntetőparancs kibocsátása az StPO 407. § I. 1. 1. fordulata értelmében mindig megengedhető, ha egyesbíró által ítélandó vétségről (StGB 12. § II.) van szó.

Amennyiben a terhelt esetében láthatólag ilyen jellegű bűncselekménynek az StPO 170. § I. pontja szerinti kielégítő gyanúja áll fenn, az ügyész az illetékes bírónál büntetőparancs kibocsátása iránti indítványt nyújthat be. Az indítvány meghatározott jogkövetkezményekre irányul (StPO 407. § I. 3.). A büntetőparancs az StPO 407. § II. pontja alapján önállóan vagy együttesen az alábbiakat állapíthatja meg:

- pénzbüntetés, megrovás büntetés kikötésével, járművezetéstől eltiltás, elkobzás, vagyonelkobzás, megsemmisítés, használhatatlanná tétel, elítélésről vagy pénzbírságról szóló közzététel jogi személy vagy személyegyesülések esetében;
- vezetői engedély bevonása, amelynél a felfüggesztés nem hosszabb két évnél;
- büntetés kiszabásának a mellőzése;
- szabadságvesztés egy éves időtartamig, ha annak végrehajtását próbaidőre felfüggesztik (StGB 56. és azt köv. §-ok) és a vádlottnak van védője.

Az StPO 407. § I. 4. pontja szerint a büntetőparancsra vonatkozó indítvánnyal megtörténik a vádemelés.

A bíróságnak a különösen a következő döntési lehetőségek állnak a rendelkezésre:

- A bíró elutasítja a kielégítő cselekményi gyanút, és elutasítja a büntetőparancs kibocsátását (StPO 408. § II.).

- A bíró kibocsátja a büntetőparancsot, ha semmilyen kétely nem merül fel (StPO 408. § III. 1.), vagyis, ha a kielégítő cselekményi gyanút megállapítja és a szankciót méltányosnak találja. A büntetőparancsra vonatkozó indítványtól tartalmilag nem térhet el.
- A bíró tárgyalást tűz ki (StPO 408. § III. 2.).

A vádlott a kibocsátott büntetőparancs ellen a kézhezvételt követően két héten belül írásban vagy a bírósági iroda jegyzőkönyvében ellenvetéssel élhet (StPO 410. § I.). Az ellenvetés bizonyos megpanaszolt pontokra korlátozódhat (StPO 410. § II.), pl.: a büntetést kiszabó rendelkezésre vagy a jogosítványt bevonó intézkedésre. Az ellenvetésről kétféle döntést lehet hozni:

- Végzéssel tárgyalás nélkül el lehet utasítani, ha elkésett vagy nem megengedett (StPO 411. § I. 1.).
- Egyéb esetekben a tárgyalásra időpontot tűznek ki (StPO 411. § I. 2.). Az ellenvetés után a büntetőparancs átveszi a tárgyalást megnyitó végzés feladatát. Tárgyalással fejeződik be, amely alapvetően az általános előírások szerint folyik le (StPO 213. és azt köv. §-ok). A tárgyalás berekesztésekor a büntetőparancstól teljesen függetlenül hoznak ítéletet, amennyiben ellenvetést nyújtottak be (StPO 411. § IV.).

Amennyiben a büntetőparancs ellen időben nem nyújtanak be ellenvetést, az a jogerős ítélettel válik egyenlővé (a büntetőparancs jogereje az StPO 410. § III. pontja alapján).

10.1.3. A gyorsított eljárás

A gyorsított eljárás (beschleunigte Verfahren) egy különös eljárásfajta, amely az egyszerűen kezelhető esetek közvetlen ítéletét teszi lehetővé.

Gyorsított eljárásnak az StPO 417. §-a alapján az alábbi feltételek esetén van helye:

- A járásbíróság (AG) elsőfokú hatáskörébe tartozó bűncselekmény.
- Az ügyész gyorsított eljárásban való elítélésre vonatkozó írásbeli vagy szóbeli indítványt (ún. gyorsindítvány) terjesztett elő.
- Az ügy azonnali tárgyalásra alkalmas az egyszerű tényállás vagy a világos bizonyítási helyzet miatt.
- Felnőről vagy fiatal felnőtt vádlotról legyen szó (fiatalkorúakkal szemben a JGG 79. § II. pontja szerint gyorsított eljárás nem megengedett).

A gyorsított eljárás sajátosságai:

- a) A közbenső eljárás kiesése (beleértve a tárgyalást megnyitó végzést).
- b) Az írásbeli vád nélkülözhetősége.
- c) A jogkövetkezmény kompetenciájának korlátozása (csak a pénzbüntetést és szabadságvesztést lehet egy évig felfüggeszteni, és nem megengedett a jogosítvány bevonásának kivételével az intézkedések felfüggesztése).
- d) A terhelt idézésének nélkülözhetősége illetve az idézési határidő lerövidítése.
- e) A tárgyalás sajátosságai (az StPO 420. § I. és II. pontja kiszélesíti a felolvasási lehetőségeket).
- f) Őrizetbe vétel/tárgyalási letartóztatás sajátosságai.
- g) Kötelező védelem a gyorsított eljárásban.

10.2. A sértetti vádképviselés Angliában

Az angol jogban a sértettnek önmagában nincs joga vádemelést elindítani. Elvileg azonban bármely személynek (akár személyesen érintett a törvénysértésben, akár nem) joga van magánvádemelést kezdeményeznie. Az a hivatalos bizottság, amelynek a javaslatára a CPS-t létrehozták, úgy gondolta,

hogy a magánvád emelésének korlátozás nélküli joga összeférhetetlen az általa javasolt új szervezettel – azonban a hatalmon lévő kormány ezt másként gondolta, és az 1985-ös Törvénysértések miatti Vádemelési Törvény 6(1) szakaszban a magánvádemelés jogát kifejezetten megőrizték. Azonban a 6(2)-es szakasz szerint a magánvád emelésének a jogát a DPP hatásköre alá rendelték, hogy vegye át a vádat, és – ha úgy látja jónak – akár meg is szüntesse azt.

A nyomozás alatt a sértett nem maradt jogok nélkül. A sértetti szerep, ahogyan egy, a Belügyminisztérium által közzétett dokumentum mondja, azt jelenti, hogy számíthat a rendőrség tájékoztatására, de nincs joga egyéb információkhoz. Az angol büntetőjog, eltérően néhány más országtól, nem teszi a vád előfeltételévé bizonyos típusú cselekmények esetén annak üldözéséhez a sértett beleegyezését. Így a sértettnek nincsen semmilyen törvényes joga ahhoz, hogy véget vessen egy nyomozásnak vagy vádemelésnek. De a sértettnek ahhoz sincs törvényes joga, hogy ragaszkodjon a rendőri fellépéshez. Bizonyos mértékig ő is nyomást tud gyakorolni a rendőrségre azzal a fenyegetéssel, hogy magánvádat emel. De ha nem emel magánvádat, nincs joga megkövetelni a rendőrségtől, hogy ossza meg vele az összegyűjtött információkat.

Ha közvádat emelnek, a sértettnek nincs joga hozzá, hogy magánfélként (*partie civile*) csatlakozzon ahhoz, és noha a bíróságokat a kompenzációs szabályok kötelezik, a sértettnek nincs joga ahhoz sem, hogy formálisan kompenzációt kérjen.

IRODALOMJEGYZÉK

- Albrecht, Hans-Jörg: Rechtstatsachenforschung zum Strafverfahren. Neuwied, 2005.
- Archbold: Criminal pleading. evidence and practice. London, 2009.
- Arloth, Frank: Strafprozessrecht. München, 1995.
- Ashworth, A. J.: The criminal process: an evaluative study. Oxford, 1998.
- Baumann, Jürgen: Grundbegriffe und Verfahrensprinzipien des Strafprozessrechts. Stuttgart, 1979.
- Beulke, Werner: Der Verteidiger im Strafverfahren, Funktion und Rechtsstellung. Frankfurt am Main, 1980.
- Beulke, Werner: Strafprozessrecht. Heidelberg-München-Landsberg-Frechen-Hamburg, 2010.
- Blackstone's criminal practice. London, 2009.
- Bohnert, Joachim: Die Abschlußentscheidung des Staatsanwalts. Berlin, 1992.
- Bosch, Nikolaus: Aspekte des nemo-tenetur-Prinzips aus verfassungsrechtlicher und strafprozessualer Sicht. Berlin, 1998.
- Brodag, Wolf-Dietrich: Strafverfahrensrecht für Schulung und Praxis. Stuttgart-München-Hannover-Berlin-Weimar-Dresden, 2008.
- Cornish, W. R.: The jury. London. 1968.
- Corre, N. – Wolchover, D.: Bail in criminal proceedings. London, 1999.
- Dahs, Hans: Handbuch des Strafverteidigers. Köln, 2005.
- Deckers, Rüdigen – Köhnken, Günter (szerk.): Die Erhebung von Zeugenaussagen im Strafprozess. Berlin, 2007.

- Delmas-Marty, Mireille – Spencer, J. R. (szerk.): European criminal procedures. Cambridge, 2004.
- Draycott, A. T. – Carr, A. P. – Starner, Rein (szerk.): Stone's justices' manual 2000. London, 2001.
- Eisenberg, Ulrich: Beweisrecht der StPO. München, 2011.
- Erb, Volker: Legalität und Opportunität. Berlin, 1999.
- Eser, Albin: Einführung in das Strafprozeßrecht. München, 1983.
- Fezer, Gerhard: Strafprozeßrecht. München, 1995.
- Geerds, Friedrich: Übungen im Strafprozeßrecht. Berlin, 1989.
- Gössel, Karl-Heinz: Strafverfahrensrecht. Stuttgart, 1977.
- Grove, T.: The juryman's tale. London, 1998.
- Haller, Klaus – Conzen, Klaus: Das Strafverfahren. Heidelberg-Neckar, 2011.
- Hatchard, John – Vogler, R. – Huber, B.: Comparative criminal procedure. London, 1996.
- Hellmann, Uwe: Strafprozessrecht. Berlin-Heidelberg, 2006.
- Henkel, Heinrich: Strafverfahrensrecht. Stuttgart, 1968.
- Hussels, Martin: Strafprozessrecht schnell erfaßt. Berlin-Heidelberg-New York, 2008.
- Joachimski, Jupp – Haumer, Christine: Strafverfahrensrecht. Stuttgart-München-Hannover-Berlin-Weimar-Dresden, 2010.
- Kindhäuser, Urs: Strafprozessrecht. Baden-Baden, 2010.
- Kleinknecht, Theodor – Meyer, Karlheinz: Strafprozessordnung. München, 1999.
- Kleszczewski, Diethelm: Sstrafprozessrecht. Köln-Berlin-München, 2007.
- Kramer, Bernhard: Grundbegriffe des Strafverfahrensrechts. Stuttgart, 2009.
- Krey, Volker: Deutsches Strafverfahrensrecht I-II. Stuttgart, 2006-2007.

- Kühne, Hans-Heiner: Strafprozessrecht. Heidelberg-München-Landsberg-Frechen-Hamburg, 2010.
- Lesch, Heiko Hartmut: Strafprozeßrecht. Neuwied-Kriftel, 2001.
- Lidstone, K. – Palmer, C.: Bevan and Lidstone's The Investigation of crime. London, 1996.
- Lustgarten, L.: The governance of police. London, 1986.
- McConville, M. – Hodgson, J. – Bridges, L. – Pavlovic, A.: Standing accused: the organisation and practices of criminal defence lawyers in Britain. Oxford, 1994.
- Meurer, Dieter: Strafprozeßrecht. Marburg-Lahn, 1991.
- Meyer-Großner, Lutz – Cierniak, Jürgen – Schwarz, Otto: Strafprozessordnung. München, 2011.
- Padfield, N.: Text and materials on the criminal justice process London, 2000.
- Pattenden, R.: English criminal appeals 1844-1994. Oxford, 1996.
- Pfeiffer, Gerd: Strafprozeßordnung. München, 2005.
- Putzke, Holm – Scheinfeld, Jörg: Strafprozessrecht. München, 2011.
- Ranft, Otfried: Strafprozeßrecht. Stuttgart-München-Hannover-Berlin-Weimar-Dresden, 2005.
- Review of the criminal courts of England and Wales. A Right Honourable Lord Justice Auld jelentése, 2001. október.
- Rössner, Dieter: 30 Probleme aus dem Strafprozessrecht. München, 2007.
- Roxin, Claus – Schünemann, Bernd: Strafverfahrensrecht. München, 2009.
- Rüping, Hinrich: Das Strafverfahren. München, 1997.
- Sanders, A. –Young, R.: Criminal justice. London, 2000.
- Schäfer, Gerhard: Die Praxis des Strafverfahrens. Stuttgart-Berlin-Köln, 2007.

- Schlüchter, Ellen: Das Strafverfahren. Köln-Berlin-Bonn-München, 1983.
- Schlüchter, Ellen: Strafprozeßrecht. Thüngersheim-Frankfurt am Main, 1999.
- Schroeder, Friedrich-Christian: Strafprozessrecht. München, 2011.
- Seabrook, S. – Sprack, J.: Criminal evidence and procedure: the statutory framework. London, 1999.
- Seiler, Stefan: Strafprozessrecht. Wien, 2010.
- Shapland, J. – Willmore, J. – Duff, P.: Victims in the criminal system. London, 1985.
- Spencer, J. R.: La procedure pénale anglaise (Que sais-je?) Paris, 1998.
- Spencer, J. R.: The case for a code of criminal procedure. London, 2000.
- Sprack, J.: Emmins on criminal procedure. London, 2000.
- Thomas, D. A.: Current sentencing practice. Looseleaf, London, 2000.
- Tofahrn, Sabine: Strafprozessrecht. Heidelberg-München-Landsberg-Frechen-Hamburg, 2009.
- Van den Wyngaert, C.: Criminal procedure systems in the European Community. London, 1993.
- Wasik, H.: Emmins on sentencing. London, 1998.
- Wasik, M.: Criminal justice, text and materials. London, 1999.
- Weiland, Bernd: Einführung in die Praxis des Strafverfahrens. München, 1996.
- Williams, Glanville: The proof of guilt. London. 1963.
- Young, R. – Wall, D. (szerk.): Access to criminal justice: legal aid, lawyers and the defence of liberty. London, 1996.
- Zander, M.: The Police and Criminal Evidence Act 1984. London. 1995.

Az összefoglaló ábrák Beulke, Werner: Strafprozessrecht. Heidelberg-München-Landsberg-Frechen-Hamburg, 2010. és Delmas-Marty, Mireille –

Spencer, J. R. (szerk.): European criminal procedures. Cambridge, 2004.
művei alapján készültek.

RÖVIDÍTÉSEK

AG	Amtsgericht – Helyi bíróság (Németország)
BayObLG	Das Bayerische Oberste Landesgericht – Bajor Tartományi Legfelsőbb Bíróság (Németország)
BGH	Bundesgerichtshof – Szövetségi Legfelsőbb Bíróság (Németország)
BtMG	Betäubungsmittelgesetz – Kábítószer-törvény (Németország)
C törvény	a belügyminiszter által Angliában az 1984-es PACE törvény alapján kibocsátott jogszabály
CAA	Criminal Appeal Act – Bűnügyi fellebbezési törvény (Anglia)
CCRC	Criminal Cases Review Commission – Bűnügyi Esetek Ellenőrzési Bizottsága (Anglia)
CPIA	Criminal Procedure Investigations Act – Bűnügyi eljárások nyomozati törvénye (Anglia)
CPS	Crown Prosecution Service – Korona Vád Szolgálat (Anglia)
DPP	director of public prosecutions – a közvád igazgatója (Anglia)
EMRK	Europäische Menschenrechtskonvention – Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény (Németország)
GG	Grundgesetz – Alkotmány (Németország)
GVG	Gerichtsverfassungsgesetz – Bírósági szervezeti törvény (Németország)

JGG	Jugendgerichtsgesetz – Fiatalok bíróságát szabályozó törvény (Németország)
JP	Justice of the Peace – békebíró (Anglia)
LG	Landgericht – Tartományi bíróság (Németország)
OLG	Oberlandesgericht – Tartományi Legfelsőbb Bíróság (Németország)
OWiG	Ordnungswidrigkeitengesetz – Szabálysértési törvény (Németország)
PACE	Police and Criminal Evidence Act – Rendőrségi és büntető bizonyítási törvény (Anglia)
POA	Prosecution of Offences Act – a Közvadról szóló törvény (Anglia)
PSD	petty sessional division – jelentéktelen szekció (Anglia)
RIPA	Regulation of Investigatory Powers Act – Vizsgálati hatáskörökről szóló törvény (Anglia)
RSPCA	Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals – az állatkínzás megelőzésével foglalkozó koronátársaság (Anglia)
StGB	Strafgesetzbuch – Büntető Törvénykönyv (Németország)
StPO	Strafprozessordnung – Büntető perrendtartás (Németország)
ZPO	Zivilprozessordnung – Polgári perrendtartás (Németország)

TARTALOMJEGYZÉK

I. Alapvető rendelkezések	4
1.1. Jogforrások	4
1.1.1. A német büntető eljárásjog forrásai	4
1.1.2. Az angol büntető eljárásjog forrásai.....	5
1.2. Az eljárás menete.....	9
1.2.1. A német büntetőeljárás szakaszai.....	9
1.2.2. Az angol büntetőeljárás szakaszai	10
1.3. Az alapelvek.....	12
1.3.1. Alapelvek a német büntetőeljárásban.....	12
1.3.2. Az angol büntetőeljárás alapelvei	14
II. A hatóságok	17
2.1. A bíróságok	17
2.1.1. Németország	17
2.1.2. Anglia és Wales.....	22
2.2. A vádhatóság.....	25
2.2.1. A német államügyészség	25
2.2.2. Az angol koronaügyészek	27
2.3. A nyomozó hatóság	29
2.3.1. A rendőrség Németországban	29
2.3.1. A rendőrség Angliában és Walesben	30
III. A résztvevők.....	32
3.1. A terhelt	32
3.1.1. Németország	32
3.1.2. Anglia	35
3.2. A védő.....	38

3.2.1. A védő helyzete Németországban	38
3.2.2. A védőre vonatkozó szabályok az angol büntetőeljárásban.....	39
IV. A bizonyítékok	41
4.1. A bizonyításra vonatkozó főbb rendelkezések Németországban	41
4.1.1. A tanúbizonyítás	41
4.1.2. A szakértői bizonyítás	42
4.1.3. Az okirati bizonyítás	43
4.1.4. A szemlével történő bizonyítás	43
4.2. Anglia.....	43
V. A kényszerintézkedések.....	48
5.1. A kényszerintézkedések Németországban.....	48
5.1.1. Az előzetes letartóztatás (Untersuchungshaft)	48
5.1.2. Egyéb fontos kényszerintézkedések (alapjogi korlátozások).....	49
5.2. A főbb kényszerintézkedések az angol jogban.....	50
5.2.1. Az őrizetbe vétel (arrest)	51
5.2.2. A letartóztatás (detention)	53
5.2.3. Szabadlábra helyezés óvadék ellenében (remaind on bail).....	54
5.2.4. A kutatás (search)	54
5.2.5. A motozás (search of persons)	56
5.2.6. Lefoglalás (seizure)	57
VI. A nyomozás	58
6.1. A nyomozási szak Németországban	58
6.2. Az angol nyomozás.....	62
VII. A közbenső eljárás	69
7.1. A közbenső eljárás Németországban	69
7.2. Az angol közbenső eljárás	70
7.2.1. Döntés a tárgyalás módjáról.....	72
7.2.2. Óvadék vagy fogvatartás?	74

7.2.3. Az előzetes meghallgatás	75
VIII. Az elsőfokú bírósági eljárás	77
8.1. A német elsőfokú bírósági eljárás főbb szabályai	77
8.1.1. A bírósági eljárás menete	77
8.1.2. A bizonyítás-felvétel	78
8.1.3. Az ítélethozatal	83
8.2. Az angol elsőfokú bírósági eljárás fő szabályai	83
8.2.1. Sommás tárgyalás és vádiratos tárgyalás	86
8.2.2. Bűnösnek vagy nem bűnösnek vallás.....	87
IX. A perorvoslatok	95
9.1. A német perorvoslati rendszer fő kérdései	95
9.1.1. A fellebbezés	96
9.1.2. A felülvizsgálat.....	99
9.1.3. A panasz	102
9.1.4. A perújítás	104
9.2. Az angol perorvoslatra vonatkozó főbb rendelkezések.....	105
X. A sértetti vádképviselő és a különeljárások	109
10.1. Németország	109
10.1.1. A sértetti vádképviselő	109
10.1.2. A büntetőparancsos eljárás.....	113
10.1.3. A gyorsított eljárás	114
10.2. A sértetti vádképviselő Angliában.....	115
Irodalomjegyzék	117
Rövidítések	122
Tartalomjegyzék	124